



Sprawozdanie z realizacji

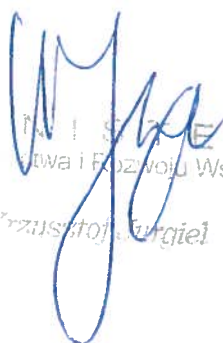
Programu działalności

Warminsko-Mazurskiego Ośrodka Doradztwa

Rolniczego z siedzibą w Olsztynie

na rok 2016

ZATWIERDZAM


MINISTER
Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Krzysztof Gurgiel

Olsztyn, 2017 r.
www.w-modr.pl
e-mail: sekretariat@w-modr.pl


ZASTĘPCA DYREKTORA


Jarosław Danowski
DYREKTOR DEPARTAMENTU

Waldemar Guba

Opracowanie: Zespół Specjalistów i Doradców WMODR z siedzibą w Olsztynie

Redakcja techniczna: Aleksandra Bancierz - w zastępstwie Kierownika Działu Metodyki Doradztwa, Szkoleń i Wydawnictw
Urszula Anculewicz - Główny specjalista w Dziale Metodyki Doradztwa, Szkoleń i Wydawnictw

Kierujący: Damian Godziński - Dyrektor WMODR z siedzibą w Olsztynie

Zaopiniowany: Rada Społeczna Doradztwa Rolniczego przy WMODR z siedzibą w Olsztynie

SPIS TREŚCI	3
1. Wstęp	4-5
2. Działalność nieodpłatna	6-45
2.1 Prowadzenie szkoleń dla rolników i innych mieszkańców obszarów wiejskich	6-18
2.2 Prowadzenie działalności informacyjnej wspierającej rozwój produkcji rolniczej	18-22
2.3 Prowadzenie działalności w zakresie podnoszenia kwalifikacji zawodowych rolników i innych mieszkańców obszarów wiejskich	22
2.4 Udzielanie pomocy rolnikom i innym mieszkańcom obszarów wiejskich w zakresie sporządzania dokumentacji niezbędnej do uzyskania pomocy finansowanej lub współfinansowanej ze środków pochodzących z funduszy Unii Europejskiej lub innych instytucji krajowych lub zagranicznych	22-25
2.5 Prowadzenie analiz rynku artykułów rolno-spożywczych i środków produkcji oraz gromadzenie i upowszechnianie informacji rynkowej w tym zakresie	25-26
2.6 Możliwość prowadzenia doświadczalnictwa odmianowego w ramach porejestrowego doświadczalnictwa odmianowego	26
2.7 Upowszechnianie metod produkcji rolniczej i stylu życia przyjaznych dla środowiska	27-39
2.8 Podejmowanie działań na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, ekologicznego i funkcjonalnego zarządzania gospodarstwa rolnego	39-42
2.9 Upowszechnianie rozwoju agroturystyki i turystyki wiejskiej oraz prowadzenie promocji wsi jako atrakcyjnego miejsca wypoczynku	42-44
2.10 Współdziałanie w realizacji zadań wynikających z programów rolno-środowiskowych oraz programów działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych	44
2.11 Prowadzenie analiz przemian w zakresie poziomu i jakości produkcji rolniczej i funkcjonowania gospodarstw rolnych oraz upowszechnianie wyników tych analiz w pracy doradczej	44-45
3. Działalność odpłatna	46-56
4. Zadania zlecone przez inne jednostki	57
5. Działania doradcze w układzie tematycznym wg rodzaju:	58-75
5.1 Działalność upowszechnieniowa	58-59
5.2 Działalność szkoleniowa	60-62
5.3 Działalność doradcza	63-65
5.4 Działalność promocyjna	66-67
5.5 Działalność informacyjna	68
5.6 Działalność komercyjna	69-71
5.7 Doskonalenie kadry własnej	72-75
6. Wybrane działania doradcze o charakterze wojewódzkim	76-93

1. Wstęp

Doradztwo rolnicze, zwane kiedyś służbą doradczą ma wieloletnią tradycję sięgającą okresu II Rzeczypospolitej. Mimo zachodzących zmian w gospodarce, uformowany wówczas system doradczy, sprawdza się po dziś dzień. Każdego roku opracowywana jest koncepcja pracy pracowników Ośrodka Doradztwa aby mogli jeszcze lepiej wypełniać misję upowszechniania wiedzy wśród rolników i mieszkańców obszarów wiejskich. Stawiane przed nimi cele bycia blisko z rolnikiem, doradzając i informując o wszystkich nowościach, sprawiły, że zawód doradcy postrzegany jest jako coś wyjątkowego, wręcz elitarnego.

W myśl ustawy z dnia 22 października 2004 r. o jednostkach doradztwa rolniczego (Dz. U. z 2016 r., poz. 356 i 1176), zadaniem Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie jest prowadzenie doradztwa rolniczego obejmującego działania w zakresie rolnictwa, rozwoju wsi, rynków rolnych oraz wiejskiego gospodarstwa domowego, mającego na celu poprawę poziomu dochodów rolniczych, wspieranie zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, a także podnoszenie kwalifikacji zawodowych rolników i innych mieszkańców obszarów wiejskich.

Doradzanie, informowanie i szkolenie rolników i mieszkańców obszarów wiejskich prowadzone było według jedenastu zadań cytowanej ustawy, przez WMODR poprzez następujące zagadnienia:

- Stosowanie nowoczesnych metod agrotechnicznych, hodowli oraz przetwórstwa rolno-spożywczego;
- Rozwiązywanie problemów technologicznych i organizacyjno-ekonomicznych gospodarstw rolnych;
- Rachunkowość w gospodarstwach rolnych;
- Rolnictwo ekologiczne;
- Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich;
- Unowocześnianie wiejskiego gospodarstwa domowego;
- Ubieganie się o przyznanie pomocy finansowanej lub współfinansowanej ze środków pochodzących z funduszy Unii Europejskiej lub innych instytucji krajowych lub zagranicznych;
- Modernizację gospodarstw rolnych, poprawę jakości artykułów rolno-spożywczych i ich przetwórstwa oraz wzmocnienia pozycji rolników na rynku;
- Zarządzanie gospodarstwem rolnym;
- Promocję produktów lokalnych i regionalnych;
- Metody produkcji rolniczej i styl życia przyjazny dla środowiska;
- Zachowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, ekologicznego i funkcjonalnego zarządzania gospodarstwem rolnym;
- Rozwój agroturystyki i turystyki wiejskiej oraz promocję wsi jako atrakcyjnego miejsca wypoczynku;
- Realizację zadań wynikających z programów rolno-środowiskowych oraz programów działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych.

W celu zwiększenia dochodów z gospodarstw rolnych oraz poprawy warunków życia rodzin wiejskich sporządzano opracowania ekonomiczne, finansowe i technologiczne, a także wypełniano dla klientów wnioski i inne dokumenty niezbędne do ubiegania się o przyznanie pomocy finansowanej lub współfinansowanej ze środków pochodzących z funduszy Unii Europejskiej lub innych instytucji krajowych lub zagranicznych.

„Program działalności Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Olsztynie na rok 2016” został zatwierdzony Uchwałą Nr 62/715/15/V Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 24 listopada 2015 r. Szczegółowe zadania, które były w nim opisane w sposób wyczerpujący były realizowane w 2016 roku, zarówno przez pracowników terenowych, jak i specjalistów Centrum i Oddziału. Przedstawione sprawozdanie ma za zadanie pokazać efekty rocznej pracy pracowników WMODR z uwzględnieniem rodzaju zadań, ich form, metod i zasięgu.

2. Działalność nieodpłatna

2.1. Prowadzenie szkoleń dla rolników i innych mieszkańców obszarów wiejskich

Zadanie 2.1a. – prowadzenie szkoleń w zakresie stosowania nowoczesnych metod agrotechnicznych, hodowla oraz przetwórstwo rolno-spożywcze – zrealizowane zostało poprzez następujące szczegółowe tematy szkoleń:

- Technologia uprawy i zbioru kukurydzy na ziarno i kiszonki. Kalkulacja opłacalności uprawy. Obowiązkowe ubezpieczenia uprawy – 11 szkoleń, liczba uczestników: 225

Kukurydza na kiszonkę jest podstawową paszą objętościową i wysokoenergetyczną znajdującą zastosowanie w żywieniu zwierząt przeżuwających. Dzięki dużej wydajności z hektara i wysokiej przydatności żywieniowej jest najtańszą paszą polową do produkcji mleka i mięsa wołowego. Celem szkoleń było przedstawienie kalkulacji opłacalności uprawy kukurydzy oraz zasad obowiązkowego i dobrowolnego ubezpieczenia uprawy od niekorzystnych zjawisk atmosferycznych.

- Potencjał produkcyjny użytków zielonych i możliwości jego poprawy. Kalkulacja kosztów różnych metod renowacji użytków zielonych – 8 szkoleń, liczba uczestników: 155

Celem szkoleń było pokazanie metod zwiększania wydajności użytków zielonych. Na szkoleniach były przedstawiane również kalkulacje kosztów różnych metod renowacji trwałych użytków zielonych.

- Rola nawadniania w uprawach ogrodniczych – 3 szkolenia, liczba uczestników: 129

Jednym z najważniejszych czynników wpływających na plon jest woda. Wykorzystanie systemu nawodnień jest możliwe wszędzie tam, gdzie istnieje stały dostęp do wody – rzeka, staw lub jezioro. Celem szkoleń było pokazanie możliwości sztucznego nawadniania, polecanych do różnego rodzaju upraw, zarówno areałów niewielkich, średnich, jak i dużych.

- Racjonalne żywienie krów mlecznych i prawidłowy odchów cieląt. Kalkulacja opłacalności produkcji mleka. Ubezpieczenie zwierząt – 10 szkoleń, liczba uczestników: 220

W produkcji mleka nakłady na żywienie stanowią 50% wszystkich nakładów. Duże możliwości obniżenia kosztów produkcji mleka daje racjonalne żywienie, które polega na podaniu składników pokarmowych w ilościach stosownych do aktualnej wydajności mlecznej oraz stanu fizjologicznego krowy. Celem szkoleń było pokazanie racjonalnego żywienia krów, które polega na podawaniu składników pokarmowych w ilościach stosowanych do aktualnej wydajności mlecznej oraz stanu fizjologicznego krowy. Prawidłowy odchów wpływa korzystnie na wzrost cieląt, ich zdrowotność oraz rozwój ich narządów.

- Nowoczesne technologie produkcji prosiąt i ich ekonomiczne aspekty – 2 szkolenia, liczba uczestników: 101

Celem szkoleń było przekazanie wiedzy na temat technologii produkcji prosiąt, gdyż warunkiem opłacalności są dobre wyniki uzyskiwane w rozrodzie i małe zużycie paszy. W produkcji trzody chlewnej trzeba dążyć do tego, aby od maciory w ciągu roku, uzyskać jak największą liczbę odchowanych prosiąt. Podstawowym celem w produkcji prosiąt jest osiągnięcie jak najmniejszych strat w okresie odchowu oraz przygotowanie dobrej jakości zwierząt do tuczu.

- Produkcja jagniąt rzeźnych. Kalkulacja opłacalności chowu – 1 szkolenie, liczba uczestników: 22

Celem szkolenia było promowanie produkcji jagniąt rzeźnych na rynku krajowym. Na szkoleniu oprócz technologicznych aspektów, były poruszane również kalkulacje opłacalności chowu jagniąt.

Szkolenie terenowe (wyjazd) w zadaniu 2.1.a, to:

- „XII Międzynarodowe Targi Agrotechniki Sadowniczej FruitPro”, 12-13.01.2016, miejsce: Warszawa – 1 wyjazd, liczba uczestników: 17 osób

- „Targi Sadownictwa i Warzywnictwa TSW”, 13-14.01.2016, miejsce: Nadarzyn – 1 wyjazd, liczba uczestników: 20 osób

- „Na Dni Pola (Bajdyty, Gołubka, Ruska Wieś, Rychliki, Wróćkowo, in.)”, czerwiec, miejsce: teren województwa warmińsko-mazurskiego – 35 wyjazdów, liczba uczestników: 478 osób

- „Targi Agromek”, 28.11-03.12.2016, miejsce: Herning – 1 wyjazd, liczba uczestników: 40 osób (środki SIR)
- „Święto Mleka”, 06.02.2016, miejsce: Miłomłyn – 1 wyjazd, liczba uczestników: 22 osoby
- „Na Dożynki Wojewódzkie”, 18.09.2016, miejsce: Olsztynek – 1 wyjazd, liczba uczestników: 47 osób
- „Mazurski Dzień Ziemiaka”, 02.10.2016, miejsce: Kraplewo – 2 wyjazdy, liczba uczestników: 60 osób

Konferencje i seminaria w zadaniu 2.1.a, to:

- „Ochrona przed agrofagami i rola nawadniania w uprawach roślin sadowniczych i jagodowych”, 23.02.2016, konferencja, miejsce: „Gościniec Warmiński” w Ornecie, liczba uczestników: 124 osoby
- „Aktualne problemy w produkcji zbóż i rzepaku w województwie warmińsko-mazurskim”, 10.03.2016, konferencja, miejsce: siedziba WMODR w Olsztynie, liczba uczestników: 89 osób
- „Użytki zielone i pasze objętościowe podstawą efektywnego żywienia bydła mlecznego”, 07.04.2016, konferencja, miejsce: siedziba WMODR w Olsztynie, liczba uczestników: 63 osoby
- „Nowoczesne technologie produkcji trzody chlewnej”, 11.10.2016, konferencja, miejsce: „LUB-TUCZ” Lubawa, liczba uczestników: 78 osób
- „Akademia zakiszania Schaummanna”, 17.02.2016, seminarium, miejsce: Centrum Wdrażania i Promocji Innowacji w Olsztynie, liczba uczestników: 41 osób
- „Omówienie wyników oceny użytkowości hodowlanej krów ze szczególnym uwzględnieniem parametru kazeiny w tabulogramie, 22.05.2016, seminarium, miejsce: Oddział WMODR w Olecku, liczba uczestników: 20 osób
- „Nowoczesne technologie w pielęgnacji, zbiorze, przechowywaniu i przygotowaniu owoców”, 06.12.2016, seminarium, miejsce: Urząd Gminy w Lubawie, liczba uczestników: 40 osób

Zadanie 2.1b. – prowadzenie szkoleń w zakresie rozwiązywania problemów technologicznych i organizacyjno-ekonomicznych gospodarstw rolnych – zrealizowane zostało poprzez następujące szczegółowe tematy szkoleń:

- Technologie uprawy i ekonomiczne aspekty uprawy roślin bobowatych grubo i drobnonasiennych na pasze i nasiona – 32 szkolenia, liczba uczestników: 1 014 osób

Jednym ze sposobów odbudowania prawidłowej struktury gleby jest wprowadzenie do zmianowania roślin strączkowych lub motylkowatych drobnonasiennych wysiewanych na plonie głównym. Celem szkoleń było informowanie rolników o pozytywnym oddziaływaniu roślin bobowatych na środowisko, oraz o możliwości wykorzystywania ich jako dodatkowego źródła białka w produkcji pasz.

- Rola płodozmianu, zmianowania i międzyplonów w opłacalności produkcji gospodarstwa rolnego – 10 szkoleń, liczba uczestników: 251 osób

Podstawową zasadą płodozmianu jest zachowanie zdrowotności gleby przez unikanie uprawy bezpośrednio po sobie roślin spokrewnionych lub atakowanych przez te same choroby i szkodniki. Prawidłowo skonstruowany płodozmian pozwala utrzymać dodatni bilans substancji organicznej w glebie, a także utrzymać wysoką aktywność mikrobiologiczną gleby. Celem szkoleń było informowanie rolników o systematyczności podnoszenia żyzności gleb i uzyskiwania dobrych plonów, poprzez prowadzenie dobrze zaplanowanego płodozmianu.

Konferencje i seminaria w zadaniu 2.1.b, to:

- „Perspektywa rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich – kierunki, trendy, wyzwania i zagrożenia”, 01.12.2016, konferencja, miejsce: siedziba WMODR w Olsztynie, liczba uczestników: 142 osoby
- „System QMP, profesjonalne doradztwo szansą zwiększenia dochodowości bydła opasowego”, 25.10.2016, seminarium, miejsce: siedziba WMODR w Olsztynie, liczba uczestników: 86 osoby
- „Aktualne problemy i wyzwania w hodowli owiec i kóz”, 24.11.2016, konferencja, miejsce: siedziba WMODR w Olsztynie, liczba uczestników: 91 osób

Zadanie 2.1c. – prowadzenie szkoleń w zakresie rachunkowości w gospodarstwach rolnych – zrealizowane zostało poprzez następujące szczegółowe tematy szkoleń:

- **Wykorzystanie wyników rachunkowości Polski FADN w zarządzaniu gospodarstwem rolnym** – 6 szkoleń, liczba uczestników: 131 osób

Celem szkoleń było zaprezentowanie przez specjalistów Ośrodka Doradztwa wyników rachunkowości Polski FADN, aby pomóc rolnikom w podejmowaniu dobrych decyzji w zarządzaniu gospodarstwem rolnym.

Konferencje i seminaria w zadaniu 2.1.c, to:

- „Podsumowanie rachunkowości rolnej Polski FADN w województwie warmińsko-mazurskim za 2016 rok”, 21.11.2016, konferencja, miejsce: Dom Wczasowy WAM „Rewia” Maróz, liczba uczestników: 87

- „Podatek VAT w rolnictwie”, 11.02.2016, seminarium, miejsce: siedziba WMODR w Olsztynie, liczba uczestników: 67 osób

Zadanie 2.1.d. – prowadzenie szkoleń w zakresie rolnictwa ekologicznego – zrealizowane zostało poprzez następujące szczegółowe tematy szkoleń:

- **Zasady prowadzenia rolnictwa ekologicznego – produkcja roślinna, produkcja zwierzęca, produkcja ogrodnicza oraz możliwości wsparcia finansowego** –14 szkoleń, liczba uczestników: 325 osób

Celem szkoleń było przekazanie wiedzy rolnikom w zakresie prawidłowych metod produkcji ekologicznej w uprawach roślin oraz chowu i hodowli zwierząt, w którym zastosowano w możliwie największym stopniu naturalne metody produkcji, nienaruszające równowagi przyrodniczej.

Szkolenie terenowe (wyjazd) w zadaniu 2.1.d, to:

- IX Międzynarodowe Targi Żywności Ekologicznej NATURA FOOD, 07.10.2016, miejsce: Łódź – 1 wyjazd, liczba uczestników: 8

Konferencje i seminaria w zadaniu 2.1.d, to:

- „Rolnictwo ekologiczne w gospodarstwach drobnotowarowych województwa warmińsko -mazurskiego”, 17.03.2016, seminarium, miejsce: Starostwo Powiatowe w Olecku, liczba uczestników: 33 osób

- „Pozyskiwanie mleka krowiego z zachowaniem wymogów obowiązujących przy produkcji metodami ekologicznymi”, 24.02.2016, seminarium, miejsce: siedziba WMODR w Olsztynie, liczba uczestników: 27 osób

Zadanie 2.1.e. – prowadzenie szkoleń w zakresie rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich–zrealizowane zostało poprzez następujące szczegółowe tematy szkoleń:

- **Zakładanie i prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej; źródła finansowania, formy opodatkowania** – 3 szkolenia, liczba uczestników: 56 osób

Szkolenia skierowane były do osób zainteresowanych prowadzeniem pozarolniczej działalności. Celem szkoleń było przedstawienie form prowadzenia działalności gospodarczej, zasad rejestracji działalności gospodarczej, kwestii podatkowych, dobrych przykładów z zakresu prowadzenia działalności gospodarczej, a także możliwości finansowania i współfinansowania działalności.

Szkolenie terenowe (wyjazd) w zadaniu 2.1.e, to:

- Przedsiębiorczość na obszarach wiejskich na Ukrainie, 29.02-04.03.2016, miejsce: Ukraina – 1 wyjazd, liczba uczestników: 14 osób

- Międzygminne Targi Przedsiębiorczości, 09.09.2016, miejsce: Pasym – 1 wyjazd, liczba uczestników: 13 osób

Konferencje i seminaria w zadaniu 2.1.e, to:

- „Mała przedsiębiorczość w rozwoju obszarów wiejskich”, 20.10.2016, seminarium, miejsce: Oddział WMODR w Olecku, liczba uczestników: 70 osób

Zadanie 2.1.f. – prowadzenie szkoleń w zakresie unowocześniania wiejskiego gospodarstwa domowego–zrealizowane zostało poprzez następujące szczegółowe tematy szkoleń:

- **Wiejskie gospodarstwo domowe jako mikrocentrum tradycji i nowoczesności** – 5 szkoleń, liczba uczestników: 63 osoby

Celem szkoleń była aktywizacja gospodyń domowych do podejmowania nowych wyzwań w gospodarstwach domowych oraz do podnoszenia jakości obsługi turystów korzystających z bazy noclegowej w obiektach turystyki wiejskiej.

Zadanie 2.1.g. – prowadzenie szkoleń w zakresie ubiegania się o przyznanie pomocy finansowanej lub współfinansowanej ze środków pochodzących z funduszy Unii Europejskiej lub innych instytucji krajowych, lub zagranicznych– zrealizowane zostało poprzez następujące szczegółowe tematy szkoleń:

- **Zasady i wymogi przyznawania płatności bezpośrednich i ONW w 2016 roku** – 101 szkoleń, liczba uczestników: 2 325 osób

Celem szkoleń było informowanie rolników, o zasadach przyznawania płatności bezpośrednich i ONW obowiązujących w roku 2016.

- **Bieżące informacje o poszczególnych działaniach PROW na lata 2014-2020, w tym przygotowanie dokumentacji merytorycznej i ekonomicznej** – 84 szkolenia, liczba uczestników: 2 637 osoby

Celem szkoleń było informowanie rolników i mieszkańców obszarów wiejskich o możliwościach skorzystania z finansowania lub współfinansowania w ramach PROW działań inwestycyjnych i dotyczących działalności pozarolniczej.

- **Działania: Rolno-środowiskowo-klimatyczne i Rolnictwo ekologiczne w ramach PROW na lata 2014-2020 – pakiety, zadania, dofinansowanie** – 53 szkolenia, liczba uczestników: 1 188 osoby

Celem szkoleń było przedstawienie zasad i możliwości dofinansowania produkcji rolnej przyjaznej środowisku. Szkolenia były skierowane głównie do nowych beneficjentów działań oraz rolników, którzy kończą realizację zobowiązań rolnośrodowiskowych w ramach PROW na lata 2007-2013 i rozważają dalsze korzystanie z dofinansowania w tym zakresie.

- **Możliwości wsparcia finansowego przedsięwzięć w rolnictwie i na obszarach wiejskich ze środków krajowych lub zagranicznych (poza PROW na lata 2014-2020)** – 8 szkoleń, liczba uczestników: 179 osób

Celem szkolenia było informowanie rolników i mieszkańców obszarów wiejskich o możliwych źródłach finansowania inwestycji, których celem jest wszechstronny, wielofunkcyjny rozwój wsi, ze szczególnym uwzględnieniem przedsiębiorczości na wsi.

Szkolenie terenowe (wyjazd) w zadaniu 2.1.g, to:

- Wyjazdy studyjne w ramach Sieci na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (środki SIR)

➤ „Budowanie partnerstwa w zakresie innowacyjnych rozwiązań dotyczących efektywnego wykorzystania energii w produkcji rolniczej”, 12-15.09.2016, Niemcy – 1, liczba uczestników: 21 osób

➤ „Dobre praktyki i innowacyjne rozwiązania w gospodarstwach ogrodniczych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego”, 17.09.2016, teren województwa warmińsko-mazurskiego – 1, liczba uczestników: 45 osób

Konferencje i seminaria w zadaniu 2.1.g, to:

- „Wsparcie finansowe rolnictwa i obszarów wiejskich ze środków krajowych i UE oraz funduszy LGD”, 10.03.2016, seminarium, miejsce: Starostwo Powiatowe w Olecku, liczba uczestników: 65 osób

- „Zasady przyznawania płatności bezpośrednich i ONW w roku 2016”, 08.03.2016, seminarium, miejsce: siedziba WMODR w Olsztynie, liczba uczestników: 36 osób

- „Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich – warzywnictwo, ogrodnictwo pn.: „Dobre praktyki i innowacyjne rozwiązania w gospodarstwach ogrodniczych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego”, 17-18.08.2016, seminarium, miejsce: siedziba WMODR w Olsztynie, teren województwa warmińsko-mazurskiego, liczba uczestników: 45 osób (środki SIR)

- „Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich – przetwórstwo rolno-spożywcze pn.: „Certyfikacja produktu tradycyjnego jako innowacyjne podejście do produkcji żywności wysokiej jakości”,

- 11-12.10.2016, seminarium, miejsce: siedziba WMODR w Olsztynie, teren województwa warmińsko-mazurskiego, liczba uczestników: 29 osób (środku SIR)
- „Praktyczne informacje wynikające z wdrażania działań PROW 2014-2020, 05.02.2016, seminarium, miejsce: siedziba WMODR w Olsztynie, liczba uczestników: 75 osób
 - „Zasady przyznawania płatności bezpośrednich, rolno-środowiskowych, rolno-środowiskowo-klimatycznych w 2016 roku”, 14.03.2016, seminarium, miejsce Starostwo Powiatowe w Olecku, liczba uczestników: 34 osoby
 - „Praktyczne aspekty dotyczące opracowania wniosków i biznesplanów z działań PROW 2014-2020” – Modernizacja gospodarstw rolnych i Premie dla młodych rolników, 12.04.2016, seminarium, miejsce: siedziba WMODR w Olsztynie, liczba uczestników: 25 osób
 - „Konkurencyjność wydatków w ramach działań PROW 2014-2020 – zamówienia publiczne”, 24.05.2016, seminarium, miejsce: siedziba WMODR w Olsztynie, liczba uczestników: 35 osób
 - „Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej”, 10.11.2016, seminarium, miejsce: siedziba WMODR w Olsztynie, liczba uczestników: 21 osób
 - „Wykorzystanie technik brokerskich w pracy doradczej przy budowaniu sieci kontaktów w celu wyłonienia partnerów do współpracy w ramach działania „Współpraca” z terenu województwa warmińsko-mazurskiego, 16-17.11.2016, seminarium, miejsce: „Hotel Omega” Olsztyn, liczba uczestników: 63 osoby (środku SIR)
 - „Wykorzystanie technik brokerskich w pracy doradczej przy budowaniu sieci kontaktów w celu wyłonienia partnerów do współpracy w ramach działania „Współpraca” z terenu województwa warmińsko-mazurskiego, 05-16.12.2016, seminarium, miejsce: teren województwa warmińsko-mazurskiego, liczba uczestników: 100 osób (środku SIR)
 - „Wykorzystanie technik brokerskich w pracy doradczej przy budowaniu sieci kontaktów w celu wyłonienia partnerów do współpracy w ramach działania „Współpraca” z terenu województwa warmińsko-mazurskiego, 20.12.2016, seminarium, miejsce: „Polsko-Niemieckie Centrum Młodzieży w Olsztynie”, liczba uczestników: 63 osoby (środku SIR)

Zadanie 2.1.h. – prowadzenie szkoleń w zakresie modernizacji gospodarstw rolnych, poprawy jakości artykułów rolno-spożywczych i ich przetwórstwa oraz wzmocnienie pozycji rolników na rynku – zrealizowane zostało poprzez następujące szczegółowe tematy szkoleń:

- „**Możliwości rozwoju i współfinansowania modernizacji i przetwórstwa rolno-spożywczego w gospodarstwach rolnych, w tym sprzedaż bezpośrednia**” – 4 szkolenia, liczba uczestników: 87 osób.
- Celem szkoleń było przekazanie szczegółowych informacji w zakresie zmian w ustawodawstwie dotyczących sprzedaży bezpośredniej oraz działań w ramach PROW na lata 2014-2020 ukierunkowanych na otwieranie zakładów przetwórczych przez osoby fizyczne i rolników.

Szkolenie terenowe (wyjazd) w zadaniu 2.1.h, to:

- „Targi POLAGRA-PREMIERY”, 21-24.01.2016, miejsce: Poznań, – 1 wyjazd, liczba uczestników: 16 osób
- „Mazurskie AGRO SHOW Ostróda 2016, 13-14.02.2016, miejsce: Ostróda, – 12 wyjazdów, liczba uczestników: 321 osób
- VIII Wiosenne Targi Ogrodnicze „Pamiętajcie o ogrodach”, 23-24.04.2016, miejsce: siedziba WMODR w Olsztynie – 12 wyjazdów, liczba uczestników: 344 osoby
- XXIII Jesienne Targi Rolnicze „Wszystko dla rolnictwa”, 03-04.09.2016, miejsce: siedziba WMODR w Olsztynie – 19 wyjazdów, liczba uczestników: 572 osoby
- XVIII Międzynarodowa Wystawa Rolnicza AGRO SHOW Bednary, 23-26.09.2016, miejsce: Bednary – 10 wyjazdów, liczba uczestników: 288 osób
- „Dobre przykłady wdrażania innowacji w gospodarstwach rolnych” – 2 wyjazdy, liczba uczestników: 67 osób
 - 11.03.2016, miejsce: Ełk – 1 wyjazd, liczba uczestników: 23 osoby
 - 07.09.2016, miejsce: Klewno – 1 wyjazd, liczba uczestników: 44 osoby
- XXII Jesienne Targi Ogrodniczo-Nasienne, 10-11.09.2016, miejsce: Stare Pole – 1 wyjazd, liczba uczestników: 34 osoby
- Centralne Targi Rolnicze, 25-27.11.2016, miejsce: Nadarzyn – 6 wyjazdów, liczba uczestników: 145 osób
- „BelAgro 2016”, 06-11.06.2016, miejsce: Białoruś – 1 wyjazd, liczba uczestników: 16 osób

Zadanie 2.1.i. – prowadzenie szkoleń w zakresie zarządzania gospodarstwem rolnym – zrealizowane zostało poprzez następujące szczegółowe tematy szkoleń:

- **Normy i wymogi na poziomie gospodarstwa rolnego w zakresie: zarządzania gospodarstwem, uproszczonej rachunkowości rolnej, dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska, zasad integrowanej ochrony roślin – 11 szkoleń, liczba uczestników: 249 osób**

Szkolenia skierowane były głównie do młodych rolników, którzy skorzystali lub zamierzali skorzystać z działania PROW 2014-2020 „Premia dla młodych rolników”. Celem szkoleń było omówienie szczegółowych wymogów wzajemnej zgodności (*cross-compliance*) na poziomie gospodarstwa, wymaganej dokumentacji, zasad integrowanej ochrony roślin, a także aspektów ekonomicznych i organizacyjnych zarządzania gospodarstwem.

- **Wykorzystanie programów komputerowych służących sprawnemu zarządzaniu gospodarstwem rolnym – 1 szkolenie, liczba uczestników: 38 osób**

Celem szkolenia było zapoznanie uczestników z najnowszymi programami komputerowymi, zróżnicowanymi pod względem profilu produkcji, tak aby mogły być wykorzystywane do zarządzania gospodarstwem rolnym.

- **Nowe regulacje prawne obrotem ziemią rolną w świetle znowelizowanej ustawy - 1 szkolenie, liczba uczestników: 52 osoby**

Celem szkolenia było przedstawienie nowych regulacji dotyczących obrotu ziemią rolną; zapoznanie rolników z obowiązującymi przepisami.

Zadanie 2.1.j. – prowadzenie szkoleń w zakresie promocji produktów lokalnych i regionalnych – zrealizowane zostało poprzez następujące szczegółowe tematy szkoleń:

- **Innowacyjność w prezentacji i promocji produktów lokalnych podczas imprez regionalnych – 3 szkolenia, liczba uczestników: 35 osób**

Celem szkolenia było poszerzenie wiedzy na temat uatrakcyjnienia sposobu prezentacji stoisk oraz obsługi turystów i konsumentów odwiedzających stoisko na różnych imprezach lokalnych promujących produkty tradycyjne, lokalne i regionalne.

Konferencje i seminaria w zadaniu 2.1.j., to:

- „Możliwości kreowania jakości produktu tradycyjnego i regionalnego w województwie warmińsko-mazurskim”, 24.11.2016, seminarium, miejsce: Starostwo Powiatowe w Olecku, liczba uczestników: 22 osoby

Zadanie 2.1.k. – prowadzenie szkoleń w zakresie metod produkcji rolniczej i stylu życia przyjaznych dla środowiska – zrealizowane zostało poprzez następujące szczegółowe tematy szkoleń:

- **Szkolenia praktyczne na bazie demonstracji – 99 szkoleń, liczba uczestników: 1 257 osób**

Celem szkoleń było omówienie efektów demonstracji, sposobów ich osiągnięcia, a także wyciągniętych z nich wniosków.

- **Metodyki integrowanej ochrony roślin podstawowych upraw rolniczych (zboża, rzepak, kukurydza) obowiązujące i wspomagające pracę rolnika i doradcy. Obowiązkowe ubezpieczenia upraw – 71 szkoleń, liczba uczestników: 1524 osób**

Celem szkoleń było przekazywanie rolnikom wiedzy w zakresie metodyk integrowanej ochrony roślin poszczególnych upraw, która jest niezbędna dla rozwiązywania problemów w walce z agrofagami.

- **Przegląd nowych środków ochrony roślin w integrowanej ochronie roślin i zastosowanie w zwalczaniu patogenów w uprawach zbóż i rzepaku – 37 szkoleń, liczba uczestników: 636 osób**

Celem szkoleń było zaprezentowanie rolnikom i mieszkańcom obszarów wiejskich środków ochrony roślin dopuszczonych do obrotu na podstawie wydanych przez ministra rolnictwa i rozwoju wsi zezwoleń.

- **Integrowana ochrona roślin rolniczych i ogrodniczych przed kiłą kapusty** – 2 szkolenia, liczba uczestników: 41 osób

Celem szkoleń było przedstawienie rolnikom profilaktyki przed występowaniem kiły kapusty. Ze względu na brak skutecznych chemicznych sposobów zwalczania kiły, uznawana jest za groźną chorobę masowo występującą na roślinach kapustowatych.

- **Gospodarka pasieczna a ochrona środowiska. Biotechniczne metody zwalczania warrozy pszczoł** – 6 szkoleń, liczba uczestników: 127 osób

Celem szkoleń było promowanie ważnej roli pszczoł jako czynnika plonotwórczego, a także informowanie pszczelarzy o sposobach zwalczania roztoczy w prowadzonej gospodarce pasiecznej.

- **Tradycyjna gospodarka stawowa i jej wpływ na bioróżnorodność** – 2 szkolenia, liczba uczestników: 21 osób

Celem szkolenia była promocja zrównoważonych technik produkcji w stawowej gospodarce rybackiej, a także przedstawienie produkcji wysokowartościowej żywności.

- **Wykorzystanie w gospodarstwie mikroinstalacji OZE (biogazownie, fotowoltaika, kolektory słoneczne, przydomowe elektrownie wiatrowe, pompy ciepła) jako element wspomagający zrównoważony rozwój rolnictwa; źródła finansowania inwestycji** - 6 szkoleń, liczba uczestników: 129 osób

Celem szkoleń było przedstawienie możliwości zrównoważonego rozwoju rolnictwa w oparciu o praktyki służące ochronie zasobów naturalnych, poszanowaniu klimatu i walce z niską emisją, w które doskonale wpisują się odnawialne źródła energii. Omawiane były również możliwe do wykorzystania technologie i źródła ich finansowania, które w efekcie przyczynią się do osiągnięcia korzyści ekonomicznych i środowiskowych.

Szkolenie terenowe (wyjazd) w zadaniu 2.1.k, to:

- „Demonstracje polowe” – 14 wyjazdów, liczba uczestników: 175 osób

Konferencje i seminaria w zadaniu 2.1.k, to:

- „Instalacje OZE w gospodarstwach rolnych z dotacją UE”, 02.03.2016, seminarium, miejsce: siedziba WMODR w Olsztynie, liczba uczestników: 63 osoby

- „Współczesne wyzwania w zakresie gospodarowania wodą na obszarach wiejskich”, 26.04.2016, seminarium, miejsce: Urząd Gminy w Elblągu, liczba uczestników: 39 osób

- „Współczesne wyzwania w zakresie gospodarowania wodą na obszarach wiejskich”, 27.04.2016, seminarium, miejsce: siedziba WMODR w Olsztynie, liczba uczestników: 72 osoby

- „Współczesne wyzwania w zakresie gospodarowania wodą na obszarach wiejskich”, 29.04.2016, seminarium, miejsce: Starostwo Powiatowe w Olecku, liczba uczestników: 58 osób

- „Dobre praktyki pszczelarskie. Biotechniczne metody zwalczania warrozy u pszczoł”, 17.02.2016, konferencja, miejsce: siedziba WMODR w Olsztynie, liczba uczestników: 162 osoby

- „Różnorodność biologiczna”, 16-17.06.2016, konferencja, miejsce: Oddział WMODR w Olecko, Białowieża, liczba uczestników: 50 osób

- „Grupowe formy działania rolników – aspekty prawne, korzyści, wsparcie finansowe”, 28.06.2016, seminarium, miejsce: siedziba WMODR w Olsztynie, liczba uczestników: 55 osób

- „Funkcjonowanie Platformy Sygnalizacji Agrofagów oraz monitorowanie ważnych gospodarczo organizmów szkodliwych roślin uprawnych”, 05.10.2016, seminarium, miejsce: siedziba WMODR Olsztynie, liczba uczestników: 46 osób

Zadanie 2.1.l. – prowadzenie szkoleń w zakresie działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, ekologicznego i funkcjonalnego urządzenia gospodarstwa rolnego – zrealizowane zostało poprzez następujące szczegółowe tematy szkoleń:

- **Obrzędy i tradycje świąteczne w kulturze ludowej** – 20 szkoleń, liczba uczestników: 259 osób

Celem szkoleń było upowszechnianie wiedzy na tematy związane ze znanymi i praktykowanymi zwyczajami, tradycjami i wierzeniami związanymi z dorocznymi obchodami świąt roku obrzędowego.

Konferencje i seminaria w zadaniu 2.1.l, to:

- „Możliwości sprzedaży bezpośredniej w gospodarstwach rolnych”, 04.03.2016, seminarium, Starostwo Powiatowe w Olecku, liczba uczestników: 32 osoby
- „Możliwości sprzedaży bezpośredniej w gospodarstwach rolnych”, 15.03.2016, seminarium, miejsce: siedziba WMODR w Olsztynie, liczba 125 osób
- „Dziedzictwo kulturowe Kół Gospodyń Wiejskich na przestrzeni wieków” w ramach Jubileuszu 150-lecia Kół Gospodyń Wiejskich, 17-18.06.2016, seminarium, miejsce: Centrum Wdrażania i Promocji Innowacji w Olsztynie, liczba uczestników: 39 osób

Zadanie 2.1.m. – prowadzenie szkoleń w zakresie upowszechniania rozwoju turystyki wiejskiej oraz prowadzenia promocji wsi jako atrakcyjnego miejsc wypoczynku – zrealizowane zostało poprzez następujące szczegółowe tematy szkoleń:

- Dobre wzorce prowadzenia działalności w ramach agroturystyki i turystyki wiejskiej – 7 szkoleń, liczba uczestników: 114 osób

Celem szkoleń było popularyzowanie wsi jako miejsca atrakcyjnego dla wypoczynku, wskazano dobre praktyki do prowadzenia działalności gospodarczej w ramach agroturystyki i turystyki wiejskiej.

Szkolenie terenowe (wyjazd) w zadaniu 2.1.m, to:

- „Kreatywna wieś – dobre przykłady działalności na obszarach wiejskich”, - 3 wyjazdy, liczba uczestników: 46 osób

- 21.05.2016, miejsce: powiat elbląski, – 1 wyjazd, liczba uczestników: 20 osób
- 28.09.2016, miejsce: powiat mrągowski – 1 wyjazd, liczba uczestników: 10 osób
- 25.10.2016, miejsce: powiat lidzbarski – 1 wyjazd, liczba uczestników: 16 osób

- „IV Ogólnopolski Zlot Zagród Edukacyjnych”, 16-18.11.2016, miejsce: Dąbrowa Górnicza, – 1 wyjazd, liczba uczestników: 13 osób

Konferencje i seminaria w zadaniu 2.1.m, to:

- „Ogólnopolski Dzień Sołtysa – Opiekun i Gospodarz Wsi”, 16.03.2016, seminarium, miejsce: siedziba WMODR w Olsztynie, liczba uczestników: 103 osób

Zadanie 2.1.n. – prowadzenie szkoleń w zakresie realizacji zadań wynikających z programów rolnośrodowiskowych oraz programów działań mających na celu ograniczenia odpływu azotu ze źródeł rolniczych – zrealizowane zostało poprzez następujące szczegółowe tematy szkoleń:

- Zadania wynikające z programów rolno-środowiskowych i ich realizacja w gospodarstwie – 7 szkoleń, liczba uczestników: 132 osoby

Celem szkoleń było podniesienie wiedzy w zakresie ochrony środowiska na terenach użytkowanych rolniczo, ze szczególnym uwzględnieniem ochrony przyrody i zasad gospodarowania na obszarach cennych przyrodniczo oraz pomoc rolnikom w realizacji i prawidłowym wykonywaniu podjętych zobowiązań.

- Wymogi produkcji rolniczej na obszarach erozyjnych i obszarach szczególnie narażonych na odpływ azotu ze źródeł rolniczych – 1 szkolenie, liczba uczestników: 24 osoby

Celem szkolenia było merytoryczne wsparcie i pomoc rolnikom gospodarującym na obszarach narażonych na zanieczyszczenia azotami pochodzącymi ze źródeł rolniczych, jak również informowanie o możliwościach dofinansowania niektórych inwestycji.

Zadanie 1. Prowadzenie szkoleń dla rolników i innych mieszkańców obszarów wiejskich, w szczególności w zakresie:				
Lp.	Zakres	Forma/metoda	Liczba zaplanowanych form zadania	Liczba realizacji formy zadania
1.(a)	Stosowanie nowoczesnych metod agrotechnicznych, hodowla oraz przetwórstwo rolno-spożywcze		94	84
1.1	<i>Technologia uprawy i zbioru kukurydzy na ziarno i kiszonki. Kalkulacja opłacalności uprawy. Obowiązkowe ubezpieczenia uprawy</i>	szkolenie	12	11
1.2	<i>Potencjał produkcyjny użytków zielonych i możliwości jego poprawy. Kalkulacja kosztów różnych metod renowacji trwałych użytków zielonych</i>	szkolenie	8	8
1.3	<i>Rola nawadniania w uprawach ogrodniczych</i>	szkolenie	3	3
1.4	<i>Racjonalne żywienie krów mlecznych i prawidłowy odchów cieląt. Kalkulacja opłacalności produkcji mleka. Ubezpieczenie zwierząt</i>	szkolenie	10	10
1.5	<i>Nowoczesne technologie produkcji prosiąt i ich ekonomiczne aspekty</i>	szkolenie	2	2
1.6	<i>Produkcja jagniąt rzeźnych. Kalkulacja opłacalności chowu</i>	szkolenie	2	1
1.7	<i>XII Międzynarodowe Targi Agrotechniki Sadowniczej FruitPro</i>	szkolenie terenowe	1	1
1.8	<i>Targi Sadownictwa i Warzywnictwa TSW</i>	szkolenie terenowe	1	1
1.9	<i>Na Dni Pola (Bajdyty, Gołubka, Ruska Wieś, Rychliki, Wrócikowo, in.)</i>	szkolenie terenowe	48	35
1.10	<i>Targi Agromek (Herning w Danii) (środki SIR)</i>	szkolenie terenowe	1	1
1.11	<i>„Święto Mleka”</i>	szkolenie terenowe	2	1
1.12	<i>„Małe przetwórstwo na poziomie gospodarstwa rolnego w ramach MOL”</i>	szkolenie terenowe	1	-
1.13	<i>Na Dożynki Wojewódzkie</i>	szkolenie terenowe	-	1
1.14	<i>Mazurski Dzień Ziemiaka</i>	szkolenie terenowe	-	2
1.15	<i>Ochrona przed agrofagami i rola nawadniania w uprawach roślin sadowniczych i jagodowych</i>	konferencja	1	1
1.16	<i>Aktualne problemy w produkcji zbóż i rzepaku w województwie warmińsko-mazurskim</i>	konferencja	1	1
1.17	<i>Użytki zielone i pasze objętościowe podstawą efektywnego żywienia bydła mlecznego</i>	konferencja	1	1
1.18	<i>Nowoczesne technologie produkcji trzody chlewnej</i>	konferencja	1	1
1.19	<i>Akademia zakiszania Schaumanna</i>	seminarium	-	1
1.20	<i>Omówienie wyników oceny użytkowości hodowlanej krów ze szczególnym uwzględnieniem parametru kazeiny w tabulogramie</i>	seminarium	-	1
1.21	<i>Nowoczesne technologie w pielęgnacji, zbiorze, przechowywaniu i przygotowaniu owoców</i>	seminarium	-	1
2.(b)	Rozwiązywanie problemów technologicznych i organizacyjno-ekonomicznych gospodarstw rolnych		44	45
2.1	<i>Technologie uprawy i ekonomiczne aspekty uprawy roślin bobowatych grubo i drobnonasiennych na pasze i nasiona</i>	szkolenie	33	32
2.2	<i>Rola płodozmianu, zmianowania i międzyplonów w opłacalności produkcji gospodarstwa rolnego</i>	szkolenie	10	10
2.3	<i>Perspektywa rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich - kierunki, trendy, wyzwania i zagrożenia</i>	konferencja	1	1

Zadanie 1. Prowadzenie szkoleń dla rolników i innych mieszkańców obszarów wiejskich, w szczególności w zakresie:				
Lp.	Zakres	Forma/metoda	Liczba zaplanowanych form zadania	Liczba realizacji formy zadania
2.4	<i>System QMP, profesjonalne doradztwo szansą zwiększenia dochodowości bydła opasowego</i>	seminarium	-	1
2.5	<i>Aktualne problemy i wyzwania w hodowli owiec i kóz</i>	konferencja	-	1
3.(c)	Rachunkowość w gospodarstwach rolnych		7	8
3.1	<i>Wykorzystanie wyników rachunkowości Polski FADN w zarządzaniu gospodarstwem rolnym</i>	szkolenie	6	6
3.2	<i>Podsumowanie rachunkowości rolnej Polski FADN w województwie warmińsko-mazurskim za 2016 rok</i>	konferencja	1	1
3.3	<i>Podatek VAT w rolnictwie</i>	seminarium	-	1
4.(d)	Rolnictwo ekologiczne		17	17
4.1	<i>Zasady prowadzenia rolnictwa ekologicznego – produkcja roślinna, produkcja zwierzęca, produkcja ogrodnicza oraz możliwości wsparcia finansowego</i>	szkolenie	16	14
4.2	<i>IX Międzynarodowe Targi Żywności Ekologicznej i Naturalnej NATURA FOOD</i>	szkolenie terenowe	-	1
4.3	<i>Rolnictwo ekologiczne w gospodarstwach drobnotowarowych województwa warmińsko-mazurskiego</i>	seminarium	1	1
4.4	<i>Pozyskiwanie mleka krowiego z zachowaniem wymogów obowiązujących przy produkcji metodami ekologicznymi</i>	seminarium	-	1
5.(e)	Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich		2	6
1.1.e	<i>Zakładanie i prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej; Źródła finansowania; formy opodatkowania</i>	szkolenie	1	3
2.1.e	<i>Mała przedsiębiorczość w rozwoju obszarów wiejskich</i>	seminarium	1	1
3.1.e	<i>Przedsiębiorczość na obszarach wiejskich na Ukrainie</i>	szkolenie terenowe	-	1
3.2.e	<i>Międzygminne Targi Przedsiębiorczości, Pasym</i>	szkolenie terenowe	-	1
6.(f)	Unowocześnianie wiejskiego gospodarstwa domowego		7	5
6.1	<i>Wiejskie gospodarstwo domowe jako mikrocentrum tradycji i nowoczesności</i>	szkolenie	7	5
7.(g)	Ubieganie się o przyznanie pomocy finansowanej lub współfinansowanej ze środków pochodzących z funduszy Unii Europejskiej lub innych instytucji krajowych lub zagranicznych		246	260
7.1	<i>Zasady i wymogi przyznawania płatności bezpośrednich i ONW w 2016 roku</i>	szkolenie	96	101
7.2	<i>Bieżące informacje o poszczególnych działaniach PROW na lata 2014-2020, w tym przygotowanie dokumentacji merytorycznej i ekonomicznej</i>	szkolenie	81	84
7.3	<i>Działania: Rolno-środowiskowo-klimatyczne i Rolnictwo ekologiczne w ramach PROW na lata 2014-2020 – pakiety, zadania, dofinansowanie</i>	szkolenie	54	53
7.4	<i>Możliwości wsparcia finansowego przedsięwzięć w rolnictwie i na obszarach wiejskich ze środków krajowych lub zagranicznych(poza PROW na lata 2014-2020)</i>	szkolenie	9	8
7.5	<i>Wyjazdy studyjne w ramach Sieci na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (środki SIR)</i>	szkolenie terenowe	2	2
7.6	<i>Wsparcie finansowe rolnictwa i obszarów wiejskich ze środków krajowych i UE oraz funduszy LGD</i>	seminarium	1	1
7.7	<i>Zasady przyznawania płatności bezpośrednich i ONW w roku 2016</i>	seminarium	1	1
7.8	<i>Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich - warzywnictwo i ogrodnictwo pn. „Dobre praktyki i innowacyjne rozwiązania w gospodarstwach ogrodniczych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego”(środki SIR)</i>	seminarium	1	1

Zadanie 1. Prowadzenie szkoleń dla rolników i innych mieszkańców obszarów wiejskich, w szczególności w zakresie:				
Lp.	Zakres	Forma/metoda	Liczba zaplanowanych form zadania	Liczba realizacji formy zadania
7.9	Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich - przetwórstwo rolno-spożywcze pn."Certyfikacja produktu tradycyjnego jako innowacyjne podejście do produkcji żywności wysokiej jakości" (środki SIR)	seminarium	1	1
7.10	Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (środki SIR) – odnawialne źródła energii	seminarium	1	-
7.11	Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (środki SIR) – produkcja roślinna	seminarium	1	-
7.12	Praktyczne informacje wynikające z wdrażania działań PROW 2014-2020	seminarium	-	1
7.13	Zasady przyznawania płatności bezpośrednich, rolnośrodowiskowych, rolno-środowiskowo-klimatycznych w 2016 roku	seminarium	-	1
7.14	Praktyczne aspekty dotyczące opracowania wniosków i biznesplanów z działań PROW 2014-2020 – Modernizacja gospodarstw rolnych i Premie dla młodych rolników	seminarium	-	1
7.15	Konkurencyjność wydatków w ramach PROW 2014-2020 – zamówienia publiczne	seminarium	-	1
7.16	Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej	seminarium	-	1
7.17	Wykorzystanie technik brokerskich w pracy doradczej przy budowaniu sieci kontaktów w celu wyłonienia partnerów do współpracy w ramach działania „Współpraca” z terenu województwa warmińsko-mazurskiego (środki SIR)	seminarium	-	3
8.(h)	Modernizacja gospodarstw rolnych, poprawa jakości artykułów rolno-spożywczych i ich przetwórstwa oraz wzmocnienie pozycji rolników na rynku		52	68
8.1	Możliwości rozwoju i współfinansowania modernizacji i przetwórstwa rolno-spożywczego w gospodarstwach rolnych, w tym sprzedaż bezpośrednia	szkolenie	4	4
8.2	Targi POLAGRA-PREMIERY	szkolenie terenowe	1	1
8.3	Mazurskie AGRO SHOW, Ostróda	szkolenie terenowe	4	12
8.4	VIII Wiosenne Targi Ogrodnicze „Pamiętajcie o ogrodach”	szkolenie terenowe	8	12
8.5	XXIII Jesienne Targi Rolnicze „Wszystko dla rolnictwa”	szkolenie terenowe	20	19
8.6	XVIII Międzynarodowa Wystawa Rolnicza AGRO SHOW, Bednary	szkolenie terenowe	10	10
8.7	Dobre przykłady wdrażania innowacji w gospodarstwach rolnych	szkolenie terenowe	5	2
8.8	XXII Jesienne Targi Ogrodniczo-Nasienne, Stare Pole	szkolenie terenowe	-	1
8.9	Centralne Targi Rolnicze, Nadarzyn	szkolenie terenowe	-	6
8.10	BelAgro 2016, Mińsk	szkolenie terenowe	-	1
9.(i)	Zarządzanie gospodarstwem rolnym		11	13
9.1	Normy i wymogi na poziomie gospodarstwa rolnego w zakresie: zarządzania gospodarstwem, uproszczonej rachunkowości rolnej, dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska, zasad integrowanej ochrony roślin	szkolenie	10	11
9.2	Wykorzystanie programów komputerowych służących sprawnemu zarządzaniu gospodarstwem rolnym	szkolenie	1	1
9.3	Nowe regulacje prawne obrotem ziemią rolną w świetle znowelizowanej ustawy	szkolenie	-	1
10.(j)	Promocja produktów lokalnych i regionalnych		6	4
10.1	Innowacyjność w prezentacji i promocji produktów lokalnych podczas imprez regionalnych	szkolenie	5	3

Zadanie 1. Prowadzenie szkoleń dla rolników i innych mieszkańców obszarów wiejskich, w szczególności w zakresie:				
Lp.	Zakres	Forma/metoda	Liczba zaplanowanych form zadania	Liczba realizacji formy zadania
10.2	<i>Możliwości kreowania jakości produktu tradycyjnego i regionalnego w województwie warmińsko-mazurskim</i>		1	1
11.(k)	Metody produkcji rolniczej i stylu życia przyjaznych dla środowiska /7/		256	245
11.1	<i>Szkolenie praktyczne na bazie demonstracji</i>	szkolenie	104	99
11.2	<i>Metodyki integrowanej ochrony roślin podstawowych upraw rolniczych (zboża, rzepak, kukurydza) obowiązujące i wspomagające pracę rolnika i doradcy</i>	szkolenie	73	71
11.3	<i>Przegląd nowych środków ochrony roślin w integrowanej ochronie roślin i zastosowanie w zwalczaniu patogenów w uprawach zbóż i rzepaku</i>	szkolenie	37	37
11.4	<i>Integrowana ochrona roślin rolniczych i ogrodniczych przed kitą kapusty</i>	szkolenie	2	2
11.5	<i>Gospodarka pasieczna a ochrona środowiska. Biotechniczne metody zwalczania warrozy pszczół</i>	szkolenie	7	6
11.6	<i>Tradycyjna gospodarka stawowa i jej wpływ na bioróżnorodność</i>	szkolenie	4	2
11.7	<i>Wykorzystanie w gospodarstwie mikroinstalacji OZE (biogazownie, fotowoltaika, kolektory słoneczne, przydomowe elektrownie wiatrowe, pompy ciepła) jako element wspomagający zrównoważony rozwój rolnictwa; źródła finansowania inwestycji</i>	szkolenie	6	6
11.8	<i>Demonstracje polowe</i>	szkolenie terenowe	18	14
11.9	<i>Przedsiębiorca z klimatem Instalacje OZE w gospodarstwach rolnych z dotacją UE</i>	konferencja	1	1
11.10	<i>Współczesne wyzwania w zakresie gospodarowania wodą na obszarach wiejskich</i>	seminarium	3	3
11.11	<i>Dobre praktyki pszczelarskie. Biotechniczne metody zwalczania warrozy u pszczół</i>	konferencja	1	1
11.12	<i>Różnorodność biologiczna</i>	konferencja	1	1
11.13	<i>Grupowe formy działania rolników – aspekty prawne, korzyści, wsparcie finansowe</i>	seminarium	1	1
11.14	<i>Funkcjonowanie Platformy Sygnalizacji Agrofagów oraz monitorowanie ważnych gospodarczo organizmów szkodliwych roślin uprawnych</i>	seminarium	-	1
12.(l)	Działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, ekologicznego i funkcjonalnego urządzenia gospodarstwa rolnego /8/		25	23
12.1	<i>Obrzędy i tradycje świąteczne w kulturze ludowej</i>	szkolenie	23	20
12.2	<i>Możliwości sprzedaży bezpośredniej w gospodarstwach rolnych</i>	seminarium	2	2
12.3	<i>Dziedzictwo kulturowe Kół Gospodyń Wiejskich na przestrzeni wieków</i>	seminarium	-	1
13.(m)	Upowszechnianie rozwoju agroturystyki i turystyki wiejskiej oraz prowadzenie promocji wsi jako atrakcyjnego miejsca wypoczynku /9/		11	12
13.1	<i>Dobre wzorce prowadzenia działalności w ramach agroturystyki i turystyki wiejskiej</i>	szkolenie	8	7
13.2	<i>Kreatywna wieś – dobre przykłady działalności na obszarach wiejskich</i>	szkolenie terenowe	3	3
13.3	<i>IV Ogólnopolski Zlot Zagród Edukacyjnych, Dąbrowa Górnicza</i>	szkolenie terenowe	-	1
13.4	<i>Ogólnopolski Dzień Sotysa</i>	seminarium	-	1
14.(n)	Realizacja zadań wynikających z programów rolnośrodowiskowych oraz programów działań mających na celu ograniczenia odpływu azotu ze źródeł rolniczych /10/		11	8
14.1	<i>Zadania wynikające z programów rolno-środowiskowych i ich realizacja w gospodarstwie</i>	szkolenie	9	7
14.2	<i>Wymogi produkcji rolniczej na obszarach erozyjnych i obszarach szczególnie narażonych na odpływ azotu ze źródeł rolniczych</i>	szkolenie	2	1

Skuteczność podejmowanych działań szkoleniowych zależna była od doboru odpowiedniego tematu szkoleń względem docelowej grupy słuchaczy, z uwzględnieniem oczekiwań i wymagań mieszkańców obszarów wiejskich. W ciągu roku podczas szkoleń przeprowadzane były ankiety ewaluacyjne, w których rolnicy określają obszary zainteresowań oraz zakres wsparcia jakich oczekują ze strony WMODR. W 2016 roku przeprowadzono badania ankietowe podczas 415 form szkoleniowych. Ankiety wypełniły 4 732 osoby. Najczęściej wskazywane obszary tematyczne będące w zainteresowaniu uczestników szkoleń to: wsparcie finansowe rolnictwa z Unii Europejskiej i środków krajowych, zasady integrowanej ochrony roślin, problemy ze szkodnikami w uprawach, przeciwdziałanie skutkom niekorzystnych zjawisk atmosferycznych.

2.2. Prowadzenie działalności informacyjnej wspierającej rozwój produkcji rolniczej

Działalność informacyjna WMODR z siedzibą w Olsztynie w roku 2016 roku polegała na generowaniu, gromadzeniu, przechowywaniu, przekazywaniu, przetwarzaniu, udostępnianiu oraz wykorzystywaniu informacji mających związek (wpływ) z poprawą poziomu dochodów rolniczych, podniesieniem konkurencyjności rynkowej gospodarstw rolnych oraz ze zrównoważonym rozwojem obszarów wiejskich. Udzielono porad z zakresu prowadzenia uproszczonej rachunkowości rolnej, wykorzystania programów komputerowych służących sprawnemu zarządzaniu gospodarstwem rolnym, a także tematyki związanej z podatkami i ubezpieczeniami w rolnictwie.

Dodatkowo na zaplanowanych 20 broszur opracowane zostało 27 tytułów, ulotek zaś, z planowanych 25 opracowano 30 tytułów.

Zadanie 2. Prowadzenie działalności informacyjnej wspierającej rozwój produkcji rolniczej				
Lp.	Wyszczególnienie	Forma/ metoda	Liczba zaplanowanych form zadania	Liczba realizacji formy zadania
1.	Doradztwo		1 756	1 373
1.1	<i>Prowadzenie uproszczonej rachunkowości rolnej</i>	porada	365	238
1.2	<i>Wykorzystanie programów komputerowych służących sprawnemu zarządzaniu gospodarstwem rolnym</i>	porada	177	118
1.3	<i>Podatki i ubezpieczenia w rolnictwie</i>	porada	1214	1 017
2.	Wydawnictwa		45	57
1.	<i>Poradnik operatora opryskiwacza polowego</i>	broszura	1	1
2.	<i>Próg ekonomicznej szkodliwości jako element podejmowania decyzji w integrowanej ochronie roślin</i>	broszura	1	1
3.	<i>Charakterystyka odmian roślin sadowniczych do uprawy w województwie warmińsko-mazurskim</i>	ulotka	1	-
4.	<i>Odmiany roślin uprawnych rekomendowane do uprawy w województwie warmińsko-mazurskim</i>	ulotka	1	-
5.	<i>Biologiczne zwalczanie agrofagów w uprawach ogrodnich</i>	ulotka	1	1
6.	<i>Szkolenia w zakresie ochrony roślin – oferta</i>	ulotka	1	1
7.	<i>Korekcja racic</i>	ulotka	1	1
8.	<i>Jak zrobić dobrą kiszonkę</i>	broszura	1	1
9.	<i>Nowoczesna produkcja trzody chlewnej</i>	broszura	1	1
10.	<i>Tradycyjne rybactwo stawowe</i>	broszura	1	1
11.	<i>Dobre praktyki pszczelarskie</i>	broszura	1	1
12.	<i>Wsparcie finansowe rolnictwa i obszarów wiejskich ze środków krajowych i UE</i>	broszura	1	1

Zadanie 2. Prowadzenie działalności informacyjnej wspierającej rozwój produkcji rolniczej				
Lp.	Wyszczególnienie	Forma/ metoda	Liczba zaplanowanych form zadania	Liczba realizacji formy zadania
13.	Wybrane działania PROW 2014-2020	ulotka	4	3
14.	Gospodarstwa ekologiczne – możliwości finansowania	broszura	1	1
15.	Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000	ulotka	1	1
16.	Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach szczególnie narażonych na zanieczyszczenie azotanami pochodzenia rolniczego (OSN)	ulotka	1	1
17.	Informator dla doradcy i rolnika – programy, regulacje prawne, wydarzenia, adresy	broszura	1	1
18.	Kredyty preferencyjne z dopłatami ARiMR do oprocentowania	broszura	1	1
19.	Jak uzyskać kwalifikacje zawodowe	ulotka broszura	2	1
20.	Oferta szkół kształcących w zawodach rolniczych w województwie warmińsko-mazurskim	ulotka	1	1
21.	Elementy marketingu w produkcyjnym gospodarstwie rolnym	broszura	1	1
22.	Bieżące informacje o rolnictwie i obszarach wiejskich	ulotka	5	5
23.	Perspektywa rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich – kierunki, trendy, wyzwania i zagrożenia	broszura	1	1
24.	Zasady prowadzenia uproszczonej rachunkowości w gospodarstwie rolnym	ulotka	1	1
25.	Deklaracje VAT	ulotka	1	1
26.	Polskie rolnictwo – fakty i liczby	broszura	1	1
27.	Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (SIR)	ulotka	1	-
28.	Wspieramy innowacyjność – przewodnik po funduszach krajowych i zagranicznych	broszura	1	-
29.	Innowacyjność w ogrodnictwie – dobre praktyki	broszura	1	1
30.	Bezpieczeństwo i higiena pracy w gospodarstwie rolnym	ulotka	1	1
31.	Zagrożenia zdrowia w środowisku pracy rolników	broszura	1	1
32.	Działalność turystyczna na obszarach wiejskich. Dobre przykłady wsi tematycznych	ulotka	1	1
33.	Organizacja usług agroturystycznych na obszarach wiejskich – poradnik	broszura	1	1
34.	Przedsiębiorczość na obszarach wiejskich na przykładzie zagród edukacyjnych	broszura	1	1
35.	Wariacje kulinarne z gospodynią	broszura	2	2
36.	Zdrowa żywność i skutki niezdrowego odżywiania	ulotka	1	1
37.	Sprawozdanie z przeprowadzonych demonstracji polowych sezon 2014/2015” – nakład 100	broszura	-	1
38.	Jagnięcina i koźlecina w tradycji kulinarnej Warmii, Mazur i Powiśla (środki KSOW)	broszura	-	1
39.	Mała przedsiębiorczość na obszarach wiejskich	broszura	-	1
40.	Broshura informacyjna dla uczestników wyjazdu studyjnego Stymulowanie zrównoważonych środowiskowo innowacji” (środki SIR)	broszura	-	1

Zadanie 2. Prowadzenie działalności informacyjnej wspierającej rozwój produkcji rolniczej				
Lp.	Wyszczególnienie	Forma/ metoda	Liczba zaplanowanych form zadania	Liczba realizacji formy zadania
41.	<i>Wykorzystanie technik brokerskich w pracy doradczej przy budowaniu sieci kontaktów w celu wyłonienia partnerów do współpracy w ramach działania Współpraca z terenu województwa warmińsko-mazurskiego (środki SIR)</i>	broszura	-	1
42.	<i>Budowanie partnerstwa w zakresie innowacyjnych rozwiązań dotyczących efektywnego wykorzystania energii w produkcji rolniczej" (środki SIR)</i>	broszura	-	1
43.	<i>Certyfikacja produktu tradycyjnego jako innowacyjne podejście do produkcji żywności wysokiej jakości" (środki SIR)</i>	broszura	-	1
44.	<i>Zasady konkurencyjności dotyczące nabywania maszyn i urządzeń oraz realizacji inwestycji w ramach PROW 2014-2020</i>	ulotka	-	1
45.	<i>Premia dla młodych rolników</i>	ulotka	-	1
46.	<i>Modernizacja gospodarstw rolnych – kwestie praktyczne</i>	ulotka	-	1
47.	<i>Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego 2014-2020. „Wsparcie Przedsiębiorczości”. Program Operacyjny Polska Wschodnia 2014-2020. Platformy startowe dla nowych pomysłów</i>	ulotka	-	1
48.	<i>Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 (osie priorytetowe)</i>	ulotka	-	1
49.	<i>Produkty i potrawy tradycyjne / Lista Produktów Tradycyjnych</i>	ulotka	-	1
50.	<i>Nadzwyczajne wsparcie w sektorze mleka i wieprzowiny</i>	ulotka	-	1
51.	<i>Wielkość ekonomiczna gospodarstwa – SO</i>	ulotka	-	1
52.	<i>Przetwórstwo i marketing produktów rolnych</i>	ulotka	-	1
53.	<i>Funkcjonowanie grup producentów rolnych w nowym PROW na lata 2014-2020</i>	ulotka	-	1
54.	<i>Rozwój usług rolniczych – rozwój przedsiębiorczości</i>	ulotka	-	1
3.	Materiał informacyjny na stronie internetowej	news	60	166
4.	Artykuły w miesięczniku „Bieżące Informacje”	artykuł	305	327
5.	Artykuł w wydawnictwach zewnętrznych	artykuł	9	27
6.	Stoiska informacyjne	stoisko	126	112
6.1	Dożynki gminne, powiatowe, wojewódzkie	stoisko	94	64
6.2	Regionalne i lokalne pikniki, festiwale, święta itp.	stoisko	32	40

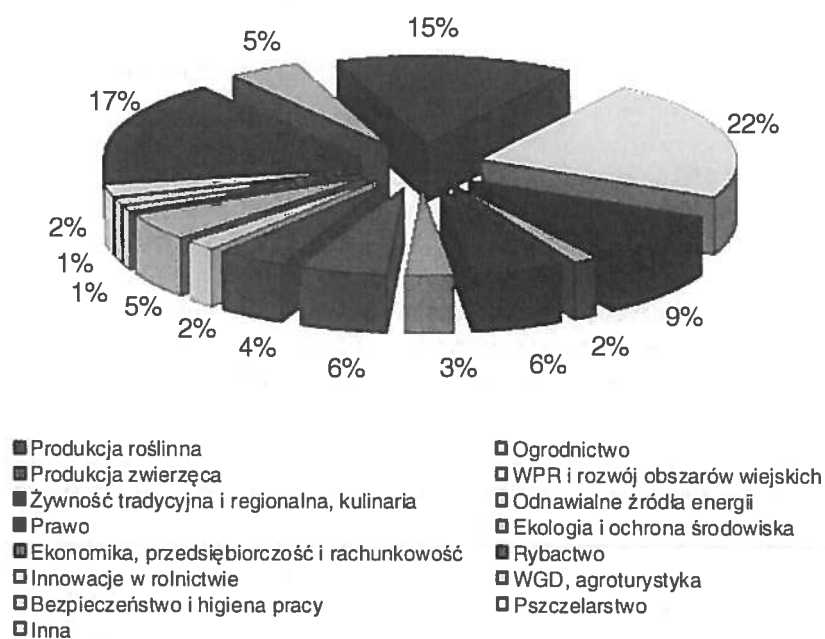
Łącznie wydawnictwa to 57 tytułów broszur (27) i ulotek (30) o łącznym nakładzie 17 845 egzemplarzy. Były one kolportowane wśród rolników i innych mieszkańców obszarów wiejskich podczas szkoleń, seminariów, konferencji, imprez wystawienniczych oraz bezpośrednio poprzez pracowników powiatowych zespołów doradztwa rolniczego.

Działalność informacyjna to także zamieszczanie informacji na stronie internetowej. News`y są to krótkie wzmianki zamieszczane na stronie internetowej WMODR. Dotyczą informacji o ważnych wydarzeniach organizowanych przez WMODR tj.: szkoleniach, konferencjach, seminariach, konkursach), jak również informacji i aktualnych ogłoszeń udostępnianych przez jednostki działające na rzecz rolnictwa i obszarów wiejskich. Łącznie wykonano 166 sztuk.

Na zaplanowanych 302 przygotowano 327 artykułów autorstwa pracowników WMODR z siedzibą w Olsztynie. Publikowane były one w miesięczniku WMODR „*Bieżące Informacje*”. Tematyka artykułów była następująca:

- Bieżące informacje dotyczące gminy, regionu, powiatu;
- Produkcja roślinna;
- Integrowana ochrona roślin;
- Produkcja zwierzęca;
- Zrównoważona gospodarka rybacka;
- Ochrona środowiska;
- Rolnictwo ekologiczne;
- Odnawialne źródła energii;
- Wsparcie finansowe rolnictwa i obszarów wiejskich ze środków UE i krajowych: Wspólna Polityka Rolna, w tym: PROW na lata 2014-2020, płatności bezpośrednie;
- Aspekty ekonomiczne gospodarstw i poszczególnych działalności;
- Sprzedaż bezpośrednia produktów z gospodarstwa oraz działalność marginalna, ograniczona i lokalna;
- Przedsiębiorczość na obszarach wiejskich;
- Agroturystyka i turystyka na obszarach wiejskich;
- Wiejskie gospodarstwo domowe;
- Informacje prawne.

Wykres 1. Struktura i liczba artykułów publikowanych w miesięczniku „*Bieżące Informacje*” wg zakresu tematycznego



Artykuły specjalistów WMODR z siedzibą w Olsztynie, zamieszczane były również w wydawnictwach zewnętrznych – w 2016 roku ukazało się 27 artykułów, głównie poświęconych aspektom technologicznym, finansowaniu rolnictwa i obszarów wiejskich, bioasekuracji i zapobieganiu ASF, działaniom PROW na lata 2014-2020. Artykuły publikowane były w *Rolniczym ABC* – dodatku do Gazety Olsztyńskiej, *Agro Magazyn Ludzi Przedsiębiorczych*.

W ramach działalności wydawniczej ukazało się 12 numerów miesięcznika „*Bieżące Informacje*” o łącznym nakładzie 38 500 tys. egzemplarzy.

Działalność informacyjna realizowana była również poprzez udzielanie informacji wszystkim zainteresowanym podczas wystaw, festiwali, pikników, innych lokalnych świąt, olimpiad, targów, podczas których pracownicy WMODR, na zorganizowanych i obsługiwanych przez siebie stoiskach informacyjnych, prezentowali również ofertę doradczą Ośrodka Doradztwa. Stoisk takich przygotowano 112.

- a) dożynki gminne, powiatowe, wojewódzkie:
- podczas dożynek gminnych – 53 stoiska
 - podczas dożynek powiatowych – 10 stoisk
 - podczas Warmińsko-Mazurskich Dożynek Wojewódzkich, 17-18.09.2016, Olsztynek – 1 stoisko
- b) regionalne i lokalne pikniki, festiwale, święta, itp.:
- Majówka z Roltop – 1 stoisko
 - Dni Pól – 3 stoiska
 - podczas Targów Pszczelarskich – 1 stoisko
 - podczas Święta Mleka – 1 stoisko
 - podczas Święta Gęsi – 1 stoisko
 - Inne: podczas pikników, festiwali, świąt – 33 stoiska
- c) wystawy o charakterze wojewódzkim – 8 stoisk informacyjnych
- podczas Targów hodowlanych „Zagroda”, 13-14.02.2016, Ostróda
 - podczas Targów „Zielona Arena”, 19-20.03.2016, Ostróda
 - podczas Targów „Twój Dom – Twój Ogród”, 09-10.04.2016, Ostróda
 - podczas „Festiwalu Smaków – Mazury HoReCa”, 13-14.05.2016, Ostróda
 - podczas Targów „PRO DEFENSE”, 02-05.06.2016, Ostróda
 - podczas Targów „Asia Trade Know-How”, 22-24.09.2016, Ostróda
 - podczas Targów „Hubertus Arena”, 07-09.10.2016, Ostróda
 - podczas Targów „Centralne Targi Rolnicze”, 25-27.11.2016, Nadarzyn

2.3. Prowadzenie działalności w zakresie podnoszenia kwalifikacji zawodowych rolników i innych mieszkańców obszarów wiejskich

WMODR z siedzibą w Olsztynie udzielił 219 porad nt. podnoszenia kwalifikacji i umiejętności zawodowych mieszkańców obszarów wiejskich, w szczególności informując o możliwości uzupełniania wykształcenia przez potencjalnych beneficjentów wybranych działań Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Pomoc skupiona była na fachowym doradztwie dotyczącym wyboru odpowiedniej szkoły, której ukończenie uprawnia i często jest niezbędne do ubiegania się o pomoc finansową pochodzącą z funduszy europejskich. Doradztwo to było skupione przede wszystkim na informowaniu o możliwościach podnoszenia kwalifikacji zawodowych dla beneficjentów „starego” i „nowego” PROW, o ile zobowiązali się do ich uzupełnienia.

Zadanie 3. Prowadzenie działalności w zakresie podnoszenia kwalifikacji zawodowych rolników i innych mieszkańców obszarów wiejskich				
Lp.	Wyszczególnienie	Forma/metody	Liczba zaplanowanych form zadania	Liczba realizacji formy zadania
1.	Doradztwo		249	219
1.1	Podnoszenie kwalifikacji i umiejętności zawodowych mieszkańców obszarów wiejskich	porada	249	219

2.4. Udzielanie pomocy rolnikom i innym mieszkańcom obszarów wiejskich w zakresie sporządzania dokumentacji niezbędnej do uzyskania pomocy finansowanej lub współfinansowanej ze środków pochodzących z funduszy Unii Europejskiej lub innych instytucji krajowych lub zagranicznych.

Publiczne wsparcie finansowe adresowane do polskiego rolnictwa i obszarów wiejskich ukierunkowane zostało na realizację celów określonych zarówno w „Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa”, jak i innych dokumentach odnoszących się do polityki rozwoju obszarów wiejskich. Owa Strategia stała się jednym z dziewięciu kluczowych dokumentów strategicznych o charakterze sektorowym/dziedzinowym w ramach

obowiązującego w Polsce systemu zarządzania rozwojem, a cele w niej zawarte odpowiadają misjom i celom Wspólnej Polityki Rolnej oraz unijnym priorytetom rozwoju obszarów wiejskich. Działania te zostały określone na podstawie analizy mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń obszarów wiejskich, rolnictwa i rybactwa. Wzięto też pod uwagę kierunki rozwoju wyznaczone do 2020 r. dla całego kraju oraz Unii Europejskiej.

Cel 1. Wzrost jakości kapitału ludzkiego, społecznego, zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich.

Cel 2. Poprawa warunków życia na obszarach wiejskich oraz poprawa ich dostępności przestrzennej.

Cel 3. Bezpieczeństwo żywnościowe.

Cel 4. Wzrost produktywności i konkurencyjności sektora rolno-spożywczego.

Cel 5. Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu na obszarach wiejskich.

Wszystkie cele wpisują się w zadania, które wynikają z ustawy o jednostkach doradztwa rolniczego, a tym samym w zadania WMODR. Jednym z najważniejszych narzędzi realizacji w/w Strategii, a także zadań realizowanych przez ośrodki doradztwa rolniczego, jest Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 - 2020 (II filar Wspólnej Polityki Rolnej). Szczególna rola przypisana jest dla II filara WPR w procesie przekształceń strukturalnych i modernizacji na obszarach wiejskich i w rolnictwie.

Celem głównym PROW na lata 2014–2020 jest poprawa konkurencyjności rolnictwa, zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi i działania w dziedzinie klimatu oraz zrównoważony rozwój terytorialny obszarów wiejskich.

Program realizuje sześć priorytetów wyznaczonych dla polityki rozwoju obszarów wiejskich na lata 2014–2020, tj.:

- Ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich.
- Poprawa konkurencyjności wszystkich rodzajów gospodarki rolnej i zwiększenie rentowności gospodarstw rolnych.
- Poprawa organizacji łańcucha żywnościowego i promowanie zarządzania ryzykiem w rolnictwie.
- Odtwarzanie, chronienie i wzmacnianie ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa.
- Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmiany klimatu w sektorach: rolnym, spożywczym i leśnym.
- Zwiększanie włączenia społecznego, ograniczanie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich.

Realizując założony cel, w odpowiedzi na problemy i wyzwania, działalność WMODR przejawiała się poprzez doradztwo z tematyki, w głównej mierze dotyczącej ubiegania się o przyznanie pomocy finansowanej lub współfinansowanej ze środków pochodzących z funduszy Unii Europejskiej lub innych instytucji krajowych, lub zagranicznych. Podobnie jak w poprzednich latach dużym zainteresowaniem ze strony rolników cieszyła się pomoc w wypełnianiu wniosków o przyznanie płatności obszarowych. W związku z wieloma rodzajami pomocy o jakie można się ubiegać na jednym wniosku a co za tym idzie dużym skomplikowaniem wniosków o przyznanie pomocy wielu rolników nie jest w stanie poradzić sobie z samodzielnym ich wypełnieniem. Dlatego też, szczególnie w świetle planowanych zmian w zasadach przyznawania płatności oraz wypełniania wniosków o ich przyznanie, wydaje się że wielu rolników będzie nadal korzystało z tej formy pomocy doradców. Informacje zawarte na stronie internetowej Ośrodka, a także w miesięczniku „*Bieżące Informacje*” spowodowały, że liczba odbiorców usług powiększyła się.

Kolejnym zadaniem jakie było nałożone na Ośrodek było doskonalenie kompleksowej obsługi obszarów wiejskich w zakresie organizacji i efektywnego zarządzania gospodarstwem rolnym oraz ekonomicznych aspektów prowadzenia działalności pozarolniczej mających w perspektywie poprawę warunków życia mieszkańców wsi oraz osiągniętych przez nich wyników ekonomicznych.

Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (SIR)

Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (SIR) funkcjonuje w Polsce od połowy 2015 r. Jednostką SIR w województwie warmińsko-mazurskim jest WMODR. W 2016 r. na rzecz SIR w WMODR pracowały 4 osoby zatrudnione na pół etatu – dwie osoby pełniły funkcję koordynatora, kolejne dwie – funkcję brokera. Głównym celem SIR było promowanie i pokazywanie korzyści z wdrażania innowacji w rolnictwie, których zastosowanie może się przyczynić do poprawy produktywności oraz wzrostu konkurencyjności sektora rolnego, jak również polepszenia jakości produktów. Powyższe efekty w konsekwencji mogą przyczynić się na zwiększenie dochodów rolników. Jednocześnie rozwiązania innowacyjne mogą sprzyjać dostosowaniu działalności rolniczej do potrzeb środowiska.

W 2016 r. w ramach SIR zrealizowano następujące przedsięwzięcia:

➤ **Budowanie partnerstwa w zakresie innowacyjnych rozwiązań efektywnego wykorzystania energii w produkcji rolniczej** – działanie polegało na organizacji i przeprowadzeniu wyjazdu studyjnego do Niemiec w celu przedstawienia dobrych praktyk i przykładów w zakresie innowacyjnych rozwiązań dotyczących efektywności energetycznej gospodarstw rolnych. Uczestnicy wyjazdu mogli zapoznać się z najnowszymi rozwiązaniami w zakresie praktycznego stosowania paneli fotowoltaicznych lub instalacji wiatrowych w gospodarstwach rolnych. Dyskutowano też na temat różnic w przepisach regulujących możliwości przesyłu nadwyżek wyprodukowanego prądu do sieci. W wyjeździe wzięły udział 22 osoby. Wyjazd umożliwił uczestnikom zdobycie wiedzy nt. innowacyjnych możliwości zastosowania energetyki odnawialnej w gospodarstwach rolnych, a dzięki wydanej po wyjeździe broszurze, wiedza na ten temat dotarła do szerszego grona odbiorców.

➤ **Dobre praktyki i innowacyjne rozwiązania w gospodarstwach ogrodniczych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego** – działanie dwudniowe, które składało się z seminarium oraz wyjazdu studyjnego do gospodarstw wdrażających innowacyjne technologie w tym rodzaju produkcji. Uczestnicy mieli okazję zapoznać się z nowoczesnymi metodami produkcji m. in. jabłek oraz truskawek pod osłonami. W wyniku realizacji tego działania udało się wyłonić grupę rolników, którzy mogą stać się lokalnymi liderami w zakresie wdrażania innowacji w dziedzinie ogrodnictwa. W seminarium i wyjeździe wzięło udział 45 osób, a podsumowaniem działania było wydanie broszury, która trafiła do zainteresowanych rolników z województwa.

➤ **Certyfikacja produktu tradycyjnego jako innowacyjne podejście do produkcji żywności wysokiej jakości** – działanie to wpisywało się w jedną z strategicznych specjalności woj. warmińsko-mazurskiego, czyli żywność tradycyjną. Zorganizowane zostało seminarium połączone z wyjazdem studyjnym mające na celu prezentację innowacyjnych metod promocji takiej żywności poprzez korzystanie z różnego rodzaju certyfikatów. Uczestnicy odwiedzili lokalne firmy przetwarzające żywność (tradycyjne wędzarnie, browar itp.) i zapoznali się ze stosowanymi nowoczesnymi metodami wprowadzania tradycyjnej żywności na rynek. Seminarium przyczyniło się do wzrostu wiedzy uczestników nt. zasad produkcji i wprowadzania do obrotu żywności wysokiej jakości, a także korzyści płynących z prowadzenia takiej działalności, co może zaowocować wzrostem liczby rolników zajmujących się taką działalnością. W seminarium wzięło udział 29 osób, a dodatkowym efektem działania jest wydanie broszury, która trafi do zainteresowanych rolników z województwa warmińsko-mazurskiego.

➤ **Wykorzystanie technik brokerskich w pracy doradczej przy budowaniu sieci kontaktów w celu wyłonienia partnerów do współpracy w ramach działania „Współpraca” z terenu województwa warmińsko-mazurskiego** – w związku z tym, że jednym z celów SIR jest łączenie rolników w grupy operacyjne, które mogłyby korzystać z środków w ramach działania „Współpraca”, zorganizowano dla doradców i przedstawicieli innych instytucji działających na rzecz innowacji w rolnictwie warsztaty brokerskie, których celem było nabycie umiejętności pracy z rolnikiem, negocjacji, współpracy w grupie itp. Kontynuacją warsztatów były spotkania terenowe, na które byli zaproszeni rolnicy i lokalne firmy z branży rolno-spożywczej. Na tych spotkaniach przeszkoleni brokerzy poszukiwali wśród lokalnej społeczności potrzeb, na które odpowiedzią może być wdrożenie innowacji. Zidentyfikowane potrzeby posłużą następnie za podstawę do stworzenia grup operacyjnych, które będą starały się o środki na realizację swoich zamiarów. W warsztatach wzięły udział 63 osoby, a w spotkaniach terenowych 100 osób. Dodatkowym efektem działania jest wydanie broszury.

➤ **Stymulowanie zrównoważonych środowiskowo innowacji w rolnictwie w województwa warmińsko-mazurskim w wyniku transferu wiedzy nt. innowacyjnych technologii i rozwiązań dla rolnictwa osiągniętego poprzez udział w międzynarodowej imprezie targowej promującej innowacje** – przedsięwzięcie polegało na organizacji wyjazdu studyjnego na targi Agromek, które były organizowane w Danii. Jest to jedna z większych imprez targowych organizowanych w Europie, chętnie odwiedzana przez rolników ze względu na prezentację najnowszych rozwiązań do stosowania w rolnictwie. Z województwa warmińsko-mazurskiego w targach wzięła udział grupa 40 osób, składająca się z rolników, doradców oraz

przedstawiciele nauki. Podpatrzone na targach rozwiązania mogą być w przyszłości źródłem pomysłów na realizację innowacyjnych przedsięwzięć w naszym regionie.

➤ **Działania informacyjne w zakresie SIR** – przedsięwzięcie realizowane w 2016 r., które będzie również kontynuowane w 2017 r. W ramach tej operacji przez cały rok organizowane były również różnego rodzaju działania promocyjno-informacyjne w zakresie SIR, mające na celu promocję sieci oraz pokazywanie korzyści, które można osiągnąć poprzez współpracę z siecią. Organizowano w tym celu stoiska wystawiennicze na różnego rodzaju targach i wydarzeniach lokalnych, a także krajowych (np. Centralne Targi Rolnicze w Nadarzynie). Ponadto przeprowadzono kilka szkoleń dla doradców informujących o SIR, dzięki czemu informacja o Sieci mogła zostać przekazana rolnikom.

Oprócz realizacji ww. przedsięwzięć osoby zatrudnione w ramach SIR prowadziły bieżącą pracę związaną z monitorowaniem wydatków, przygotowaniem sprawozdań, planowaniem wydatków oraz udzielaniem informacji nt. SIR.

Funkcjonowanie SIR ma przybliżyć rolnikom i mieszkańcom obszarów wiejskich tematykę innowacji i przedstawić im możliwości realizacji projektów innowacyjnych, tym bardziej, że rolą brokerów innowacji będzie wskazywanie źródeł finansowania tych projektów nie tylko z funduszy PROW 2014-2020, ale także z innych programów, jak np.: Infrastruktura i Środowisko lub Inteligentny Rozwój.

Zadanie 4. Udzielanie pomocy rolnikom i innym mieszkańcom obszarów wiejskich w zakresie sporządzania dokumentacji niezbędnej do uzyskania pomocy finansowanej lub współfinansowanej ze środków pochodzących z funduszy Unii Europejskiej lub innych instytucji krajowych lub zagranicznych				
Lp.	Wyszczególnienie	Forma/ metoda	Liczba zaplanowanych form zadania	Liczba realizacji formy zadania
1.	Doradztwo		26 775	30 972
1.1	Zasady i wymogi przyznawania płatności bezpośrednich i ONW w 2016 roku	porada	8 796	10 428
1.2	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020	porada	12 426	11 694
1.3	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013	porada	1 123	1 223
1.4	Wspólna Polityka Rolna na lata 2014-2020	porada	2 449	2 804
1.5	Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (SIR), grupy operacyjne na rzecz innowacji (EPI)	porada	735	751
1.6	Kredyty preferencyjne z dopłatami ARiMR do oprocentowania	porada	370	418
1.7	Źródła finansowania inwestycji w odnawialne źródła energii	porada	330	195
1.8	Kłęski żywiołowe, szacowanie szkód spowodowanych wystąpieniem niekorzystnych zjawisk atmosferycznych	porada	546	3 459

2.5. Prowadzenie analiz rynku artykułów rolno-spożywczych i środków produkcji oraz gromadzenie i upowszechnianie informacji rynkowej w tym zakresie

WMODR z siedzibą w Olsztynie prowadził, według przyjętych standardów systemu informacji cenowo-podażowo-popytowej dotyczącej produkcji rolniczej i gromadzenia danych, monitoring cen targowiskowych produktów rolnych (informacja rynkowa). Specjaliści WMODR z siedzibą w Olsztynie udzielili 785 indywidualnych porad w zakresie *Informacji rynkowej - co, gdzie, kiedy za ile?*. W 2016 roku wykonano 267 monitoringów cen produktów rolnych i środków produkcji. Monitoring zaskutkowało sporządzeniem 150 zestawień cen targowiskowych produktów rolnych. Na podstawie prowadzonego monitoringu zamieszczono w miesięczniku „Bieżące Informacje” 11 wkładek pn. „Agrorynek” cen produktów rolnych i środków produkcji. Poza tym sporządzono i przekazano do CDR w Brwinowie 11 sprawozdań dotyczących rynku nawozów mineralnych w województwie warmińsko-mazurskim oraz, w ramach współpracy z Telewizją Polską S.A., programem Agrobiznes, cotygodniowe ceny z lokalnych targowisk. Wykonano również 265 monitoringów

źniwnych, informacji dotyczącej stopnia zbioru płodów rolnych, a także informacji o szacowanym plonie, opracowanych przez pracowników i wykorzystywanych w pracy doradczej.

Zadanie 5. Prowadzenie analiz rynku artykułów rolno-spożywczych i środków produkcji oraz gromadzenie i upowszechnianie informacji rynkowych w tym zakresie				
Lp.	Wyszczególnienie	Forma/metoda	Liczba zaplanowanych form zadania	Liczba realizacji formy zadania
1.	Doradztwo		884	785
1.1	Informacja rynkowa – co, gdzie, kiedy, za ile?	porada	884	785
2.	Monitoring cen			
2.1	Monitoring cen targowiskowych produktów rolnych – informacja rynkowa	monitoring	255	267
2.2	Zestawienie cen targowiskowych produktów rolnych	Przekazywane do MRiRW i TVP	52	150
2.3	Zestawienie cen produktów rolnych, środków produkcji i usług rolniczych	wkładka do „BI”	11	11
2.4	Zestawienie cen nawozów mineralnych	przekazywane do CDR Brwinów	8	11
2.5	Monitoring agrofagów (tygodniowy)	monitoring	-	29
3.	Monitoring żniwny	monitoring	284	265

2.6. Prowadzenie doświadczalnictwa odmianowego w ramach porejestrowego doświadczalnictwa odmianowego

WMODR z siedzibą w Olsztynie nie prowadził doświadczalnictwa odmianowego z uwagi na niedysponowanie niezbędnymi do tego celu gruntami. Nie zostało ono zapisane w wykazie zadań realizowanych w ramach dotacji celowej. Od lat prowadzona jest współpraca ze Stacją Doświadczalną oceny Odmian we Wróćkowie, gdzie podczas spotkań związanych z „Dniami Pola” rolnicy byli informowani o wynikach doświadczeń odmianowych oraz skutecznych sposobach zwalczania szkodników i chorób występujących na roślinach uprawnych.

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba
1	DOŚWIADCZENIA WEDŁUG METOD OKREŚLONYCH REGULAMINEM COBORU	
1.	Jęczmień jary	
2.	Jęczmień ozimy	
3.	Pszenica jara	
4.	Pszenica ozima	
5.	Pszenżyto jare	
6.	Pszenżyto ozime	
7.	Owies	
8.	Żyto ozime	
9.	Ziemiaki	
10.	Rzepak	
11.	Kukurydza	
12.	Buraki pastewne	
13.	Rośliny bobowate	
14.	Groch	
15.	Pozostałe (jakie?)	

2.7. Upowszechnianie metod produkcji rolniczej i stylu życia przyjaznych dla środowiska

Działania w tym zadaniu prowadzone były w formie doradztwa, wdrożenia, demonstracji, pokazów, konkursów, olimpiad oraz imprez targowo-wystawienniczych. Praca doradcza ukierunkowana była na promowanie i upowszechnianie zrównoważonego systemu produkcji rolnej. Doradztwo rolnicze było poświęcone tematyce związanej z produkcją roślinną, zwierzęcą, ogrodniczą, integrowaną ochroną roślin, integrowaną produkcją roślin i in. Upowszechnianiu zrównoważonego rozwoju rolnictwa służyły przeprowadzone wdrożenie (1), pokazy (164) i demonstracje (101).

Wdrożenie:

- Nowe możliwości integrowanej ochrony przed chwastami – kapusty, kalafiora i brokołu z zastosowaniem mieszaniny metazachloru z dimetenamidem – P (Butisan Duo 400 EC) – 1

Kapusta, brokuł i kalafior uprawiane były z rozsady na zbiór letni lub jesienny. Po sadzeniu, w krótkim czasie, wytwarzają dużą masę liściową, są więc bardziej konkurencyjne dla chwastów niż rośliny z siewu. Mniejsza wrażliwość tych gatunków na zachwaszczenie sprawia, że możemy je uprawiać bez stosowania herbicydów, wykorzystując metodę mechaniczną do zwalczania chwastów. Jednak zastosowanie ochrony mechanicznej (opielacza w międzyrzędziach) nie w pełni pozwala na skuteczne opanowanie inwazji chwastów. Zwalczanie chwastów w rzędach wymaga pracy ręcznej, tzw. gracowania wokół roślin – a rąk do fizycznych robót w polu jest po prostu brak. Dlatego wdrożenie miało na celu ocenę zastosowania środka chemicznego (herbicydu) do zwalczania chwastów na całej uprawie kapusty z wyżej opisaną metodą. Skuteczność zwalczania chwastów, za pomocą herbicydu Lentagran 45 WP: Bardzo wrażliwe to – maruna bezwonna i tasznik pospolity, komosa biała, szarłat wysoki, żóltlica drobnokwiatowa Średnio wrażliwe to – gwiazdnica pospolita, rdest powojowy, rdest plamisty. Odporne to – jednoliścienne (wszystkie), fiołek polny, gorczyca polna. Na pasie kontrolnym pomimo prac pielęgnacyjnych – ręcznych i mechanicznych wystąpiło bardzo duże zachwaszczenie, co było spowodowane w dużym stopniu poprzez spore opady deszczu i brakiem możliwości wykonania zabiegów pielęgnacyjnych. Zastosowanie preparatu Lentagran 45 WP znacznie ograniczyło występowanie chwastów dwuliściennych na poletku wdrożeniowym plantacji kapusty białej. Stosowanie tego środka zgodnie z zaleceniami pozwala na ograniczenie zabiegów mechanicznych i skuteczne zwalczanie chwastów w uprawach.

Demonstracje:

- Wpływ warunków glebowych oraz nawożenia i ochrony roślin na plonowanie pszenicy ozimej odmiany Arkadia w województwie warmińsko-mazurskim – 22 demonstracje

Poprowadzono 22 demonstracje polowe na terenie powiatów w województwie warmińsko-mazurskim, tj. bartoszycki –1, działdowski –1, elbląski –1, ełcki –2, giżycki –1, gołdapski –1, iławski –4, kętrzyński –1, lidzbarski –2, mrągowski –1, nowomiejski –1, olecki –1, olsztyński –2, ostródzki –2, szczycieński –1.

Demonstracje polowe z udziałem pszenicy ozimej Arkadia założono w 22 gospodarstwach na glebach klasy od III a do IV b, o średniej zasobności w składniki mineralne. W większości demonstracji przedplonem dla pszenicy ozimej był rzepak ozimy oraz mieszanki zbożowo-strączkowe. Podczas trwania demonstracji największe znaczenie miała obserwacja oraz monitoring agrofagów, a także obserwacja pól w zakresie występowania chwastów. Podczas lustracji upraw do najczęściej występujących chorób należały choroby podstawy źdźbła, mączniak prawdziwy, septoriozy, fuzariozy oraz rdza brunatna. Najczęściej występujące szkodniki to mszyce oraz skrzypionki. Monitoring z występujących agrofagów pozwalał podjąć decyzję co do konieczności wykonania zabiegu i wybrania odpowiedniego terminu zabiegu chemicznego.

Mimo niesprzyjających warunków atmosferycznych w okresie jesienno-zimowym pszenica Arkadia bardzo dobrze przetrzymała. Uwilgotnienie wierzchniej warstwy gleby na początku okresu wegetacyjnego wiosną zabezpieczało potrzeby wodne roślin pomimo raczej bezśnieżnej zimy, a korzystne warunki agrometeorologiczne umożliwiły wykonywanie prac polowych. Wiosną, po pierwszym nawożeniu wiosennym, które było zastosowane na większości poletek demonstracyjnych szybko ruszyła wegetacja. Po ruszeniu wegetacji wiosennej do lipca rośliny miały bardzo dobre warunki do rozwoju. Jednakże podczas zbioru wystąpiły opady deszczu, które miały wpływ na jakość ziarna. Plony pszenicy ozimej odmiany Arkadia kształtowały się od 30 dt/ha do 95 dt/ha, co dało średnią z pól demonstracyjnych 55 dt/ha. Najwyższy plon 95 dt/ha uzyskano w gospodarstwie w powiecie elbląskim, gmina Markusy na glebie klasy III a, najniższy 30 dt/ha w gospodarstwie gm. Iłowo-Osada powiat Działdowo. Na wysokie plonowanie pszenicy miały wpływ warunki glebowe, nawożenie zgodne

z zapotrzebowaniem roślin (doglebowe i dolistne) w wysokości NPK 182:60:90 kg/ha oraz 1-krotny zabieg przeciwko chwastom oraz 3 zabiegi ochrony roślin przeciwko chorobom oraz bardzo dobry przedplon (rzepak ozimy). Porównując plonowanie odmiany pszenicy Arkadia w stosunku do innych odmian uprawianych równolegle należy stwierdzić, że odmiana ta dała zdecydowanie lepsze plonowanie a przede wszystkim wyróżniła się dobrym przezimowaniem.

- Wpływ warunków glebowych oraz nawożenia i ochrony roślin na plonowanie pszenżyta ozimego odmiany Borowik w województwie warmińsko-mazurskim – 12 demonstracji

Poprowadzono 12 demonstracji polowych na terenie powiatów w województwie warmińsko-mazurskim, tj.: braniewski –1, działdowski –1, etcki –1, iławski –2, mrągowski –1, nowomiejski –2, olecki –1, piski –2, węgorzewski –1.

Demonstracje z udziałem pszenżyta ozimego odmiany Borowik przeprowadzono w 12 gospodarstwach na glebach klasy III a do V, o średniej i wysokiej zasobności w składniki mineralne. Przedplonem najczęściej były zboża jare i mieszanki zbożowe. Na wszystkich poletkach demonstracyjnych zastosowano nawożenie mineralne zgodne z zasobnością gleby oraz zapotrzebowaniem roślin. Dzięki zastosowaniu kwalifikowalnego materiału siewnego oraz zrównoważonego nawożenia, które było wykonane w dawkach dzielonych i w odpowiednich terminach, pszenżyto uzyskało dobre wyniki plonowania. Na wysokość i jakość plonu miały również wpływ zabiegi środkami ochrony roślin przeciwko chorobom.

Na plantacjach pszenżyta ozimego zwalczano chwasty m.in. miotłę zbożową oraz choroby: mączniaka prawdziwego, septoriozę plew i liści oraz rdze. Zabiegi wykonywano po wcześniejszej lustracji pola. Odmiana Borowik mimo wysokiej mrozoodporności wymarzała na czterech poletkach demonstracyjnych. Na pozostałych poletkach pszenżyto ozime odmiany Borowik plonowało na poziomie średnio 40 dt/ha. Największe plony osiągnięto w gospodarstwie w powiecie iławskim w gminie Kisielice na glebach klasy III i IV, gdzie pszenżyto odmiany Borowik osiągnęło 58 dt/ha przy normie wysiewu 190 kg/ha. Czynnikiem decydującym o plonowaniu pszenżyta ozimego było przede wszystkim zbilansowane nawożenie doglebowe i dolistne oraz ochrona przed agrofagami.

- Wpływ warunków glebowych oraz nawożenia i ochrony roślin na plonowanie pszenicy jarej odmiany rekomendowanej do uprawy w województwie warmińsko-mazurskim – 8 demonstracji

Poprowadzono 8 demonstracji polowych na terenie powiatów w województwie warmińsko-mazurskim, tj.: bartoszycki –1, braniewski –1, elbląski –1, giżycki –1, kętrzyński –1, olecki –1, olsztyński –2.

Zrealizowano 8 demonstracji polowych z udziałem pszenicy jarej odmiany Tybałt. Demonstracje założono na glebach klasy IV, o średniej zawartości w składniki mineralne. Przedplonami dla pszenicy jarej były najczęściej zboża ozime. Średni plon z pól demonstracyjnych wyniósł 52 dt/ha. Siewy zbóż jarych rozpoczęto w drugiej dekadzie marca. Warunki atmosferyczne w kwietniu sprzyjały prowadzonym pracom polowym, natomiast występujące w obrębie pierwszej i drugiej dekady kwietnia chłodne dni z niedoborem opadów hamowały tempo wzrostu i rozwoju zbóż jarych. Niedobór opadów, przyczynił się do pogorszenia warunków wilgotnościowych gleby, a potrzeby wodne upraw nie były w pełni zaspokojone. Na początku maja ciepła i słoneczna pogoda sprzyjała wzrostowi i rozwojowi roślin. W czerwcu i lipcu odnotowano znaczne opady deszczu co zapewniło dobre uwilgotnienie gleby. Reasumując, warunki atmosferyczne panujące podczas wegetacji zbóż jarych pozytywnie wpłynęły na ich plonowanie. Problem wystąpił podczas zbiorów, nieustające opady deszczu uniemożliwiały zbiór ziarna, co prowadziło do jego porostania.

Najwyższe plony pszenicy jarej odmiany Tybałt osiągnięto w gospodarstwie w gminie Tolkmicko, powiat elbląski – 70 dt/ha przy normie wysiewu 200 kg/ha, zlokalizowanej na madach żuławskich klasy II, gdzie przedplonem była kapusta biała. Przedsiewnie zastosowano nawozy wieloskładnikowe NPK oraz dodatkowo nawozy azotowe w dzielonych dawkach (pogłównie i przedsiewnie). Ochrona chemiczna polegała na zwalczaniu chwastów: komosa biała, poziewnik szorstki, przytulia czepna oraz chorób: mączniak prawdziwy, septorioza liści, szkodniki: mszyce.

- Wpływ warunków glebowych oraz nawożenia i ochrona roślin na plonowanie jęczmienia jarego odmiany rekomendowanej do uprawy w województwie warmińsko-mazurskim – 8 demonstracji

Poprowadzono 8 demonstracji polowych na terenie powiatów w województwie warmińsko-mazurskim, tj.: działdowski –1, elbląski –1, giżycki –1, gołdapski –1, kętrzyński –1, lidzbarski –1, olsztyński –1, ostródzki –1.

Na zaplanowanych 7 demonstracji przeprowadzono 7 demonstracji polowych z udziałem jęczmienia jarego odmiany Kucyk oraz 1 demonstrację z odmianą Fariba (demonstracja została założona w zamian za

demonstrację z pszenicy ozimej, która wymarżała). Demonstracje zostały założone na glebach klasy III a i IV b, o średniej i wysokiej zasobności w składniki mineralne. W uprawie jęczmienia jarego zastosowano nawożenie mineralne NPK w wysokości N od 70 do 163 kg/ha, P od 24 do 70 kg/ha, K od 40 do 140 kg/ha oraz w pięciu przypadkach nawożenie organiczne w zależności od zasobności gleby oraz zakładanego plonu. Na polach demonstracyjnych jęczmienia jarego zwalczany był owies głuchy, maruna bezwonna oraz mączniak prawdziwy, rdza karłowata i rynchosporioza zbóż. Zabiegi ochrony roślin przeciwko chorobom stosowane były od 1 do 2 zabiegów, w każdym przypadku ziarno było zaprawione. Mimo niesprzyjających warunków początkowym okresie wegetacyjnym (niedobory wody), która szczególnie odbiła się na plonach zbóż jarych, jęczmień na polkach demonstracyjnych plonował na dobrym poziomie i kształtował się od 35 dt/ha do 55 dt/ha. Średni plon jęczmienia jarego odmiany Kucyk wyniósł 47,57 dt, natomiast plonu jęczmienia jarego odmiany Fariba uzyskano 50 dt/ha.

Najwyższy plon 55 dt/ha osiągnięto w gospodarstwie w gminie Rybno, powiat działdowski. W uprawie jęczmienia wykonano pełny zestaw uprawek późniowych i przedsiwnych oraz zastosowano nawożenie w wysokości NPK 130:80:90 kg/ha. Nawożenie azotowe zastosowano wiosną w czasie ruszenia wegetacji w dawkach dzielonych. Na plantacji jęczmienia jarego wykonano dwukrotny zabiegi ochrony roślin przed chwastami jedno- i dwuliściennymi oraz jeden zabieg przed mączniakiem prawdziwym.

- Wpływ warunków glebowych oraz nawożenia i ochrony roślin na plonowanie kukurydzy na kiszonkę w województwie warmińsko-mazurskim – 27 demonstracji

Poprowadzono 27 demonstracji polowych na terenie powiatów w województwie warmińsko-mazurskim, tj., braniewskim –3, działdowskim –2, elbląskim –1, ełckim –1, giżyckim –1, iławskim –1, lidzbarskim –2, mrągowskim –1, nidzickim –1, oleckim –1, olsztyńskim –3, ostródzkim –3, piskim –2, szczycieńskim –4, węgorzewskim –1

Demonstracje miały na celu upowszechnianie zastosowania prawidłowych metod uprawy kukurydzy w tym nawożenia z przeznaczeniem na kiszonkę z zastosowaniem współczesnych metod organizacji zbioru masy do kiszenia, sprzętu technicznego i środków konserwujących, ale nade wszystko z uwzględnieniem integrowanych metod ochrony uwzględniającym odmiany kukurydzy polecane na kiszonkę. Pola demonstracyjne o powierzchni 0,5 ha zlokalizowane były w miejscach często uczęszczanych przez rolników. Były to gleby najczęściej o średniej zasobności w składniki mineralne w klasach bonitacyjnych III i IV. Szkolenia praktyczne na bazie demonstracji zaplanowano w okresie zbioru kukurydzy i przygotowywania surowca do zakiszania z zastosowaniem tradycyjnych oraz nowoczesnych metod zbioru i konserwacji. Zostały wysiane następujące odmiany: Danubio, Mosso, Chicago, Assano, Rogosso, Eduardo, Cyrano.

Ilość wysiewu to 90 sztuk roślin na 1 ha przy rozstawie rzędów 70 x 14cm. Prawidłowy zbiór kukurydzy opierał się na wyborze optymalnego i najbardziej korzystnego terminu zbioru (odpowiednia faza dojrzałości), a także ustaleniu prawidłowej wysokości cięcia roślin. Kluczowym elementem demonstracji był prawidłowy zbiór kukurydzy z zastosowaniem nowoczesnego sprzętu. W zależności od gospodarstwa stosowane były różne typy siewkarni, silosy. Następnie przedstawiano zasady prawidłowego przygotowania pryzm i starannego ubijania zakiszanej masy. Dużym zainteresowaniem cieszyła się metoda produkcji kiszonki w rękawach foliowych za pomocą nowoczesnych urządzeń cechująca się dużą wydajnością. Zaletą tej metody jest wysoka wartość pokarmowa uzyskanej paszy dzięki mniejszej możliwości psucia się kiszonki. W kilku gospodarstwach do sporządzenia kiszonek użyto preparatów do zakiszania, głównie biologiczne. Preparaty te przyczyniają się do prawidłowego przebiegu fermentacji i wpływają na optymalizację zawartości kwasu mlekowego i octowego, a także stopień zagrzewania kiszonki. Niestety tegoroczna susza która wystąpiła w okresie letnim uniemożliwiła prawidłowy rozwój roślin kukurydzy. Ponadto dużym problemem w plantacjach kukurydzy były dziki. W wielu gospodarstwach z powodu odnotowano straty na poziomie 30% względem poprzednich lat. Na większości polkach demonstracyjnych dzięki zastosowaniu odpowiednich odmian, nawożenia mineralnego oraz w uzasadnionych przypadkach środków ochrony roślin (głównie herbicydów na chwasty jedno- i dwuliścienne) udało się uzyskać następujące plony: odmiany Assao-574 dt/ha, Rogosso - 536 dt/ha, Chicago- 530 dt/ha, Mosso - 544 dt/ha, Eduardo 556 dt/ha, Cyrano - 660 dt/ha, Danubio 589,04 dt/ha, i były one porównywalne między sobą.

- Wpływ warunków glebowych oraz nawożenia i ochrony roślin na plonowanie ziemniaka jadalnego w wybranych rejonach województwa warmińsko-mazurskiego – 7 demonstracji

Poprowadzono 7 demonstracji, z udziałem ziemniaka odmiany Tajfun, na terenie powiatów w województwie warmińsko-mazurskim tj.: elbląskim –1, nidzickim –1, nowomiejskim –2, ostródzkim –1, piskim –1, szczywieńskim –1.

Na powierzchni 0,10ha pola demonstracyjnego posadzono ziemniaki średniowczesne odmiany Tajfun, natomiast na polach porównawczych posadzono odmiany: Lord (bardzo wczesny), Owacja (wczesny), Vineta (wczesny), Satina (średniowczesny), Irga (średniowczesny). Na polach porównawczych zastosowano takie same metody ochrony roślin (takie same terminy dawki, środki chemiczne) jak na polach demonstracyjnych. Poletka założone zostały na glebach klas bonitacyjnych do IVb do VI lekkich i średnich, równinnych bądź lekko pagórkowatych, o średniej zasobności w składniki mineralne - określone na podstawie analizy chemicznej Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej. Na bazie założonych demonstracji zostały przeprowadzone szkolenia praktyczne (gminne lub powiatowe) rolników. Omawiane zagadnienia obejmowały:

- wymagania klimatyczno-glebowe ziemniaków,
- dobór stanowiska w zmianowaniu,
- przygotowanie gleby do sadzenia (zabiegi uprawowe wykonane w okresie od zbioru przedplonu do sadzenia),
- nawożenie mineralne zastosowane w oparciu o analizę zasobności gleby i opracowany plan nawozowy uwzględniający nawożenie fosforem, potasem i azotem (NPK) dostosowany do uprawy ziemniaka,
- ochronę plantacji przed chwastami, chorobami i szkodnikami (progi ekonomicznej szkodliwości).

Podczas przeprowadzanego szkolenia używano pomocy dydaktycznych takich jak: karty dokumentacyjne demonstracji, plany nawozowe, metodyki integrowanej ochrony i produkcji ziemniaków, atlasy chwastów i chorób.

Celem przeprowadzonych demonstracji było upowszechnianie wśród rolników prawidłowej technologii uprawy uwzględniającej zasady integrowanej ochrony roślin w produkcji ziemniaka, oraz ich pozytywnego wpływu na wysokość i jakość plonów ziemniaka w województwie warmińsko-mazurskim w 2016 r. W gospodarstwach plon ziemniaków odmiany Tajfun porównywano z innymi odmianami sadzonymi w tychże gospodarstwach. Stosowano prawidłową agrotechnikę, nawożenie organiczne, mineralne, mechaniczne i chemiczne zabiegi z uwzględnieniem zasad integrowanej ochrony roślin. Porównując plonowanie odmian ziemniaka jadalnego przy zastosowaniu zasad integrowanej ochrony, dostrzec można, że we wszystkich powiatach był wysoki plon odmiany Tajfun - średnio wyniósł 416 dt/ha. Najniższy plon odnotowano w powiecie nowomiejskim 300 dt/ha, natomiast najwyższy plon był w powiecie ostródzkim wyniósł 610 dt/ha. W gospodarstwie tym ziemniaki były uprawiane na glebie klasy VI, średnio zasobnej w składniki mineralne określonej na podstawie wyników analizy gleby. Przedplonem był jęczmień ozimy. Zastosowano nawożenie organiczne w ilości 30 ton obornika i nawożenie mineralne NPK. Azot podzielono na dwie dawki 2/3 pierwszej dawki N stosowano przed sadzeniem, resztę N pogłównie po wschodach roślin. Przeprowadzono także mechaniczne zabiegi pielęgnacyjne (dwukrotne obredlanie, i jednokrotne bronowanie). Podczas sezonu wegetacyjnego lustrowano plantację pod kątem pojawu agrofagów, gdy stwierdzono, że próg ekonomicznej szkodliwości stonki ziemniaczanej został przekroczony wykonywano zabiegi chemiczne odpowiednim środkiem (dwukrotnie podczas sezonu). Zastosowano także ochronę chemiczną przeciwko zarazie ziemniaka i alternariozie. W wyniku wyżej opisanych zintegrowanych metod w technologii uprawy uzyskano wysoki plon dobrej jakości bulw ziemniaków jadalnych odmiany Tajfun. Ziemniaki w pełni wykorzystały swój potencjał wzrostowy i plonotwórczy. Wpływ na wysokie plony w powiecie ostródzkim, miało prawidłowe, staranne przygotowanie gleby i zaopatrzenie jej w składniki pokarmowe, wybór właściwej odmiany i odpowiednie przygotowanie sadzeniaków, wybór terminu sadzenia, a następnie odpowiednia pielęgnacja i ochrona roślin.

Głównym celem demonstracji było pokazanie jak podstawowe środki produkcji oraz kwalifikowalny materiał siewny odmian rekomendowanych do uprawy na dany obszar wpływają na plonowanie roślin uprawnych w zróżnicowanych warunkach siedliskowo-klimatycznych województwa warmińsko-mazurskiego. Celem przeprowadzonych demonstracji było również upowszechnienie zasad integrowanej ochrony roślin poprzez dobór odmiany zalecanej do uprawy na terenie województwa warmińsko-mazurskiego oraz wpływ warunków glebowych oraz nawożenia i ochrony roślin na ich plonowanie. Przy doborze odmiany kierowano się wynikami doświadczeń wykonywanych w Stacji Doświadczalnej Oceny Odmian we Wróćkowie (SDOO) oraz Ruskiej Wsi, które corocznie tworzą listę odmian zalecaną do uprawy w naszym regionie (LZO). Są to ośrodki badawcze podlegające Centralnemu Ośrodkowi Badań Odmian Roślin Uprawnych (COBORU).

- Porównanie plonowania odmian rzepaku ozimego – tolerancyjnych i podatnych na kiłę – 2 demonstracje

Poprowadzono 2 demonstracje polowe z udziałem rzepaku ozimego zlokalizowane, w powiecie olsztyńskim województwa warmińsko-mazurskiego na gminie Jonkowo oraz gminie Dobre Miasto.

Rzepak ozimy zaliczany jest do grupy roślin o najwyższych wymaganiach dotyczących stanowiska, jak i agrotechniki. Często uprawa powoduje, że zagrożenie wystąpienia chwastów, szkodników czy chorób jest bardzo wysokie. Bardzo ważnym elementem w uprawie jest wybór odpowiedniej odmiany o sprawdzonym potencjale plonowania.

Celem głównym demonstracji było porównanie plonowania odmian rzepaku ozimego, tolerancyjnych i podatnych na kiłę. Trafna diagnostyka chorób, odpowiednio wyciągnięte wnioski sprawiają, że wzrasta świadomość doboru zabiegów agrotechnicznych.

- Porównanie plonowania trzech odmian truskawki z sadzonek typu frigo: „Matis”, „Florence”, „Asia” – 1 demonstracja

Poprowadzono 1 demonstrację polową zlokalizowaną w gospodarstwie Bark, gmina Barczewo, powiat olsztyński.

Demonstracja prowadzona była na trzech poletkach demonstracyjnych, jednolitych pod względem nawożenia i ochrony chemicznej, każde o powierzchni 0,06 ha. Spośród ocenianych odmian najlepiej plonowała odmiana „MATIS” z wysokością plonu 1750 kg/0,06 ha. Ta odmiana plonowała również najdłużej. Dobry plon dała również odmiana ‘ASIA’ 1620 kg/0,06 ha. U tej odmiany występowały duże owoce lecz było ich mniej niż u innych odmian. Najgorzej plonowała odmiana „FLORENCE” z wysokością plonu 1500 kg/0,06 ha i była ona również najmniej odporna na choroby grzybowe, zwłaszcza szarą pleśń. Wymagania glebowe dla truskawek frigo są takie same jak dla tradycyjnych sadzonek truskawek, czyli powinny być to gleby żyzne, jednocześnie dość lekkie i przepuszczalne, o odczynie lekko kwaśnym. Prace związane z odchwaszczeniem oraz przekopaniem gleby z nawozami należy wykonać odpowiednio wcześniej tak, aby truskawki frigo były sadzone do gleby już uleżalej. Zapobiegnie to nadmiernemu osiadaniu ziemi i odślanianiu systemu korzeniowego posadzonych truskawek. Dzień przed sadzeniem należy dobrze nawodnić zagony przeznaczone pod truskawki. Sadzonki frigo sadzimy dość głęboko - tak, aby zielone „serce” było ledwo widoczne nad powierzchnią gleby. Ziemia i tak jeszcze nieco osiadzie i je lekko odśloni. Sadzonki truskawek frigo nadają się do kilkuletniej uprawy, z tym że w kolejnych latach będą się już zachowywać jak tradycyjne truskawki, owocując w typowym terminie.

Celem demonstracji było określenie wysokości plonowania nowych nasadzeń truskawki z sadzonek typu frigo. Porównanie plenności trzech nowych odmian, dotychczas niesprawdzonych w uprawie na terenie województwa warmińsko-mazurskiego. Mając na uwadze wyniki z demonstracji w pierwszym roku od posadzenia sadzonek typu frigo z trzech porównywanych odmian zalecaną do nasadzeń w celu uzyskania najwyższego plonu i długości owocowania będzie odmiana „MATIS”.

- Renowacja trwałych użytków zielonych jako element poprawy ich wydajności – 9 demonstracji

Założono 9 demonstracji na trwałych użytkach zielonych. Z przeprowadzonych demonstracji sześć było zaplanowanych, natomiast pozostałe trzy zostały przeprowadzone na wymarznionych i przeznaczonych do likwidacji plantacjach pszenżyta ozimego. Temat przeprowadzono w 9 gospodarstwach rolnych zlokalizowanych w powiatach: bartoszyckim –1, braniewskim –1, elbląskim –1, etckim –1, mrągowskim –1, nidzickim –1 oraz olsztyńskim –3. Łączna powierzchnia poletek demonstracyjnych wynosiła 20,96 ha.

Poletka demonstracyjne zakładano na gruntach klasy bonitacyjnej od III do VI cechujących się średnią zasobnością w składniki pokarmowe oraz pagórkowatym ukształtowaniu terenu. Przeważającą metodą renowacji użytku zielonego była metoda pełnej uprawy, którą zastosowano w 7 gospodarstwach. Natomiast w gospodarstwie położonym w gminie Kozłowo oraz w gospodarstwie znajdującym się na terenie gminy Biskupiec zdecydowano się odtworzyć potencjał produkcyjny użytku zielonego metodą podsiewu. W 8 przeprowadzonych demonstracjach wybrano wiosenny termin siewu nasion przeznaczonych do odnowy użytku zielonego. Na poletka gdzie wybrano metodę pełnej uprawy zastosowano nawożenie organiczne w postaci obornika w dawce średnio 30 ton na 1 hektar. Średnie nawożenie mineralne w kg/ha trwałego użytku zielonego wynosiło: 91,50 azotu; 55,29 fosforu; 86,00 potasu. Nawozy azotowe zostały wysiane w systemach dawek dzielonych - po zbiorze każdego pokosu. W gospodarstwach, gdzie zastosowano metodę pełnej uprawy walkę z chwastami przeprowadzono metodami mechanicznymi wykonanymi przed wysiewem nasion oraz w jednym przypadku, gdzie występowała przewaga chwastów uciążliwych oraz niski udział wysokowartościowych traw,

przed wykonaniem niszczenia starej darni zastosowano oprysk Randupem w dawce 3,5 litra na ha. Do odnowy runi użytku zielonego stosowano głównie mieszanki kośno-pastwiskowe zawierające gatunki traw oraz roślin bobowatych drobnonasiennych dostosowanych do warunków siedliskowych panujących na odtwarzanym użytku. Dzięki zastosowaniu kośno-pastwiskowych mieszanek roślin możliwe jest oprócz zbioru paszy poprzez koszenie również jego wypasanie. Zalecane jest stosowanie takich mieszanek na polach położonych blisko gospodarstwa gdzie można wypaszać zwierzęta. Kośno-pastwiskowe użytkowanie łąk i pastwisk sprzyjało: poprawie składu botanicznego runi, właściwemu zadarnieniu, poprawie jakości i ilości plonu, ograniczeniu występowania niektórych chwastów. W celu pobudzenia krzewienia się traw oraz zmniejszenia udziału w nowej runi chwastów dwuliściennych stosuje się koszenie pielęgnacyjne.

Zielonki pozyskane z poletek demonstracyjnych w większości przeznaczone były do produkcji sianokiszonek. Wyjątek stanowiła demonstracja w powiecie elbląskim, gdzie zielonkę przeznaczono do bezpośredniego skarmiania, z tytułu letniego wysiewu nasion. Średnie plony uzyskane na poletkach demonstracyjnych z I pokosu wynosiły 62,38 dt/ha. Najwyższy plon I pokosu wynosił 110 dt/ha, natomiast najniższy 36 dt/ha. Plon rzędu 110 dt/ha uzyskany w gminie Dobre Miasto wynikał z obecności owsa jako rośliny ochronnej. Dzięki udziałowi zielonki owsa uzyskano większą biomasa plonu o wysokiej jakości. Drugi pokos zazwyczaj przeprowadzony w okresie koniec czerwca/II dekada lipca skutkowało plonowaniem zielonki na poziomie 105,00 dt/ha. Do wzrostu plonu II pokosu niewątpliwie przyczyniły się korzystniejsze warunki siedliskowe, odpowiedni dóbr gatunkowy mieszanki oraz lepsze ukorzenienie/zaaklimatyzowanie się roślin. Uzyskany średni plon z III pokosu był zbliżony do plonu I pokosu i wynosił 55,71 dt/ha.

- Prawidłowe zastosowanie łubinów słodkich w żywieniu tuczników – 1 demonstracja

Zrealizowano jedną demonstrację, której celem było upowszechnienie zastosowania łubinów słodkich w żywieniu tuczników jako alternatywa dla soi. Nasiona roślin strączkowych są surowcami wysokobiałkowymi, które można wyprodukować we własnym gospodarstwie. Po ześrutowaniu mogą być bezpośrednio wykorzystywane do skarmiania bez konieczności stosowania dodatkowych zabiegów uszlachetniających. Wysoka zawartość białka oraz korzystny skład aminokwasowy sprawia, że nasiona łubinu mogą częściowo zastąpić importowaną śrutę sojową w mieszankach. Ponadto, nasiona rodzimych gatunków roślin strączkowych zawierają tłuszcz, którego w poekstrakcyjnej śrucie sojowej jest bardzo mało. Zastosowanie w mieszankach dla trzody chlewnej znajdują głównie łubin żółty (*Lupinus luteus*) oraz łubin wąskolistny (*Lupinus angustifolius*). Przeprowadzono jedną demonstrację w gospodarstwie Mateusza Bigi na gminie Reszel i zastosowano łubin żółty w żywieniu tuczników. Dawkę pokarmową na dwa etapy tuczu zbilansowano w oparciu o własne zboża, łubin żółty i uzupełniono ją koncentratem. Dla I okresu tuczu 30-70 kg zastosowano 6% udziału łubinu, natomiast w II okresie tuczu 70-100 kg - łubin stanowił 8% dawki. Tucz trwał 97 dni do wagi 115 kg. Osiągnięto średnie przyrosty dobowe 980 gram a zużycie paszy wyniosło 2,6 kg na 1 kg przyrostu. Jest to wynik bardzo zadowalający.

- Dobre praktyki pszczelarskie – 3 demonstracje

Zrealizowano 3 demonstracje w powiatach: bartoszyckim, kętrzyńskim, olsztyńskim. We wszystkich pasiekach, w których realizowane były demonstracje stosuje się dobre praktyki pszczelarskie w ciągu całego sezonu pasiecznego. Szczególną uwagę kierowano na te elementy gospodarki pasiecznej, w których można upowszechniać dobre praktyki pszczelarskimi związane z: nadzorem sanitarno-weterynaryjnym w pasiekach oraz wymaganiami jakościowymi wobec miodu i innych produktów pszczelich. Przyjęty system gospodarowania w tych pasiekach zapewnia prawidłowe warunki bytowania i rozwoju rodzin pszczelich, a przez to służy utrzymaniu dobrego stanu zdrowia pszczół i uzyskiwaniu wysokiej jakości produktów pszczelich. W tym celu zwracano uwagę podczas przeprowadzonych szkoleń terenowych na demonstracjach na następujące zagadnienia: do budowy i konserwacji uli stosować materiały i substancje nie szkodliwe dla pszczół; do odymiania pszczół za pomocą podkurzacza używać naturalnego próchna; mając na uwadze komfort oraz efektywność pracy pszczelarza koniecznym jest prowadzenie do pasieki matek pszczelich z linii selekcyjowanych na wzmocnienie cechy łagodności; z przyczyn zdrowotnych i higienicznych koniecznym jest prowadzenie intensywnej wymiany plastrów. Coraz trudniejsze warunki środowiska, z którym życie rodziny pszczoły jest ściśle związane, zobowiązują każdego pszczelarza do szczególnej dbałości o trwałe utrzymywanie właściwej kondycji rodzin pszczelich. Ważnym warunkiem prawidłowej gospodarki pasiecznej i uzyskiwania pełnowartościowego miodu i innych produktów pszczelich jest postępowanie pszczelarza według następujących zasad: nie podawać rodzinom pszczelim żadnych środków leczniczych jeśli czerw i pszczoły są zdrowe, w razie konieczności - do leczenia pszczół stosować wyłącznie leki wskazane przez lekarza weterynarii, leki stosować wyłącznie

w zalecanych dawkach oraz w okresach kiedy rodziny pszczele nie gromadzą nektaru, aby uniknąć dostania się pozostałości leków do miodu.

Wyznacznikiem właściwego funkcjonowania pasieki jest otrzymywanie najwyższej jakości produktów pozyskiwanych od pszczół, więc do czynników decydujących o tym należy zaliczyć: jakość środowiska przyrodniczego otaczającego pasiekę - najkorzystniej jest lokalizować pasieki produkcyjne na obszarach o dużej obfitości i wydajności roślin pożytkowych, zapewnienie w pasiece wysokiego poziomu warunków higienicznych - używany sprzęt i urządzenia powinny być wykonane z materiałów dopuszczonych do kontaktu z żywnością, na co pszczelarz ma obowiązek posiadania potwierdzenia w postaci odpowiedniego atestu, którego należy wymagać od sprzedawcy oferowanego sprzętu, miodobranie przeprowadzać tylko w terminie całkowitej pewności co do dojrzałości miodu - najlepiej miód odbierać tylko z plastrów zasklepionych, wprowadzenie miodu i innych produktów pszczelich do handlu detalicznego wymaga uzyskania przez ich producenta świadectwa jakości handlowej, wydawanego na koszt producenta, po przeprowadzeniu wymaganych badań przez Wojewódzki Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych.

- Tradycyjna gospodarka stawowa i jej wpływ na jakość surowca – 1 demonstracja

Zrealizowano 1 demonstrację w gospodarstwie w powiecie oleckim, gdzie powierzchnia stawu rybnego wynosiła 1 ha. Akwakultura stawowa (tradycyjna, ekstensywna) - obejmowała tzw. tradycyjne metody chowu i hodowli ryb, z dominacją chowu karpia w ziemnych stawach. Znaczący udział w diecie ryb ma pokarm naturalny, rozwijający się w stawie, ryby dokarmiane są zbożami bądź granulatami. Technologia chowu nie przewiduje stosowania przepływu wody przez stawy, gdyż wypłukiwanie biogenów z misy stawowej obniża produkcję końcową ryb.

Pokazy:

- Najnowsze technologie sporządzania sianokiszzonek i kiszonek – 38 pokazów, liczba uczestników: 595

Celem pokazów było propagowanie aktualnych technologii konserwacji masy zielonej użytków trawiastych z zastosowaniem nowych rodzajów sprzętu, środków konserwujących i sposobów składowania sianokiszzonek. Podczas przeprowadzenia pokazów omówiono zasady BHP oraz zasady właściwej konserwacji zielonek poprzez zakiszanie. Podstawą pokazu było omówienie elementów procesu zbioru oraz zakiszania zielonek oraz sposób obchodzenia się z nimi po zakonserwowaniu. Część praktyczna ukierunkowana była na przedstawienie sprzętu niezbędnego do sporządzania sianokiszzonek w belach czy też w pryzmach. Zastosowanie nowoczesnego sprzętu umożliwia skrócenie czasu pracy i gwarantuje trwałość zakiszanej masy. W części gospodarstw rolnicy stosowali preparaty poprawiające zakiszanie surowca.

- Renowacja trwałych użytków zielonych – 29 pokazów, liczba uczestników: 433

Podstawową paszą stosowaną w żywieniu przeżuwaczy są pasze objętościowe. Powinny one stanowić min. 60% udział dawki pokarmowej dla bydła. Mogą to być zakonserwowane zielonki lub zielonki przeznaczone do bezpośredniego skarmiania. Do podstawowych pasz objętościowych wykorzystywanych w żywieniu bydła zaliczamy siano, kiszonki, sianokiszzonek itp. Pasze te powinny być jak najwyższej jakości oraz smakowite. Aby wytworzyć wysokiej jakości siano czy też sianokiszzonek/kiszonkę potrzeby nam jest surowiec najwyższej jakości, czyli zielonki. Głównym celem pokazów było upowszechnianie nowych metod renowacji trwałych użytków zielonych gwarantujących uzyskanie wyższych plonów zielonej masy. Poza zwiększeniem plonu zielonej masy na TUZ uzasadnieniem prawidłowej renowacji miała być poprawa składu botanicznego i ograniczenie występowania uporczywych chwastów. Powierzchnie poletek demonstracyjnych wynosiły od 0,2 do 7,6 ha. W większości były to gleby o średniej zasobności w składniki mineralne i klasach bonitacyjnych od IV do VI.

- Kalibracja opryskiwacza polowego – 56 pokazów, liczba uczestników: 882

Regularna kalibracja opryskiwacza pozwala na efektywne wykonanie zabiegów, a przy tym chroni przed uszkodzeniem maszyny wskutek nieprawidłowego ustawienia jej parametrów roboczych. Skalibrowanie maszyny nie jest ani trudne, ani czasochłonne, a niesie za sobą wiele korzyści. Przystępując do pracy opryskiwaczem skalibrowanym mamy przede wszystkim pewność, że ciecz roboczą uda nam się wykorzystać w 100% na zaplanowanej powierzchni i będzie ona równomiernie rozprowadzona po całym polu. Pierwszą z czynności kalibracyjnych było określenie dawki cieczy, którą chcemy wykorzystać do wykonania zabiegu na jednym hektarze. Wskazówką w tym przypadku były etykiety na środkach ochrony roślin, które dokładnie opisują ten

parametr (dla przykładu przyjmijmy, że na środku określona wartość to 300 l). Aby dokonać wyliczenia, musimy znać również wzajemny rozstaw rozpylaczy na belce (w większości opryskiwaczy 50 cm). Poza tym jeśli dokonujemy kalibracji opryskiwaczy z rozpylaczami już zamontowanymi, warto określić ich oznaczenie i odnaleźć tabele (są one dostarczane do opryskiwacza lub można je pobrać ze stron internetowych producentów), w której opisany jest jednostkowy wydatek cieczy (l/min) w zależności od ciśnienia. Następnym krokiem jest pomiar prędkości agregatu (ciągnik rolniczy i opryskiwacz), o ile oczywiście ciągnik nie dysponuje prędkościomierzem. Celem pokazów jest wskazanie właściwego sposobu dokonania kalibracji opryskiwacza polowego.

- Próba kręcona siewnika – 18 pokazów, liczba uczestników: 254

Próby kręconą siewnika wykonano przed wysiewem zbóż tj. pszenica ozima, pszenżyto ozima, żyto ozime, jęczmień ozimy oraz w jednym przypadku kukurydzy.

Przed przystąpieniem do próby kręconej organizatorzy i prowadzący szczegółowo omawiali przestrzeganie zasad BHP. Szczególnie uwagę zwracano na:

- odzież roboczą;
- zapoznanie się z instrukcją bezpiecznej eksploatacji siewnika w tym dostosowanie się do oznaczeń w postaci nalepek - napisów ostrzegawczych szczególnie oznaczonych żółtymi znakami z komunikatami ostrzegawczymi;
- sprawdzenie stanu technicznego siewnika i ciągnika;
- prawidłowe podłączenie siewnika do ciągnika i oznaczenie z tyłu siewnika trójkątną tablicą wyróżniającą pojazd wolno poruszający się oraz tablicą z lampami zespolonymi i światłami odblaskowymi;
- bezpieczne poruszanie się po drogach publicznych;
- bezpieczną pracę z częściami ruchomymi siewnika;
- normy dźwigania ciężarów i stosowanie dobrych praktyk przy podnoszeniu ciężarów;
- bezpieczną pracę siewnika na polu.

Po przedstawieniu zasad BHP omawiano zasady przygotowania siewnika do pracy. W zależności od rodzaju siewnika zapoznano się z instrukcją obsługi siewnika i przystępowano do regulacji zgodnie z tabelą wysiewu dla poszczególnych roślin uprawnych.

Przebieg pokazu. Obliczenie ilości wysiewu (kg/ha) W celu oszacowania ilości wysiewu kwalifikowanego materiału siewnego na hektar, potrzebujemy kilku danych. Z etykiety zakupionej odmiany należy spisać dane dotyczące MTN oraz zdolności kiełkowania. Aby wyliczyć Ilość wysiewu w kg należy pomnożyć wartość zalecaną przez producenta obsady roślin na m² przez MTN podaną w etykiecie, a wynik podzielić przez zdolność kiełkowania (również podaną w etykiecie).

- Cięcie i formowanie drzew i krzewów owocowych – 8 pokazów, liczba uczestników: 160

Głównym celem pokazów było przedstawienie zasad prawidłowego cięcia i formowania koron drzew owocowych wpływającego na owocowanie oraz stan fitosanitarny sadu. Podczas pokazów omawiano technikę cięcia drzewek przed sadzeniem oraz w kolejnych latach. Prowadzący pokazy zawsze przypominali, że głównym celem cięcia drzew jest uzyskanie wysokich plonów o dobrej jakości przez cały czas owocowania sadu. Równowaga pomiędzy wzrostem a owocowaniem występuje wtedy gdy jest ono proporcjonalnie rozłożone w całej koronie a nie ucieka na wierzchołki drzewa. Budowa korony drzewa powinna zapewnić stabilną konstrukcję oraz dobre doświetlenie całej korony- również dolnych i środkowych partii. Omawiano również podstawowe zasady BHP podczas prac w sadzie. Krótko charakteryzowano gatunki i odmiany objęte pokazem. Zwracano uwagę na metody cięcia drzew: terminy zabiegów, sposoby cięcia i formowania koron drzew. Poruszane były również kwestie odpowiedniego doboru sprzętu do cięcia, postępowania z ranami po cięciu oraz sposoby zagospodarowania gałęzi.

- Odnawialne źródła energii – zastosowanie w praktyce – 9 pokazów, liczba uczestników: 133

Uczestnicy pokazów zapoznali się z instalacjami opartymi na alternatywnych źródłach, takich jak: ogniwa fotowoltaiczne, kolektory słoneczne, pompy ciepła oraz kotły na biomasę, mikrobiogazownie, małe turbiny wiatrowe, małe elektrownie wodne. Dodatkowo wśród uczestników wzrosła świadomość, iż zastosowanie innowacyjnych technologii środowiskowych w rolnictwie może wpłynąć na stabilność dostępu do energii, zmniejszenie kosztów jej zakupu z zewnątrz, zmniejszenie uciążliwości produkcji rolnej a także na wzrost konkurencyjności gospodarstwa na poziomie lokalnym i regionalnym. Celem działań upowszechnieniowych było propagowanie dostępnych technologii wykorzystujących odnawialne źródła energii możliwych do zastosowania

w gospodarstwie rolnym z omówieniem ich zalet i ewentualnych niedoskonałości oraz przedstawienie palety możliwości i opłacalności wykorzystania tak pozyskanej energii w produkcji rolniczej jako element wspomagający zrównoważony rozwój, w szczególności ochronę środowiska. Efektem podjętych działań był wzrost zainteresowania instalacjami OZE ze strony rolników oraz mieszkańców obszarów wiejskich, które przełożył się na coraz większą ilość tego typu instalacji w gospodarstwach rolnych jako element wsparcia pracy gospodarstw prowadzących energochłonną produkcję lub gospodarstw peryferyjnych.

- Higieniczne pozyskiwanie miodu – 4 pokazy, liczba uczestników: 67

Wyznacznikiem właściwego funkcjonowania pasieki jest otrzymywanie najwyższej jakości produktów pozyskiwanych od pszczoł, więc do czynników decydujących o tym należy zaliczyć: jakość środowiska przyrodniczego otaczającego pasiekę - najkorzystniej jest lokalizować pasieki produkcyjne na obszarach o dużej obfitości i wydajności roślin pożytkowych, zapewnienie w pasiece wysokiego poziomu warunków higienicznych - używany sprzęt i urządzenia powinny być wykonane z materiałów dopuszczonych do kontaktu z żywnością, na co pszczelarz ma obowiązek posiadania potwierdzenia w postaci odpowiedniego atestu, którego należy wymagać od sprzedawcy oferowanego sprzętu, miodobranie przeprowadzać tylko w terminie całkowitej pewności co do dojrzałości miodu - najlepiej miód odbierać tylko z plastrów zasklepionych, wprowadzenie miodu i innych produktów pszczelich do handlu detalicznego wymaga uzyskania przez ich producenta świadectwa jakości handlowej, wydawanego na koszt producenta, po przeprowadzeniu wymaganych badań przez Wojewódzki Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych. Uczestnicy pokazów mogli zaobserwować miodobranie od wyjęcia plastrów z miodem z ula poprzez odsklepianie, wirowanie, cedzenie miodu i konfekcjonowanie do wstawienia pustych plastrów do ula.

- Biotechniczne metody zwalczania warrozy pszczoł miodnych (kwasy organiczne, wycinanie czerwiu trutowego) – 2 pokazy, liczba uczestników: 36

Zrealizowano 2 pokazy w powiatach: kętrzyńskim i ostródzkim, na których uczestniczyło 36 osób. Pokazy miały na celu upowszechnienie bezpiecznych metod zwalczania warrozy pszczoł środkami naturalnym. Na pokazach demonstrowano: wycinanie zasklepionego czerwiu trutowego i stosowanie kompozycji naturalnych kwasów organicznych: cytrynowego, szczawiowego oraz mrówkowego. Kompozycja kwasów organicznych jest rozpuszczona w syropie cukrowym z dodatkiem propolisu i olejków eterycznych. Omówiono zagadnienie stosowania preparatu HiveClean. Środek ten stosuje się 4-10 razy w sezonie. Jeśli w rodzinie pszczelej znajduje się czerw zasklepiony należy wykonać trzy, następujące po sobie co 7 dni polewania pszczoł w uliczkach ulowych prep. HiveClean, po to aby usunąć *Varroa* wydostające się z komórek plastrów wraz z wygryzającymi się pszczołami. Stosowany zgodnie z instrukcją nie daje pozostałości w produktach pszczelich, zaś jego skuteczność w okresie stosowania sięga 100%. Powodując zmianę mikroklimatu w rodzinie pszczelej HiveClean dezorientuje pasożyty, które postrzegając chemoreceptorami zapachowymi oraz smakowymi zmianę w środowisku ula, porzucają pszczołę pomimo, że nie posiadają zmysłu wzroku. Wyzwała to wśród pszczoł zachowania polegające na samooczyszczaniu się z *Varroa*. Zabite (przegryzione) lub okaleczone przez pszczoły *Varroa* opadają na dennicę i zamierają. Zjawisko to można zaobserwować na dennicy ula przykrytej siatką okienną przeciwko komarom. Nową koncepcją, równie bezpieczną jeżeli chodzi o bezpieczeństwo jakości produktów pszczelich jest używanie pożytecznego roztocza (*V. destructor* też jest roztoczem) *Stratiolaelaps scimitus* dostępnego w handlu pod nazwą Entomite-M (żywe roztocza 10-50 tys. sztuk w mieszaninie torfu i wermikulitu zapakowane w tubach). Istota rozwiązania jest szczególnie ważna: otóż *Stratiolaelaps scimitus* (dawniej *Hypoaspis mites*) jest roztoczem od wielu lat używanym w ogrodnictwie jako drapieżnik w uprawach pod osłonami. Pojawiając się w pniu pszczelim *S. scimitus* od razu rozpoczyna poszukiwanie pokarmu. Mimo, że jest kilkukrotnie mniejszy od swojej ofiary zabija ją poprzez odrywanie kończyn, głowy, fragmentów tułowia.

Efekt pracy jest widoczny na dennicy ula po kilkunastu dniach w postaci setek pozostałości po warrozie. Największą skuteczność zabiegu notuje się przy stosowaniu środka, gdy porażenie pszczoł *V. destructor* jest małe. Wtedy produkt Entomite-M pozwala na utrzymanie stale niskiej populacji warrozy w rodzinie pszczelej. W żadnych możliwych warunkach nie stwierdzono żerowania *S. scimitus* na jajach lub postaciach larwalnych pszczoł. Z oczywistych względów stosowanie preparatu Entomite-M nie skaża żadnymi pozostałościami produktów pszczelich. Uczestnicy pokazów w 100% zdecydowali się na stosowanie demonstrowanych i omawianych metod walki z Warroza w swoich pasiekach. Głównym powodem tych decyzji jest bezpieczeństwo stosowanych metod zarówno dla zdrowia ludzkiego w trakcie wykonywania zabiegów jak i dla pszczoł oraz zachowania bezpieczeństwa żywnościowego miodu i innych produktów pszczelich (brak jakichkolwiek pozostałości stosowanych preparatów w produktach pszczelich).

Konkursy, organizowane samodzielnie przez pracowników WMODR z siedzibą w Olsztynie, lub polegające na przygotowaniu zgłoszeń rolników do konkursów i olimpiad o charakterze ogólnokrajowym.

- **Rolnictwo to moja pasja** – 4 karty zgłoszenia

Konkurs fotograficzny miał na celu przede wszystkim ukazanie piękna warmińsko-mazurskiej wsi i rolnictwa. Uchwycenie na fotografii wyjątkowości ludzi, zwierząt, uroku zagrody wiejskiej oraz trudu pracy rolnika które było niewątpliwie sztuką.

- **Konkurs wiedzy ogrodniczej i BHP w rolnictwie** - liczba uczestników: 6 osób

Konkurs organizowany był przez WMODR z siedzibą w Olsztynie wraz z Oddziałem Regionalnym Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w Olsztynie, a także Państwowym Inspektoratem Pracy w Olsztynie. Celem konkursu była promocja właściwych zachowań i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy mająca na celu ograniczenie wypadków podczas prac w rolnictwie i ogrodnictwie.

- **Quiz wiedzy rolniczej Wspólna Polityka Rolna** – liczba uczestników: 22 osoby

Celem było upowszechnianie wiedzy, wśród mieszkańców wsi, z zakresu Wspólnej Polityki Rolnej Unii Europejskiej ze szczególnym uwzględnieniem uprawnień i obowiązków wynikających z postanowień reformy WPR.

- **Agroliga (etap wojewódzki)** – liczba uczestników: 12 osób

Konkurs był organizowany przez Redakcję Audycji Rolnych Programu 1 TVP S.A. we współpracy ze Stowarzyszeniem Agrobiznes Klub w dwóch kategoriach: „Firma” i „Rolnik”. Celem konkursu było wyłonienie i nobilitacja najlepszych polskich rolników i agrofirm. Najlepszych, czyli tych, którzy potrafili zbudować swoje warsztaty pracy na wysokim poziomie, umiejętnie korzystać z funduszy unijnych oraz tych, którzy osiągają bardzo wysokie efekty produkcyjne i pod każdym względem mogą służyć za wzór do naśladowania. W etapie wojewódzkim konkursu przeprowadzonym przez WMODR udział wzięło 10 podmiotów. W kategorii „Rolnik” tytuł Mistrza wojewódzkiego został przyznany gospodarstwu rolnemu Państwa Przyłuckich z miejscowości Brożówka, gmina Krukłanki. W kategorii „Firma” tytuł mistrza został przyznany Firmie OCTIM Wytwórni Octu i Musztardy Sp. z o.o., z miejscowości Olsztynek, gmina Olsztynek.

- **Najciekawszy obiekt przyrody** – 21 kart zgłoszenia

Konkurs fotograficzny, którego celem było przedstawienie osobliwej przyrody Mazur, skoncentrowania się na ochronie naturalnego środowiska regionu mazurskiego oraz zachęcenie do poznawania przyrody i zachodzących w niej zjawisk uchwyconych na fotografii a także podtrzymanie emocjonalnej więzi z regionem i wrażliwość na jego piękno.

- **W UE tylko bezpieczne żniwa** – liczba uczestników: 30 osób

Prace żniwne są przyczyną występowania największej liczby wypadków przy pracy. Celem konkursu było upowszechnianie wiedzy nt. zasad prawidłowego użytkowania sprzętu polowego, a także przestrzegania zasad bezpieczeństwa i higieny pracy.

- **Na najlepszego producenta mleka i producenta bydła mięsnego** – 1 zgłoszenie uczestników

Organizatorami konkursu byli: Polskie Zrzeszenie Producentów Bydła Mięsnego oraz Fundacja Edukacji Ekonomicznej i Rozwoju Obszarów Wiejskich, pod patronatem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Prezesa Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Prezesa Agencji Rynku Rolnego, JM Rektora SGGW i Dyrektora Instytutu Ekonomiki Rolnictwa. Celem konkursu było wyłonienie najlepszego producenta mleka i producenta bydła mięsnego.

- **Farmer Roku** – 8 zgłoszeń do konkursu

Konkurs organizowany przez Stowarzyszenie Polski Klub Rolnik. Celem konkursu było promowanie nowoczesnego rolnictwa i tych producentów rolnych, którzy dzięki pomysłowości, inicjatywie i wykorzystywaniu narzędzi Wspólnej Polityki Rolnej Unii Europejskiej modernizują i rozwijają swoje gospodarstwa, a także kreują pozytywny wizerunek polskiej wsi i rolnictwa.

Konkursy zaprezentowane w zadaniu 7., mają za zadanie przede wszystkim upowszechnić umiejętności i wiedzę uczestników, a także promować ich osiągnięcia na skalę województwa i kraju. Natomiast celem nadrzędnym Olimpiad było popularyzowanie w formie współzawodnictwa szeroko rozumianej wiedzy w zakresie rolnictwa i rozwoju wsi.

Olimpiady

- **Olimpiada Wiedzy Rolniczej, Ochrony Środowiska i BHP w Rolnictwie** – liczba uczestników: 328

Głównym celem Olimpiady było podnoszenie wiedzy u młodych rolników, a także weryfikacja szeroko rozumianej wiedzy rolniczej w formie współzawodnictwa. Uczestnicy musieli zmierzyć się z pytaniami, dotyczącymi m.in. funkcjonowania gospodarstw rolnych, prowadzenia upraw, chowu i hodowli zwierząt, form wsparcia działalności rolniczej, zasad bezpiecznej pracy w rolnictwie, ochrony środowiska. W etapie wojewódzkim wzięło udział 51 osób – laureatów trzech pierwszych miejsc zmagani powiatowych, które odbywały się w każdym Powiatowym Zespole Doradztwa Rolniczego na terenie całego województwa warmińsko-mazurskiego.

- **Finał Wojewódzkiej Olimpiady Młodych Producentów Rolnych** – liczba uczestników: 45

Olimpiada organizowana przy współudziale Związku Młodzieży Wiejskiej, której celem było rozwijanie twórczych zainteresowań wśród młodych producentów rolnych, rozbudzanie ambicji dalszego doskonalenia zawodowego, wymiana doświadczeń i przekazywanie dobrych praktyk w zakresie bezpieczeństwa pracy, popularyzacja osiągnięć w rolnictwie.

Imprezy targowo-wystawiennicze:

Zorganizowano dwie imprezy targowo-wystawiennicze o charakterze wojewódzkim:

- impreza targowo-wystawiennicza pn. *Warmińsko-Mazurska Wystawa Zwierząt Hodowlanych*, w dniach 13-14.02.2016 r. w Expo Arenie w Ostródzie, podczas której 4 hodowców zaprezentowało 4 gatunki zwierząt, tj. bydło mleczne, konie, owce i trzodę chlewną. Imprezę według szacunków odwiedziło około 40 tys. zwiedzających;
- impreza targowo-wystawiennicza pn. *Regionalna Wystawa Zwierząt Hodowlanych. Wystawa Zwierząt Ras Zachowawczych*, w dniach 03-04.09.2016 r. w WMODR w Olsztynie, podczas której 24 hodowców zaprezentowało 88 szt. zwierząt. Imprezę według szacunków odwiedziło około 5 tys. zwiedzających.

Zadanie 7. Upowszechnienie metod produkcji rolniczej i stylu życia przyjaznych dla środowiska				
Lp.	Wyszczególnienie	Forma/ metoda	Liczba zaplanowanych form zadania	Liczba realizacji formy zadania
1.	Doradztwo		23 391	27 625
1.1	<i>Produkcja roślinna</i>	porada	7057	8818
1.2	<i>Produkcja ogrodnicza</i>	porada	582	615
1.3	<i>Integrowana ochrona roślin</i>	porada	4052	4094
1.4	<i>Integrowana produkcja roślin</i>	porada	1045	1087
1.5	<i>Ochrona środowiska</i>	porada	1306	1631
1.6	<i>Melioracje w rolnictwie</i>	porada	983	1201
1.7	<i>Odnawialne źródła energii</i>	porada	953	1018
1.8	<i>Produkcja zwierzęca</i>	porada	6629	8397
1.9	<i>Zrównoważona gospodarka rybacka</i>	porada	315	222
1.10	<i>Pszczelarstwo</i>	porada	312	416
1.11	<i>Grupowe formy działania producentów rolnych</i>	porada	62	91
1.12	<i>Efektywność energetyczna w gospodarstwie</i>	porada	95	35

Zadanie 7. Upowszechnienie metod produkcji rolniczej i stylu życia przyjaznych dla środowiska				
Lp.	Wyszczególnienie	Forma/ metoda	Liczba zaplanowanych form zadania	Liczba realizacji formy zadania
2.	Wdrożenie		1	1
2.1	<i>Nowe możliwości integrowanej ochrony przed chwastami – kapusty, kalafiora i brokołu z zastosowaniem mieszaniny metazachloru z dimetenamidem – P (Butisan Duo 400 EC</i>	wdrożenia	1	1
3.	Demonstracje		104	101
3.1	<i>Wpływ warunków glebowych oraz nawożenia i ochrony roślin na plonowanie pszenicy ozimej odmiany Arkadia w województwie warmińsko-mazurskim</i>	demonstracja	22	22
3.2	<i>Wpływ warunków glebowych oraz nawożenia i ochrony roślin na plonowanie pszenżyta ozimego odmiany Borowik w województwie warmińsko-mazurskim</i>	demonstracja	17	12
3.3	<i>Wpływ warunków glebowych oraz nawożenia i ochrony roślin na plonowanie pszenicy jarej odmiany rekomendowanej do uprawy w województwie warmińsko-mazurskim</i>	demonstracja	8	8
3.4	<i>Wpływ warunków glebowych oraz nawożenia i ochrona roślin na plonowanie jęczmienia jarego odmiany rekomendowanej do uprawy w województwie warmińsko-mazurskim</i>	demonstracja	7	8
3.5	<i>Wpływ warunków glebowych oraz nawożenia i ochrony roślin na plonowanie kukurydzy na kiszonkę w województwie warmińsko-mazurskim</i>	demonstracja	28	27
3.6	<i>Porównanie plonowania odmian rzepaku ozimego – tolerancyjnych i podatnych na kiłę</i>	demonstracja	2	2
3.7	<i>Wpływ warunków glebowych oraz nawożenia i ochrony roślin na plonowanie ziemniaka jadalnego w wybranych rejonach województwa warmińsko-mazurskiego</i>	demonstracja	7	7
3.8	<i>Fitosanitarna rola gorczycy białej i rzodkwi oleistej w zwalczaniu kiły kapusty w uprawach warzywniczych. Porównanie plonowania trzech odmian truskawki z sadzonek typu frigo: „Matis”, „Florence”, „Asia”</i>	demonstracja	1	1
3.9	<i>Renowacja trwałych użytków zielonych jako element jako element poprawy ich wydajności</i>	demonstracja	6	9
3.10	<i>Zbilansowanie dawek pokarmowych dla tuczników a efektywność produkcji</i>	demonstracja	1	-
3.11	<i>Prawidłowe zastosowanie łubinów słodkich w żywieniu tuczników</i>	demonstracja	1	1
3.12	<i>Dobre praktyki pszczelarskie</i>	demonstracja	3	3
3.13	<i>Tradycyjna gospodarka stawowa i jej wpływ na jakość surowca</i>	demonstracja	1	1
4.	Pokazy		209	202
4.1	<i>Najnowsze technologie sporządzania sianokiszzonek i kiszzonek</i>	pokaz	43	38
4.2	<i>Renowacja trwałych użytków zielonych</i>	pokaz	29	29
4.3	<i>Kalibracja opryskiwacza polowego</i>	pokaz	57	56
4.4	<i>Próba kręcona siewnika</i>	pokaz	20	18
4.5	<i>Cięcie i formowanie drzew i krzewów owocowych</i>	pokaz	9	8
4.6	<i>Odnawialne źródła energii – zastosowanie w praktyce</i>	pokaz	8	9
4.7	<i>Higieniczne pozyskiwanie miodu</i>	pokaz	5	4
4.8	<i>Biotechniczne zwalczanie warrozy pszczoł miodnych (kwasy organiczne, wycinanie czerwiu trutowego)</i>	pokaz	3	2
5.	Konkursy		22	15

Zadanie 7. Upowszechnienie metod produkcji rolniczej i stylu życia przyjaznych dla środowiska				
Lp.	Wyszczególnienie	Forma/ metoda	Liczba zaplanowanych form zadania	Liczba realizacji formy zadania
5.1	VII edycja konkursu fotograficznego „Rolnictwo to moja pasja”	konkurs	1	1
5.2	Konkurs wiedzy ogrodniczej i BHP w rolnictwie	konkurs	1	1
5.3	Konkurs wiedzy rolniczej „Wspólna Polityka Rolna”	konkurs	1	1
5.4	Agroliga (etap wojewódzki)	konkurs	1	1
5.5	VII edycja konkursu fotograficznego „Najciekawszy obiekt przyrody”	konkurs	1	1
5.6	Konkurs wiedzy „W UE tylko bezpieczne żywnia”	konkurs	1	1
5.7	Konkurs na najlepszego producenta mleka i producenta bydła mięsnego	przygotowanie zgłoszeń uczestników do konkursu	5	1
5.8	Farmer Roku (zgłoszenie uczestników)	przygotowanie zgłoszeń uczestników do konkursu	11	8
6.	Olimpiady		2	2
6.1	Olimpiada Młodych Producentów Rolnych – finał wojewódzki	olimpiada	1	1
6.1.1	Olimpiada Wiedzy Rolniczej, Ochrony Środowiska i BHP w Rolnictwie (eliminacje powiatowe)	olimpiada	19	19
6.2	Olimpiada Wiedzy Rolniczej, Ochrony Środowiska i BHP w Rolnictwie	olimpiada	1	1
7.	Imprezy targowo-wystawiennicze		1	2
7.1.	Warmińsko-Mazurska Wystawa Zwierząt Hodowlanych	wystawa	-	1
7.2	Regionalnej Wystawy Zwierząt Hodowlanych. Wystawa Ras Zachowawczych	wystawa	1	1

2.8. Podejmowanie działań na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, ekologicznego i funkcjonalnego urządzania gospodarstwa rolnego.

Rolnictwo ekologiczne to najbardziej przyjazna środowisku produkcja rolnicza. Dzięki uprawie bez agrochemii i kontrolowanym metodom produkcji, rolnictwo ekologiczne przyczynia się do zachowania bioróżnorodności i ochrony zasobów naturalnych, a także produkcji żywności o wysokiej jakości. Określane również jako: biologiczne lub organiczne, oznacza system gospodarowania o zrównoważonej produkcji roślinnej i zwierzęcej w obrębie gospodarstwa. Jest to system trwały, samowystarczalny i ekonomicznie bezpieczny.

Produkcja prowadzona metodami ekologicznymi to sposób uzyskania produktu, w którym zastosowano w możliwie największym stopniu naturalne metody produkcji, nienaruszające równowagi przyrodniczej. Zasada ta dotyczy wszystkich rodzajów i etapów produkcji – zarówno produkcji roślinnej, chowu i hodowli zwierząt, produktów akwakultury, jak i przetwórstwa. Produkcja w ekologicznym gospodarstwie rolnym jest prowadzona zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, uaktywnia biologiczne procesy poprzez stosowanie naturalnych środków produkcji oraz zapewnia trwałą żyzność gleby, zdrowotność roślin i zwierząt.

W szczególności produkcja ta polega na stosowaniu prawidłowego płodozmianu i innych naturalnych metod utrzymywania lub podwyższania biologicznej aktywności i żyzności gleby oraz doboru gatunków i odmian roślin oraz gatunków i ras zwierząt, uwzględniającego ich naturalną odporność na choroby. Produkcja prowadzona metodami ekologicznymi w oparciu o walory przyrodnicze jest najbardziej przyjazną dla środowiska i wpływa na znaczne ograniczenie zewnętrznych środków do produkcji. Rolnictwo ekologiczne spełnia jednak nie tylko rolę związaną z produkcją żywności, ale wpływa na utrzymanie i zwiększenie różnorodności biologicznej i walorów przyrodniczych rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Dodatkowo rolnictwo ekologiczne poprzez swoją pracochłonność wpływa na zwiększenie zatrudnienia na obszarach wiejskich. Praca doradcza w zakresie zadania 8. skupiona była głównie na upowszechnianiu ekologicznego systemu produkcji rolnej oraz promocji żywności wysokiej jakości. Stwierdza się stały wzrost zainteresowania produkcją żywności tradycyjnej i regionalnej. Rośnie świadomość o potrzebie promocji wytworzonych produktów tradycyjnych i regionalnych.

Strategicznym celem było budowanie świadomości wśród rolników na temat znaczenia kultywowania wytwarzania potraw regionalnych i tradycyjnych oraz sprzedaży standaryzacji produktów w branży żywności tradycyjnej i naturalnej.

Doradztwo rolnicze realizowane było w formie indywidualnych porad, natomiast przeprowadzone pokazy dotyczyły tematyki przyrządzania potraw tradycyjnych i regionalnych: pieczenie chleba, pieczenie ciast, wędzenie ryb, kiszenie kapusty itd., jak i rękodzieła jako tradycji regionu.

Pokazy:

- *Potrawy tradycyjne i regionalne: pieczenie chleba, pieczenie ciast, wędzenie ryb, kiszenie kapusty, kiszenie ogórków, warzenie piwa domowego* – 29 pokazów, liczba uczestników: 456

Głównym celem pokazów było osiągnięcie wzrostu poziomu wiedzy mieszkańców obszarów wiejskich w zakresie wytwarzania rolniczego produktu lokalnego w sektorze żywności naturalnej i tradycyjnej, a także budowanie świadomości dotyczącej zachowania tradycyjnych przepisów przekazywanych z pokolenia na pokolenie. Ponadto taka forma propagowania wiedzy o tradycjach kulinarnych regionu przyczynia się do wykorzystania marki produktu lokalnego i regionalnego w kształtowaniu oferty indywidualnej gospodarstw rolnych/agroturystycznych oraz turystycznej naszego regionu. W długofalowym podejściu prowadzi do wzrostu dochodów osiąganych przez mieszkańców obszarów wiejskich z działalności pozarolniczej.

- *Rękodzieło tradycją regionu* – 9 pokazów, liczba uczestników: 173

Celem pokazów było przede wszystkim upowszechnienie wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego Warmii i Mazur oraz propagowanie folkloru wiejskiego, z wykorzystaniem różnych dyscyplin rękodzielniczych z elementami tradycji i nowoczesności. Wiedza przekazywana podczas pokazów, przyczynia się do wzbogacenia oferty gospodarstw agroturystycznych Warmii i Mazur oraz uatrakcyjniania miejsc wypoczynku i rekreacji dla turystów. W efekcie tych działań pojawia się możliwość zwiększania dochodów, uzyskanych przez podmioty prowadzące działalność pozarolniczą na obszarach wiejskich.

Konkursy, organizowane samodzielnie przez pracowników WMODR z siedzibą w Olsztynie, lub polegające na przygotowaniu zgłoszeń rolników do konkursów i olimpiad o charakterze ogólnokrajowym.

- **Konkurs wiedzy o rolnictwie ekologicznym** – 2, liczba uczestników: 23

Uczestnicy konkursów wiedzy ekologicznej, poprzez aktywny udział, zwiększali swoją świadomość na tematy związane z ochroną przyrody i środowiska naturalnego, a także zapobieganiem degradacji środowiska.

- **Najlepsze gospodarstwo ekologiczne (finał wojewódzki)** – liczba uczestników: 6

Organizatorem konkursu było Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi przy współpracy z Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie O/Radom. Nabór uczestników oraz zgłoszenia do konkursu krajowego prowadziły Ośrodki Doradztwa Rolniczego. W wyniku weryfikacji wojewódzkie komisje konkursowe wyłoniły do etapu krajowego po jednym najlepszym gospodarstwie ekologicznym z każdej z kategorii: „ekologia-środowisko” oraz „ekologiczne gospodarstwo towarowe”. Wśród laureatów etapu krajowego Konkursu na najlepsze gospodarstwo ekologiczne w 2016 roku z województwa warmińsko-mazurskiego zostali:

W kategorii: ekologia-środowisko - Państwo Elżbieta i Zdzisław Kobus, zajmując III miejsce

W kategorii: gospodarstwo towarowe – Państwo Katarzyna i Grzegorz Łaski, zajmując I miejsce.

- **Od pola do stołu** – liczba uczestników: 20

Konkurs wiedzy o bezpieczeństwie żywności, skierowany był głównie do rolników – producentów, przetwórców, sprzedawców i konsumentów produktów rolno-spożywczych oraz organizatorów turystyki wiejskiej. Celem konkursu było pobudzenie i rozwijanie zainteresowań dorosłych mieszkańców obszarów wiejskich problemami bezpiecznej żywności, upowszechnianie wzorców zdrowej żywności, podnoszenie świadomości i wiedzy producentów oraz konsumentów w zakresie produkcji rolno-spożywczej i zasad żywienia, integracja grup społecznych zaangażowanych w łańcuch żywnościowy.

- **Na najlepsze wypieki domowe** – liczba uczestników: 8

Konkurs o zasięgu gminnym zorganizowany w Olecku w dniu 18 grudnia 2016 r. podczas V Oleckiego Jarmarku Świątecznego. Celem konkursu było kultywowanie, propagowanie i pogłębienie wiedzy o tradycjach kuchni

związanych ze świętami Bożego Narodzenia, a także integracja i aktywizacja mieszkańców w kierunku zachowania i wykorzystania dziedzictwa kulinarnego gminy. Potrawę wigilijną można było przygotować według receptury własnej lub na podstawie przepisu tradycyjnego. Konkurs skierowany był do mieszkańców gminy Olecko.

Powołana do oceny komisja konkursowa wybrała zwycięzców:

- I miejsce – Środowiskowy Dom Samopomocy we Wronkach, gmina Świętajno za sałatkę śledziową i Dom Dziecka im. „Korczaka” w Olecku za sałatkę śledź pod peleryną;
 - II miejsce – Cecylia Truchan z Monet, gmina Kowale Oleckie za pierogi z kapustą i grzybami;
 - III miejsce – Dorota Gwiazdowska z Gąsek, gmina Olecko za karpia w galarecie.
- **Bezpieczne gospodarstwo rolne** – 9 kart zgłoszenia

Konkurs organizowany przez KRUS. Jego celem była promocja bezpiecznych warunków pracy w gospodarstwie rolnym. Pracownicy WMODR poprzez aktywny udział w poszukiwaniu gospodarstw spełniających zakładane w regulaminie kryteria, przyczynili się do wyłuskania najlepiej przystosowanych wg zasad BHP gospodarstw rolnych w województwie warmińsko-mazurskim.

- **Sposób na sukces** – liczba uczestników: 5

Organizowany przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie. Celem konkursu była promocja rozwoju przedsiębiorczości, w tym pozarolniczych przedsięwzięć tworzących nowe miejsca pracy na obszarach wiejskich. Konkurs odbywa się w następujących kategoriach: „Indywidualna”, „Rodzinna”, „Zespołowa”, „Inicjatywy na rzecz rozwoju społeczności lokalnych”.

- **Smaki Warmii, Mazur oraz Powiśla na stołach Europy** – 9 kart zgłoszenia

XI edycja konkursu organizowanego przez Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Warmińsko-Mazurską Izbę Rolniczą oraz Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Olsztyn. Głównym celem konkursu jest zebranie unikatowych przepisów kulinarnych z obszarów wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego oraz promocja produktów i potraw charakterystycznych dla dziedzictwa kulinarnego regionu. Zwycięzcą konkursu to publikacja broszury „Smaki Warmii, Mazur oraz Powiśla na stołach Europy”. WMODR zgłosił 9 uczestników, którzy wystawili do konkursu łącznie 15 produktów oraz 1 potrawę. Wśród zgłoszonych uczestników były głównie osoby fizyczne, gospodynie domowe, koła gospodyń wiejskich oraz gospodarstwo agroturystyczne. Wśród zgłoszonych sukces na poziomie finału regionalnego z powiatu oleckiego odniosły na poziomie I miejsca: Alicja Kossakowska z Kowal Oleckich za Wiejski sękacz, Lucyna Goik z Łysogóry za Konfiturę z dzikiej róży, Ewa Kaleta z Olecka za Miód pszczeli mniszkowy oraz z powiatu iławskiego na poziomie II miejsca: Koło Gospodyń Wiejskich w Jakubowie Kisielickim za Chleb pszenno-żytni. Ponadto w ramach działania kierownicy PZDR Elbląg, Ełk i Szczytno zostali włączeni do składu jury konkursowego przy ocenie konkursowych produktów/potraw.

- **Najlepsza potrawa z kozłęciny** – liczba uczestników: 5

Konkurs był organizowany przez WMODR z siedzibą w Olsztynie oraz Regionalną Izbę Gospodarczą Żywności Naturalnej i Tradycyjnej w Olsztynie. Skierowany był w głównej mierze do gospodarstw agroturystycznych oraz obiektów turystyki wiejskiej z województwa warmińsko-mazurskiego. Celem konkursu była szeroko pojęta ochrona dziedzictwa kulinarnego, propagowanie wiedzy o tradycjach kuchni regionalnej, promocja spożycia potraw wykonanych w oparciu o surowiec, jakim jest mięso kozłące, wykazanie się znajomością w przygotowaniu potraw z kozłęciny z wykorzystaniem produktów pochodzących z regionu.

Dodatkowo w ramach zadania 8., WMODR w Olsztynie prowadził prace dot. tematu: *Zgłoszenie produktu/potrawy na Listę Produktów Tradycyjnych* prowadzoną przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Na listę mogą być wpisane produkty/potrawy tradycyjne, których jakość lub wyjątkowe cechy i właściwości wynikają ze stosowania tradycyjnych metod produkcji (skład, surowce użyte do produkcji, sposób produkcji lub przetworzenia); stanowią element dziedzictwa kulturowego regionu, w którym są wytwarzane; są elementem tożsamości społeczności lokalnej, przy czym za tradycyjne metody produkcji uważa się metody wykorzystywane od co najmniej 25 lat. W 2016 roku w ramach działalności szkoleniowo-informacyjno-doradczej WMODR przyczynił się do identyfikacji dwóch produktów tradycyjnych. Na Listę Produktów Tradycyjnych zostały wpisane:

- miody Ziemi Oleckiej - z dniem 29 czerwca 2016 roku;

- kawior ze szczupaka - z dniem 18 lipca 2016 roku.

W trakcie procedury rejestracyjnej znajdują się dwa produkty z województwa warmińsko-mazurskiego:

- warmińska szynka wołowa wędzona;
- gofry pruskie.

Zadanie 8. Podejmowanie działań na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, ekologicznego i funkcjonalnego urządzania gospodarstwa rolnego				
Lp.	Wyszczególnienie	Forma/ metoda	Liczba zaplanowanych form zadania	Liczba realizacji formy zadania
1.	Doradztwo		5 089	5 601
1.1	<i>Rolnictwo ekologiczne</i>	porada	2559	3399
1.2	<i>Produkcja surowców do wytwarzania żywności wysokiej jakości</i>	porada	415	489
1.3	<i>Spółdzielnie socjalne</i>	porada	84	95
1.4	<i>Mala przedsiębiorczość na obszarach wiejskich</i>	porada	301	323
1.5	<i>Sprzedaż bezpośrednia</i>	porada	843	572
1.6	<i>Promocja produktu lokalnego i regionalnego jako wsparcie dziedzictwa kulturowego</i>	porada	453	358
1.7	<i>Estetyzacja przestrzeni wiejskiej</i>	porada	434	365
2.	Pokazy		35	38
2.1	<i>Potrawy tradycyjne i regionalne: pieczenie chleba, pieczenie ciast, wędzenie ryb, kiszenie kapusty, kiszenie ogórków, warzenie piwa domowego</i>	pokaz	28	29
2.2	<i>Rękodzieło tradycją regionu</i>	pokaz	7	9
3.	Konkursy		24	31
3.1	<i>Konkurs wiedzy o rolnictwie ekologicznym</i>	konkurs	1	2
3.2	<i>Najlepsze gospodarstwo ekologiczne (etap wojewódzki)</i>	konkurs	1	1
3.3	<i>„Od pola do stołu”</i>	konkurs	1	1
3.4	<i>Na najlepsze wypieki domowe</i>	konkurs	1	1
3.5	<i>Konkurs kulinarny – bożonarodzeniowe potrawy</i>	konkurs	1	-
3.6	<i>Konkurs promujący dziedzictwo kulturowe (m.in.. najładniejszy koszyk wielkanocny, najładniejsza palma wielkanocna, najładniejszy wieniec, itp.)</i>	konkurs	1	2
3.7	<i>Bezpieczne gospodarstwo rolne</i>	przygotowanie zgłoszeń uczestników do konkursu	9	9
3.8	<i>Sposób na sukces</i>	przygotowanie zgłoszeń uczestników do konkursu	4	5
3.9	<i>Smaki Warmii, Mazur oraz Powiśla na stołach Europy</i>	przygotowanie zgłoszeń uczestników do konkursu	5	9
3.10	<i>Najlepsza potrawa z koźlęciny</i>	konkurs	-	1

2.9. Upowszechnianie rozwoju agroturystyki i turystyki wiejskiej oraz prowadzenie promocji wsi jako atrakcyjnego miejsca wypoczynku

W ramach zadania 9., pracownicy WMODR z siedzibą w Olsztynie, udzielali porad związanych z tematyką upowszechniania rozwoju agroturystyki i turystyki wiejskiej. Doradztwo to miało na celu wsparcie osób zainteresowanych lub prowadzących działalność agroturystyczną, bądź obiekty turystyki wiejskiej w zakresie aspektów prawno-administracyjnych, marketingowych. Duży nacisk kładziony był na promocję gospodarstw

agroturystycznych należących do Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych, które nadzorowane są przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie, Oddział w Krakowie. Szeroko idąca promocja wsi sprawia, że zwiększa się świadomość bogactwa dziedzictwa kulturowego wsi, tradycyjnych zawodów, rękodzielnictwa i twórczości ludowej. Innym narzędziem wspomagającym, promocję agroturystyki i turystyki wiejskiej na Warmii i Mazurach, jest istniejący od 2011 roku na stronie internetowej WMODR wortal agroturystyczny. W odniesieniu do roku ubiegłego, odnotowuje się znaczną tendencję spadkową w liczbie odwiedzin portalu oraz podmiotów zamieszczających swoją ofertę (w 2016 r. 2 136 odwiedzin strony, 4 oferty zamieszczone na stronie). Sytuacja taka ma miejsce ze względu na wyparcie tradycyjnych narzędzi promocji i komunikacji z potencjalnym klientem na korzyść tzw. nowych mediów, które korzystają z urządzeń, nośników i systemów elektronicznych, działających w oparciu o informacje przetwarzane w systemie cyfrowym.

Konkursy:

- **Ogród przyjazny rodzinie i turystom** – liczba uczestników: 19

Konkurs zorganizowany przez WMODR o zasięgu wojewódzkim, którego celem było wyłonienie przydomowych ogrodów i nagrodzenie ich właścicieli, którzy poprzez ciekawą aranżację i dbałość podkreślają niepowtarzalny klimat, piękno i estetykę terenów wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego. Adresatami konkursu byli właściciele gospodarstw rolnych, w tym gospodarstw agroturystycznych (do pięciu pokoi) z regionu Warmii i Mazur. Zainteresowanych udziałem w tegorocznej edycji konkursu było 19 właścicieli ogrodów. Konkursowe zmagania zostały podzielone na dwa etapy. Pierwszy z nich polegał na wstępnej weryfikacji nadesłanych zgłoszeń pod kątem spełnienia warunków formalnych, zgodności zdjęć i opisów. W wyniku przeprowadzonych prac, 10 ogrodów zostało zakwalifikowanych do dalszej rywalizacji. Drugi etap polegał na lustracji wytypowanych ogrodów i ocenie przez powołaną w tym celu komisję konkursową. Wyniki konkursu:

I miejsce – Teresa Depta, Paluzy (powiat bartoszycki)

II miejsce – Grażyna Orłowska, Gulbity (powiat ostródzki)

Wyróżnienie ex aequo – Renata Sikorska, Kruszewo (powiat piski) oraz Helena Babula, Gołdap (powiat gołdapski).

Zgłoszenie przez doradców powiatowych zespołów doradztwa rolniczego uczestników do konkursu „**Zielone Lato – konkurs agro-eko-turystyczny**”. Organizatorami tegorocznej edycji konkursu był Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz Warmińsko-Mazurska Regionalna Organizacja Turystyczna w Olsztynie. Celem przedsięwzięcia była promocja obiektów turystyki wiejskiej na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego oraz popularyzacja przedsiębiorczości na wsi. Ocenie komisji konkursowej podlegały obiekty w trzech kategoriach: Gospodarstwa gościnne – wypoczynek na wsi, Gospodarstwa gościnne – wypoczynek u rolnika, Zagrody edukacyjne Warmii i Mazur.

Do tegorocznej edycji konkursu przystąpiło 20 obiektów turystyki wiejskiej z terenu województwa warmińsko-mazurskiego. Wyniki konkursu były następujące:

- W kategorii „Gospodarstwa gościnne – wypoczynek na wsi”:
 - I miejsce – GLENDORIA z miejscowości Głędy Pani Krystyny Lipskiej;
 - II miejsce – SIEDLIKO PASIEKA z miejscowości Studzianki Państwa Marty i Tomasza Wysokińskich;
 - III miejsce – AGROZAGADKA z miejscowości Bogaczewo Państwa Moniki i Macieja Lipińskich;
 - Wyróżnienie – FOLWARK ŁUKNAJNO z miejscowości Łuknajno Pani Justyny Dziak-Głowackiej.
- W kategorii „Gospodarstwa gościnne - wypoczynek u rolnika” – nagród nie przyznano.
- W kategorii „Zagrody edukacyjne Warmii i Mazur”:
 - I miejsce – Zagroda Edukacyjna ZIOŁOWY DZBANEK z miejscowości Sąpy Pani Ewy Nisiewicz;
 - II miejsce – Zagroda Edukacyjna CICHE WODY z miejscowości Wężówko Państwa Anny i Wojciecha Oczkowskich;
 - III miejsce – Zagroda Edukacyjna MAZURSKA IZBA REGIONALNA z miejscowości Marcinkowo Pani Jolanty Hellis.

WMODR zgłosił do konkursu 5 podmiotów, w tym 2 z nich, tj. Zagroda Edukacyjna ZIOŁOWY DZBANEK z miejscowości Sąpy Pani Ewy Nisiewicz oraz Zagroda Edukacyjna CICHE WODY z miejscowości Wężówko Państwa Anny i Wojciecha Oczkowskich zostały nagrodzone w kategorii „Zagrody Edukacyjne Warmii i Mazur”.

Zadanie 9. Upowszechnianie rozwoju agroturystyki i turystyki wiejskiej oraz prowadzenie promocji wsi jako atrakcyjnego miejsca wypoczynku				
Lp.	Wyszczególnienie	Forma/metoda	Liczba zaplanowanych form zadania	Liczba realizacji formy zadania
1.	Doradztwo		990	811
1.1	Działalność agroturystyczna i turystyczna na obszarach wiejskich	porada	990	811
2.	Konkursy		9	6
2.1	Ogród przyjazny rodzinie i turystom)	konkurs	1	1
2.2	Zielone Lato – konkurs agro-eko-turystyczny	przygotowanie zgłoszeń uczestników do konkursu	8	5

2.10. Współdziałanie w realizacji zadań wynikających z programów rolnośrodowiskowych oraz programów działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych

Rolnictwo wywiera duży wpływ na kształtowanie środowiska naturalnego, gdyż bezpośrednio użytkuje jego zasoby w procesach produkcji. Wiele stosowanych obecnie metod i technologii ma niekorzystny wpływ na środowisko, co z kolei może ograniczyć dostępność dobrej jakości gleb, wód, powietrza, zasobów genowych, dzikiej flory i fauny w przyszłości. Zmiany w krajobrazie spowodowane powiększaniem powierzchni pól, likwidacją oczek wodnych, zakrzaczeń i miedz śródpolnych, fragmentaryzacją ekosystemów, przerywaniem korytarzy ekologicznych, urbanizacją obszarów wiejskich. Niska świadomość rolników i mieszkańców obszarów wiejskich dotycząca potrzeb w zakresie ochrony środowiska, jak i sposobów jej realizacji. Wszelkie zagadnienia związane z ochroną środowiska w rolnictwie są działaniami długofalowymi wymagającymi rozwiązywania problemów na wielu płaszczyznach oraz współpracy wielu środowisk i instytucji.

W ramach zadania 10., pracownicy WMODR z siedzibą w Olsztynie, udzielali porad związanych z tematyką zadań wynikających z programów rolnośrodowiskowych, a także zasad nawożenia na obszarach szczególnie narażonych na zanieczyszczenia azotanami pochodzenia rolniczego (OSN).

Zadanie 10. Współdziałanie w realizacji zadań wynikających z programów rolno-środowiskowych oraz programów działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych				
Lp.	Wyszczególnienie	Forma/metoda	Liczba zaplanowanych form zadania	Liczba realizacji formy zadania
1.	Doradztwo		2 125	3 083
1.1	Zadania wynikające z programów rolnośrodowiskowych	porada	2045	2926
1.2	Zasady nawożenia na obszarach szczególnie narażonych na zanieczyszczenia azotanami pochodzenia rolniczego (OSN)	porada	80	157

2.11. Prowadzenie analiz przemian w zakresie poziomu i jakości produkcji rolniczej i funkcjonowania gospodarstw rolnych oraz upowszechnianie wyników tych analiz w pracy doradczej

Specjaliści WMODR z siedzibą w Olsztynie udzielali porad rolnikom w zakresie kalkulacji rolniczych, które są niezbędnie przy prowadzeniu rachunku podstawowych kosztów produkcji.

Zrealizowano również zadania wynikające z udziału w Systemie Zbierania i Wykorzystywania Danych Rachunkowych z Gospodarstw Rolnych Polski FADN. Specjaliści WMODR udzielali porad związanych z tematyką rachunkowości rolnej Polski FADN. W województwie warmińsko-mazurskim objętych rachunkowością Polski FADN jest 564 gospodarstw.

Opracowano 58 kalkulacji nadwyżek bezpośrednich działalności rolniczej, które obrazują opłacalność prowadzenia produkcji roślinnej na przykładzie najpopularniejszych w województwie gatunków roślin

uprawnych oraz zwierząt hodowlanych. Kalkulacje nadwyżek bezpośrednich działalności rolniczej publikowane były w miesięczniku „Bieżące Informacje”. W roku 2016 na potrzeby Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie przekazano 4-krotnie (kwartalnie) badanie ankietowe dotyczące badających koniunktury w rolnictwie (1 ankietą przypadała na 1 doradcę pracującego w Powiatowym Zespole Doradztwa Rolniczego).

Zadanie 11. Prowadzenie analiz przemian w zakresie poziomu i jakości produkcji rolniczej i funkcjonowania gospodarstw rolnych oraz upowszechniania wyników tych analiz w pracy doradczej				
Lp.	Wyszczególnienie	Forma/ metoda	Liczba zaplanowanych form zadania	Liczba realizacji formy zadania
1	Doradztwo		2 568	5 206
1.1	<i>Kalkulacje rolnicze</i>	porada	204	159
1.2	<i>Rachunkowość rolna Polski FADN</i>	porada	2 364	5 047
2.	Kalkulacja nadwyżek bezpośrednich działalności rolniczej	publikowane na stronie internetowej oraz w miesięczniku „BI”	10	58
3.	Badanie koniunktury w rolnictwie na potrzeby SGH - ankiety	przekazywane do SGH	4	4

3. Działalność odpłatna

Prowadzenie doradztwa rolniczego ma na celu poprawę poziomu dochodów rolniczych oraz podnoszenie konkurencyjności rynkowej gospodarstw rolnych, wspieranie zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, a także podnoszenie poziomu kwalifikacji zawodowych rolników i innych mieszkańców obszarów wiejskich. Cel ten realizowany był oprócz zadań nieodpłatnych również poprzez zadania odpłatne.

Zadania odpłatne określone są w art. 4 ust. 4 ustawy o jednostkach doradztwa rolniczego (Dz.U. z 2016 r. poz. 356 i 1176), sprowadzające się do sporządzania opracowań ekonomicznych, finansowych i technologicznych, a także wypełniania dla rolników i innych mieszkańców obszarów wiejskich wniosków i innych dokumentów niezbędnych do ubiegania się o przyznanie pomocy finansowanej lub współfinansowanej ze środków pochodzących z funduszy Unii Europejskiej lub innych instytucji krajowych lub zagranicznych.

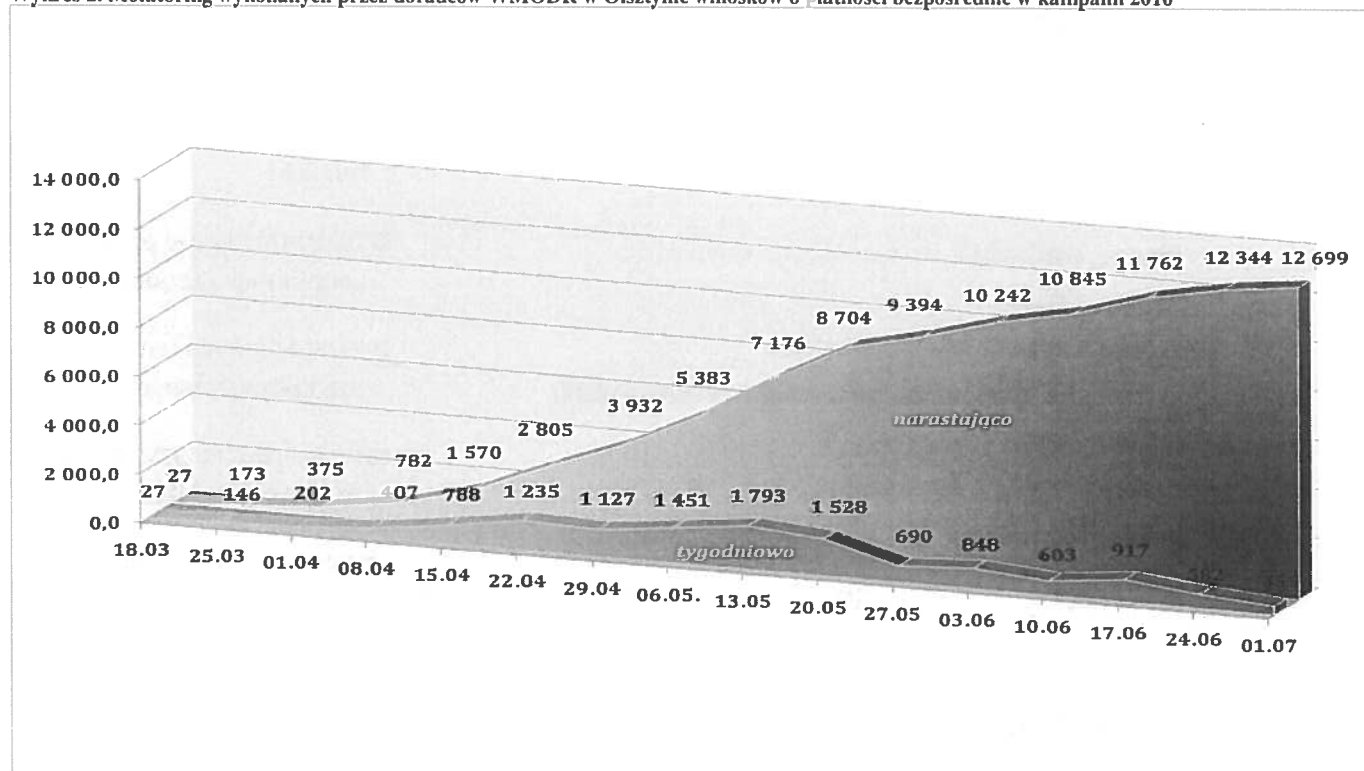
Lp.	Rodzaj zadania	Liczba zaplanowanych form zadania	Liczba realizacji formy zadania
1.	Sporządzanie deklaracji VAT	280	420
2.	Sporządzanie biznes planu	10	7
3.	Sporządzanie planu nawożenia	34	35
4.	Sporządzanie planu przestawienia gospodarstwa na ekologiczny sposób produkcji	4	-
5.	Sporządzenie planu rocznej produkcji dla gospodarstwa ekologicznego	14	17
6.	Wypełnienie wniosku zgłoszeniowego do systemu rolnictwa ekologicznego	14	16
7.	Wypełnienie wniosku lub innego dokumentu niezbędnego do ubiegania się o przyznanie pomocy finansowanej lub współfinansowanej ze środków pochodzących z funduszy Unii Europejskiej lub innych instytucji krajowych i zagranicznych, w tym m.in.:		
7.1	Wniosek o pomoc – płatności bezpośrednie i ONW	9 863	10 796
7.2	Wniosek o pomoc wraz z planem i wnioskiem o płatności bezpośrednie i ONW w ramach działań PROW na lata 2014-2020: Program rolno-środowiskowo-klimatyczny oraz Rolnictwo ekologiczne	174	426
7.3	Wniosek kontynuacyjny wraz z wnioskiem o płatności bezpośrednie i ONW w ramach działań PROW na lata 2014-2020: Program rolno-środowiskowo-klimatyczny oraz Rolnictwo ekologiczne	321	296
7.4	Wniosek kontynuacyjny wraz z wnioskiem o płatności bezpośrednie i ONW w ramach działania PROW na lata 2007-2013 Program rolno-środowiskowy	718	1 181
7.5	Wniosek o kredyt kłękowy	45	1
7.6	Wniosek o dopłaty do materiału siewnego	215	245
7.7	Wniosek o płatność w ramach działania PROW na lata 2007-2013: Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności		41
7.8	Wniosek o pomoc w ramach działania PROW na lata 2014-2020: Premia dla młodych rolników	63	28
7.9	Wniosek o pomoc w ramach działania PROW na lata 2014-2020: Modernizacja gospodarstw rolnych	118	222
8.	Przeprowadzenie audytu plantacji roślin energetycznych	1	8
9.	Przeprowadzenie atestacji opryskiwacza polowego	618	652
10.	Przeprowadzenie szkoleń i kursów:		
10.1	Kurs operatora kombajnu zbożowego/ zielonkowego	2	2
10.2	Kurs organizacji usług agroturystycznych	1	-
10.3	Szkolenia w zakresie ochrony roślin		

Lp.	Rodzaj zadania	Liczba zaplanowanych form zadania	Liczba realizacji formy zadania
10.3.1	W zakresie stosowania środków ochrony roślin	60	71
10.3.2	W zakresie doradztwa dotyczącego środków ochrony roślin	4	3
10.3.3	W zakresie integrowanej produkcji roślin	2	-
11.	Organizacja targów rolniczych	2	2

Na szczególną uwagę zasługują poszczególne zadania:

1) Wnioski o płatności bezpośrednie i ONW – pracownicy WMODR wypełnili 12 699 wniosków

Wykres 2. Monitoring wykonanych przez doradców WMODR w Olsztynie wniosków o płatności bezpośrednie w kampanii 2016



2) Program Rozwoju Obszarów Wiejskich:

PROW na lata 2007-2013

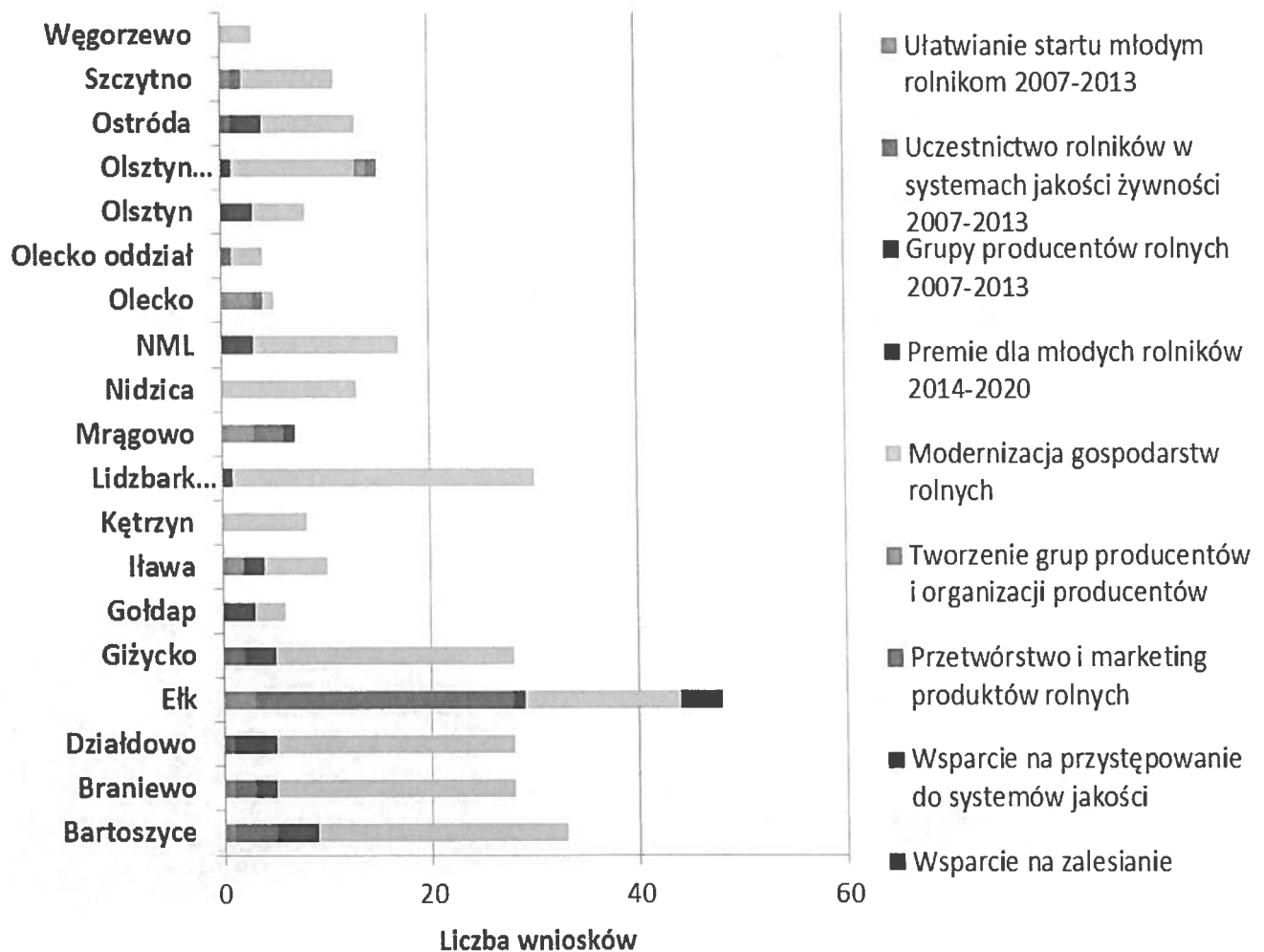
- Ułatwianie startu młodym rolnikom – 14 uzupełnień wniosków;
- Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności – 41 wniosków o płatność;
- Program rolnośrodowiskowy – 1 181 wniosków kontynuacyjnych;
- Grupy producentów rolnych – 1 wniosek o płatność.

PROW na lata 2014-2020

- Premie dla młodych rolników – 30 wniosków (28 wniosków o pomoc, 2 wnioski o płatność)
- Modernizacja gospodarstw rolnych – 223 wniosków (222 wnioski o pomoc, 1 wniosek o płatność);
- Program rolno-środowiskowo-klimatyczny – 476 (263 nowych planów RŚ-K + wniosek obszarowy, 200 wniosków kontynuacyjnych); Rolnictwo ekologiczne – 163 nowe plany + wnioski obszarowe, 96 wniosków kontynuacyjnych).
- Tworzenie grup i organizacji producentów rolnych – 1 wniosek o pomoc;
- Rozwój usług rolniczych – 1 wniosek o pomoc;

- f) Przetwórstwo i marketing produktów rolnych – 1 wniosek o pomoc;
- g) Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości żywności – 3 wnioski (2 wnioski o płatność, 1 wniosek o pomoc);
- h) Zalesianie i tworzenie terenów zielonych – 1 wniosek o pomoc.

Wykres 3. Wnioski w ramach działań PROW na lata 2007-2013 i PROW na lata 2014-2020



Uwagi do poszczególnych działań PROW:

a) Premie dla młodych rolników – 30 wniosków

Doradcy WMODR opracowali 30 wniosków tj.: 28 wniosków stanowiły wnioski o pomoc, 2 wnioski były o płatność. Nabór wniosków w ramach tego działania prowadzony był w dniach **od 31 marca do 29 kwietnia 2016 r.** Łącznie w ramach tego działania do Oddziału Regionalnego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa złożono 125 wniosków.

b) Modernizacja gospodarstw rolnych – 223 wniosków

Doradcy WMODR opracowali 222 wnioski o pomoc i 1 wniosek o płatność. Wnioski przyjmowano z obszarów A, B, C, D. Tematyka obszarów przedstawiała się następująco:

Obszar A – rozwój produkcji psziąt;

Obszar B – rozwój produkcji mleka krowiego;

Obszar C – rozwój produkcji bydła mięsnego;

Obszar D – racjonalizacja technologii produkcji

Nabór wniosków w ramach tego działania prowadzony był w dniach **od 31 marca do 29 kwietnia 2016 r.** Największym zainteresowaniem w województwie warmińsko-mazurskim cieszył się obszar D związany

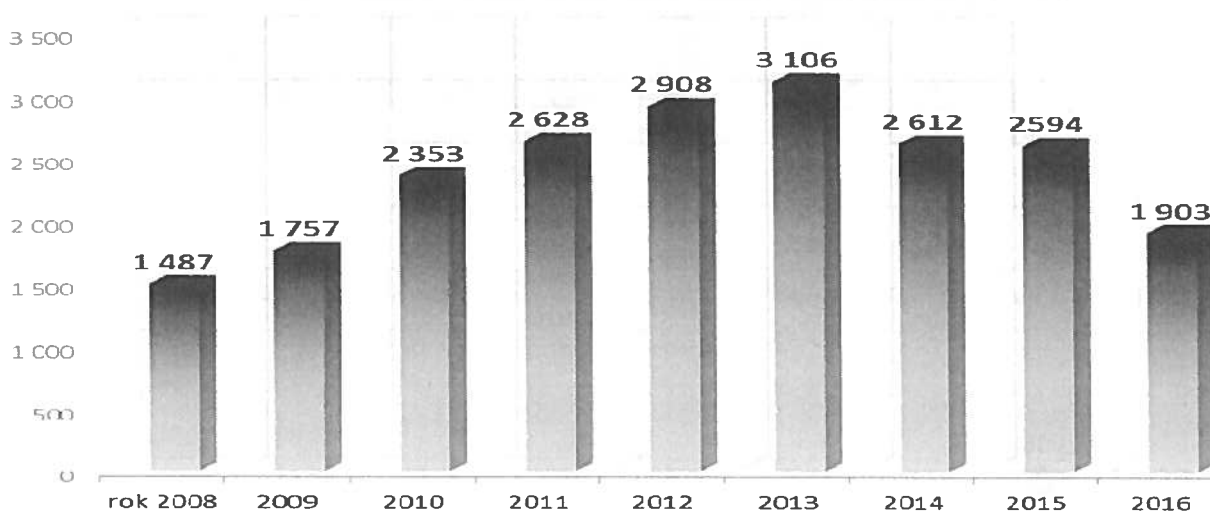
z racjonalizacją technologii produkcji, wprowadzeniem innowacji, zmianą profilu produkcji, zwiększeniem skali produkcji, poprawą jakości produkcji lub zwiększeniem wartości dodanej produktu, na który w całym województwie złożono 1 544 wnioski. Łączna liczba wniosków złożonych do Oddziału Regionalnego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa z tego działania wyniosła 1 602 wnioski.

c) Program rolnośrodowiskowy, Program rolno-środowiskowo-klimatyczny, Rolnictwo ekologiczne

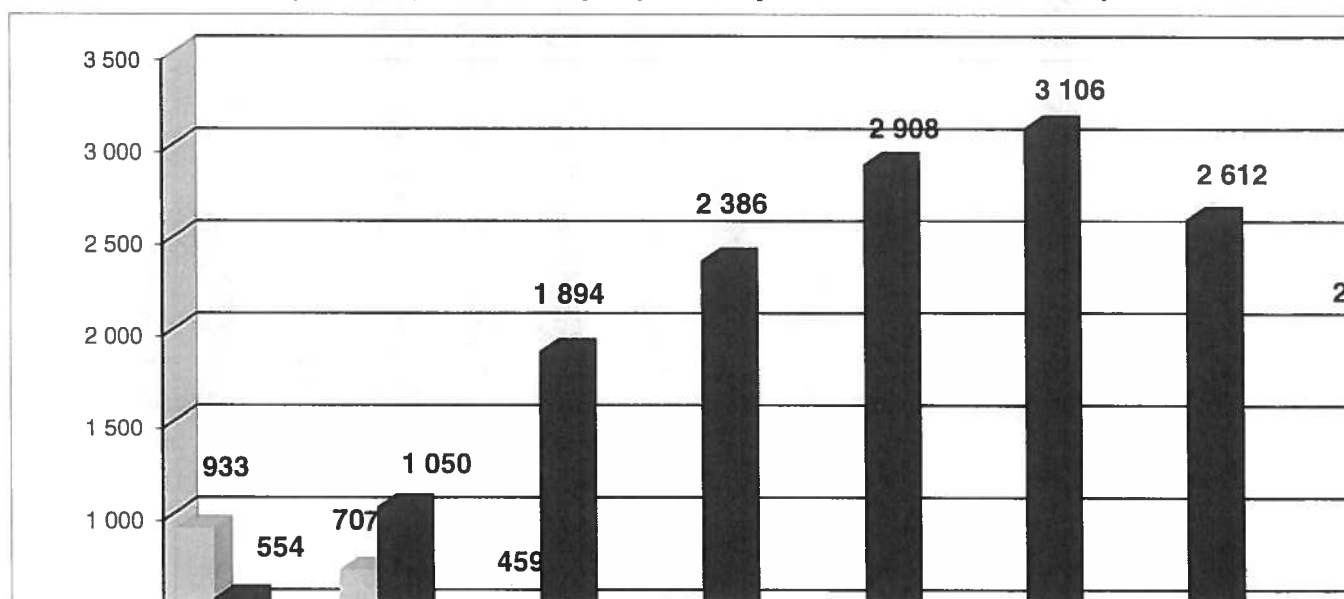
W roku 2016 z pomocy doradców WMODR skorzystało 1 903 rolników realizujących program rolno-środowiskowo-klimatyczny i rolnictwo ekologiczne według zasad PROW na lata 2014-2020 oraz program rolnośrodowiskowy według zasad PROW na lata 2007-2013. Sporządzono dla nich:

- ▶ **Program rolnośrodowiskowy (PROW 2007-2013)** – 1 181 wniosków kontynuacyjnych wraz załącznikami graficznymi na ortofotomapach;
- ▶ **Program rolno-środowiskowo-klimatyczny (PROW 2014-2020)** – 463 wniosków, z czego: 263 planów rolno-środowiskowo-klimatycznych wraz z wnioskami o pierwszą płatność, 200 – wniosków kontynuacyjnych;
- ▶ **Rolnictwo ekologiczne (PROW 2014-2020)** - 259 – wniosków z czego: 163 plany rolnictwa ekologicznego, 96 - wniosków kontynuacyjnych.

Wykres 4. Liczba rolników dla których doradcy WMODR sporządzili dokumentację rolnośrodowiskową w latach 2008-2016

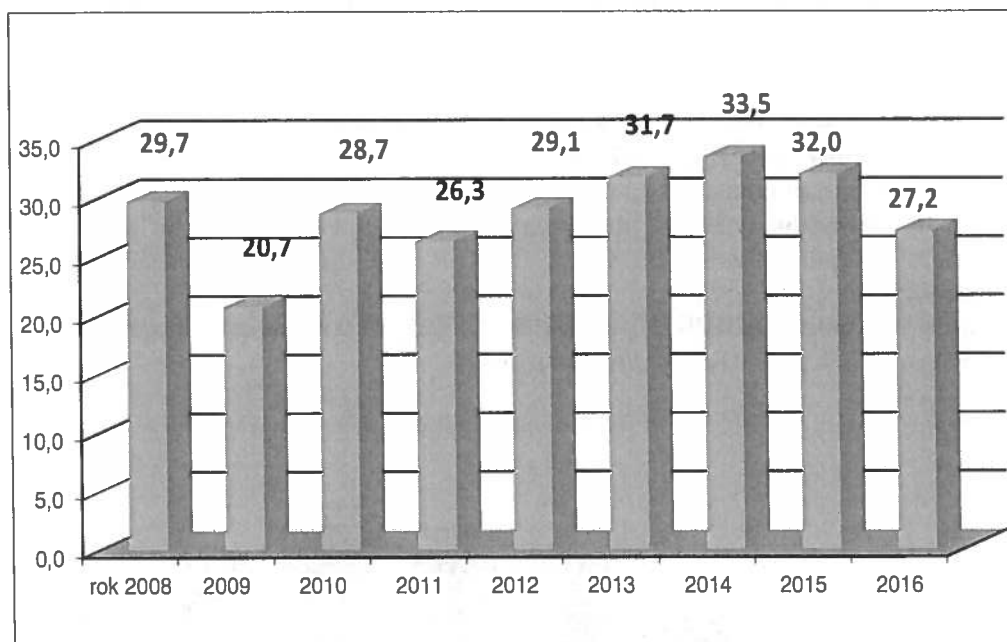


Wykres 5. Liczba rolników korzystających z pomocy WMODR przy sporządzaniu planów i wniosków rolnośrodowiskowych w latach 2008-2016

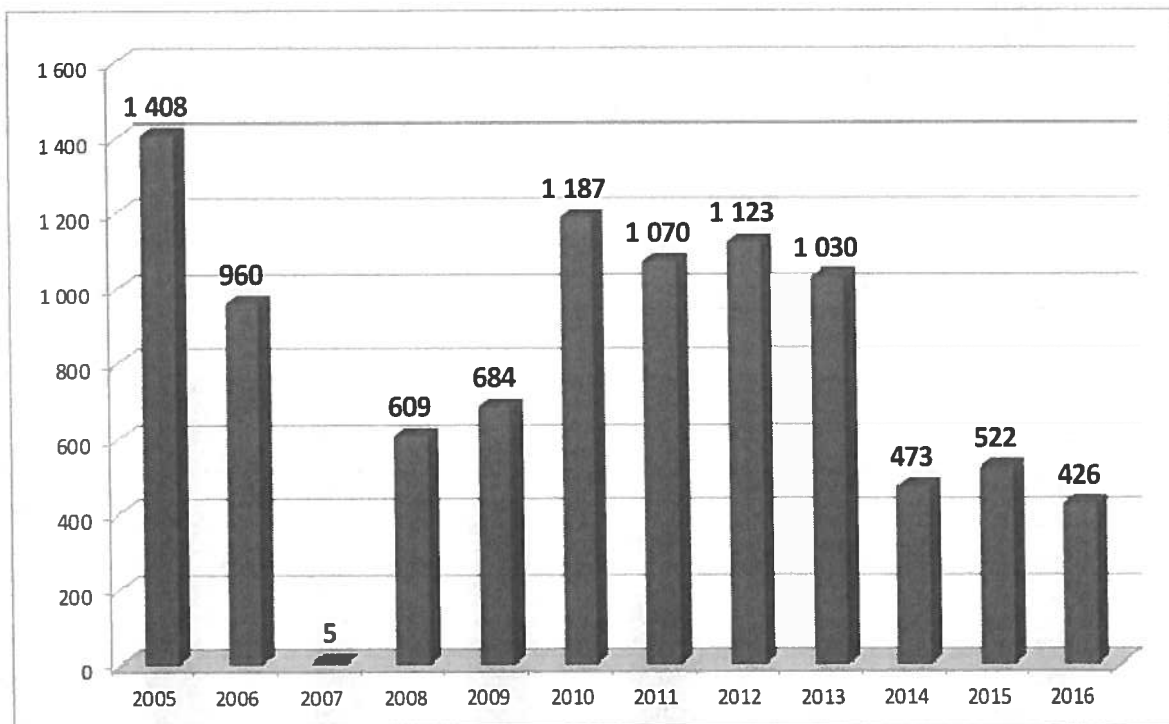


W roku 2008 WMODR posiadał 50 doradców z uprawnieniami rolnośrodowiskowym. Obecnie na rzecz działań związanych z programami rolnośrodowiskowymi pracuje 70 doradców z uprawnieniami.

Wykres 6. Liczba rolników realizujących programy rolnośrodowiskowe przypadające na 1 doradcę z uprawnieniami w latach 2008-2016

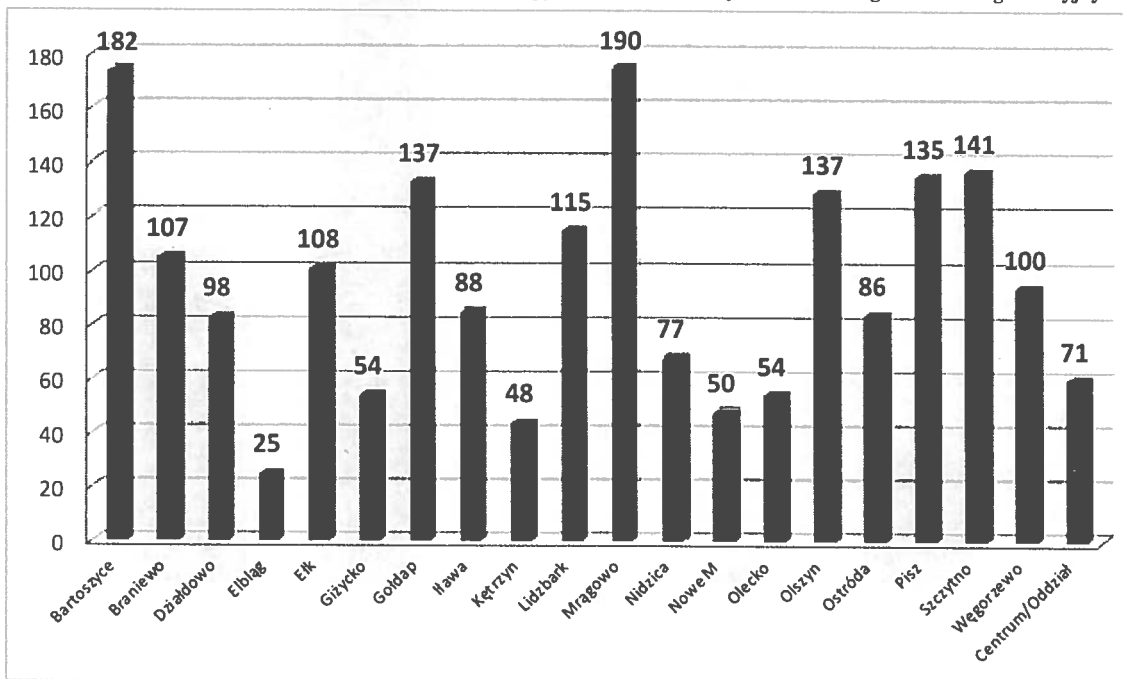


Wykres 7. Liczba sporządzonych przez WMODR planów rolnośrodowiskowych oraz ekologicznych w latach 2005-2016

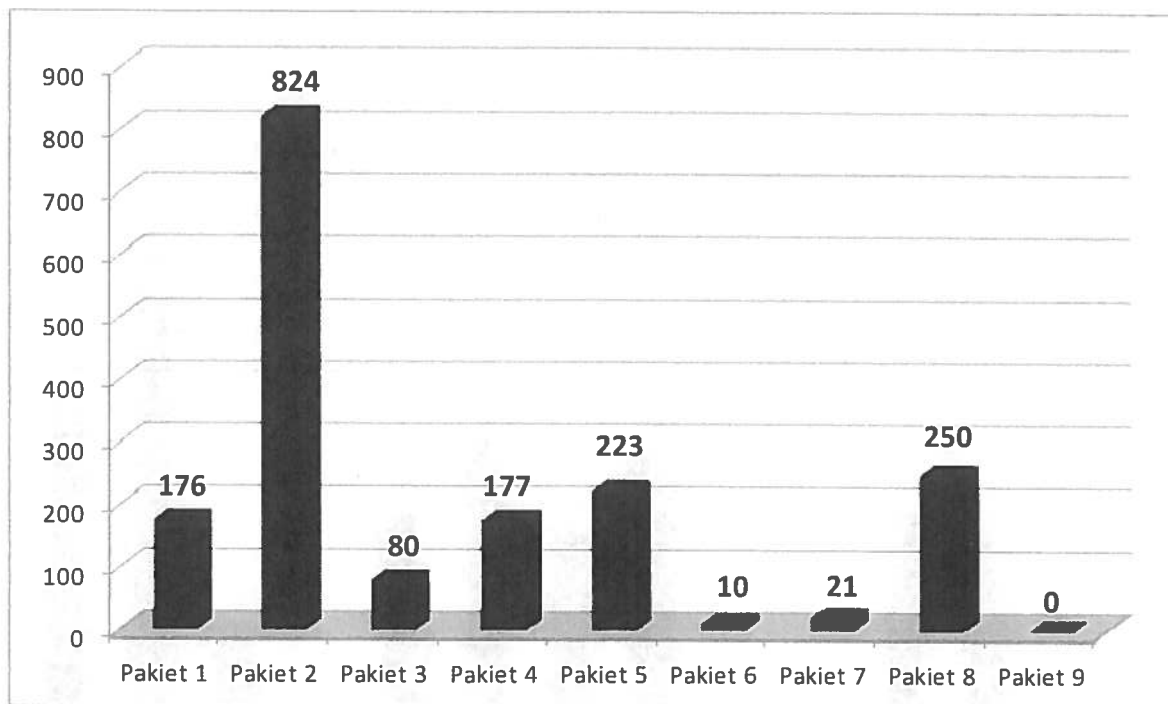


Na poniższym wykresie przedstawiono liczbę dokumentacji rolnośrodowiskowej sporządzonej przez doradców wg komórek organizacyjnych w roku 2016 (razem 2 003).

Wykres 8. Liczba rolników, dla których sporządzono dokumentację rolnośrodowiskową w roku 2016 wg komórek organizacyjnych

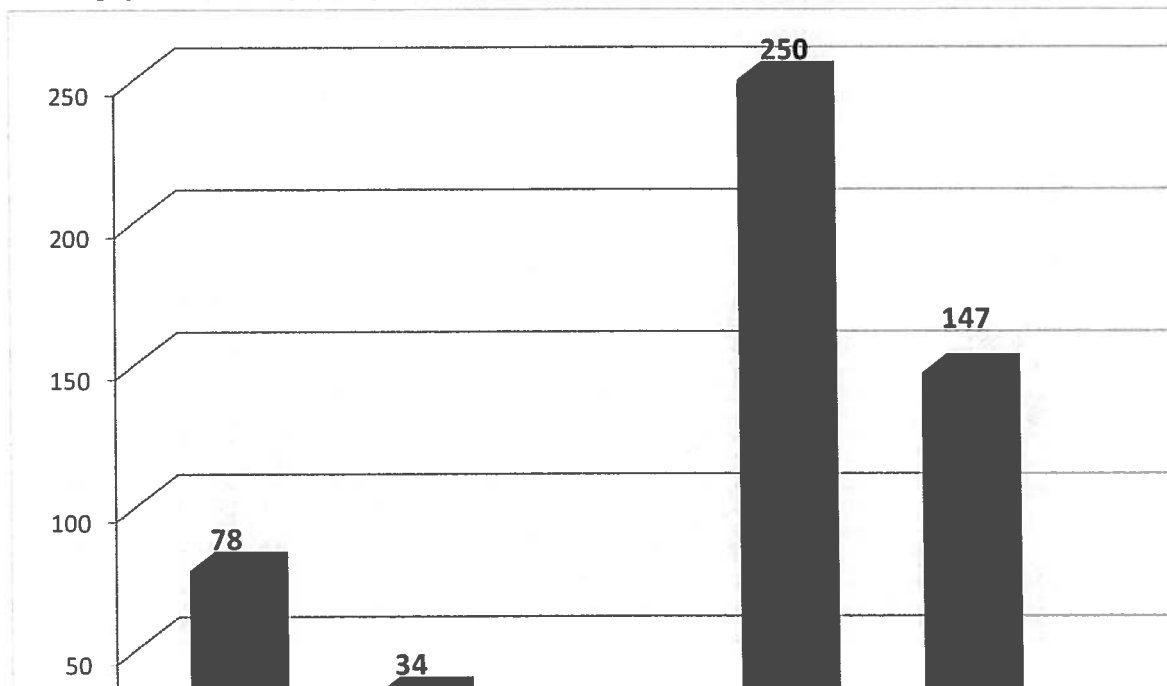


Wykres 9. Liczba gospodarstw wnoszących o pakiety rolnośrodowiskowe w ramach PROW na lata 2007-2013 w roku 2016 (wnioski kontynuacyjne)



- Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone
- Pakiet 2. Rolnictwo ekologiczne
- Pakiet 3. Ekstensywne trwale użytki zielone
- Pakiet 4. Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych poza obszarami Natura 2000
- Pakiet 5. Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych na obszarach Natura 2000
- Pakiet 6. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie
- Pakiet 7. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie
- Pakiet 8. Ochrona wód i gleb
- Pakiet 9. Strefy buforowe

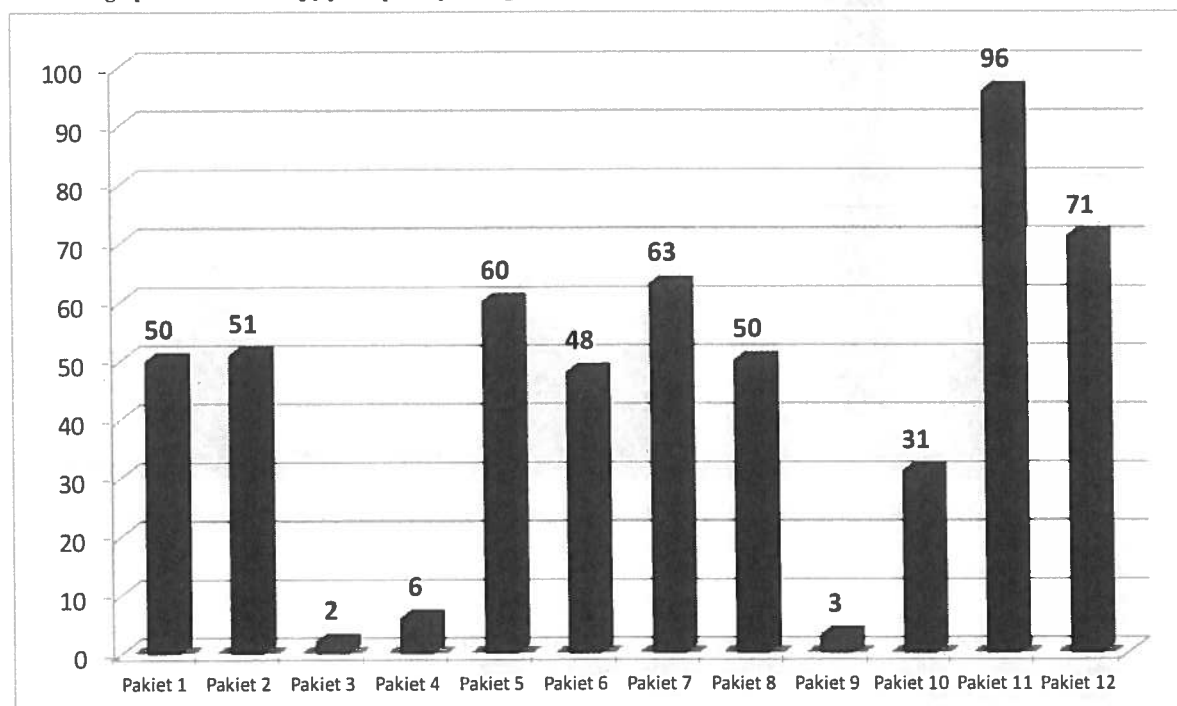
Wykres 10. Liczba gospodarstw wnioskujących o pakiety rolno-środowiskowo-klimatyczne w ramach PROW na lata 2014-2020 w roku 2016



- Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone
- Pakiet 2. Ochrona wód i gleb
- Pakiet 3. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych
- Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000
- Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000
- Pakiet 6. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie
- Pakiet 7. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie

W ramach pakietu 7 „Ochrona zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie” rolnicy w roku 2016 ubiegali się o dofinansowanie do: 116 szt. bydła, 13 szt. koni, 557 szt. owiec.

Wykres 11. Liczba gospodarstw wnioskujących o pakiety ekologiczne w ramach PROW na lata 2014-2020 w roku 2016



- Pakiet 1. Uprawy rolnicze w okresie konwersji
- Pakiet 2. Uprawy warzywne w okresie konwersji

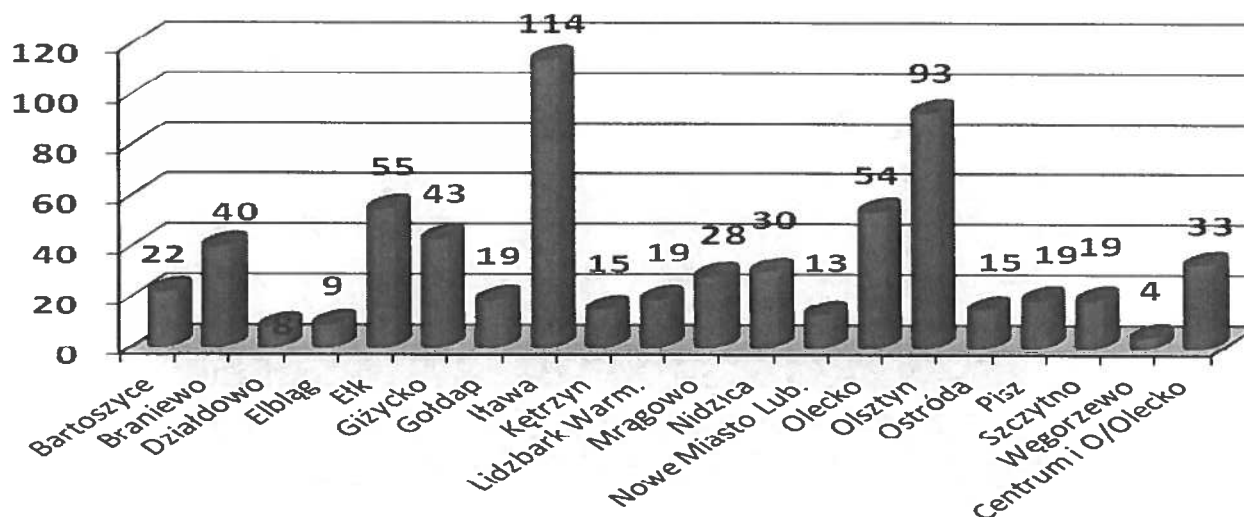
- Pakiet 3. Uprawy zielarskie w okresie konwersji
- Pakiet 4. Uprawy sadownicze w okresie konwersji
- Pakiet 5. Uprawy paszowe na gruntach ornych w okresie konwersji
- Pakiet 6. Trwale użytki zielone w okresie konwersji
- Pakiet 7. Uprawy rolnicze po okresie konwersji
- Pakiet 8. Uprawy warzywne po okresie konwersji
- Pakiet 9. Uprawy zielarskie po okresie konwersji
- Pakiet 10. Uprawy sadownicze po okresie konwersji
- Pakiet 11. Uprawy paszowe na gruntach ornych po okresie konwersji
- Pakiet 12. Trwale użytki zielone po okresie konwersji

- d) Tworzenie grup i organizacji producentów rolnych** – 1 wniosek o pomoc;
Nabór wniosków w ramach tego działania prowadzony był w dniach **od 30 września do 28 listopada 2016 r.** Z tego działania w roku 2016 doradcy WMODR opracowali 1 wniosek o pomoc.
- e) Rozwój usług rolniczych** – 1 wniosek o pomoc;
Nabór wniosków w ramach tego działania prowadzony był w dniach **od 31 października do 29 listopada 2016 r.** Z tego działania w roku 2016 doradcy WMODR opracowali 1 wniosek o pomoc.
- f) Przetwórstwo i marketing produktów rolnych** – 1 wniosek o pomoc;
Nabór wniosków w ramach tego działania prowadzony był **od 29 września do 28 listopada 2016r.** Z tego działania w roku 2016 doradcy WMODR opracowali 1 wniosek o pomoc.
- g) Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości żywności** – 3 wnioski (2 wnioski o płatność, 1 wniosek o pomoc);
Nabór wniosków w ramach tego działania prowadzony był w dniach **od 02 listopada do 31 grudnia 2016 r.** Z tego działania w roku 2016 doradcy WMODR opracowali 2 wnioski o płatność i 1 wniosek o pomoc.
- h) Zalesianie i tworzenie terenów zielonych** – 1 wniosek o pomoc.
Nabór wniosków w ramach tego działania prowadzony był w dniach **od 1 czerwca do 1 września 2016 r.** Z tego działania w roku 2016 doradcy WMODR opracowali 1 wniosek o pomoc.

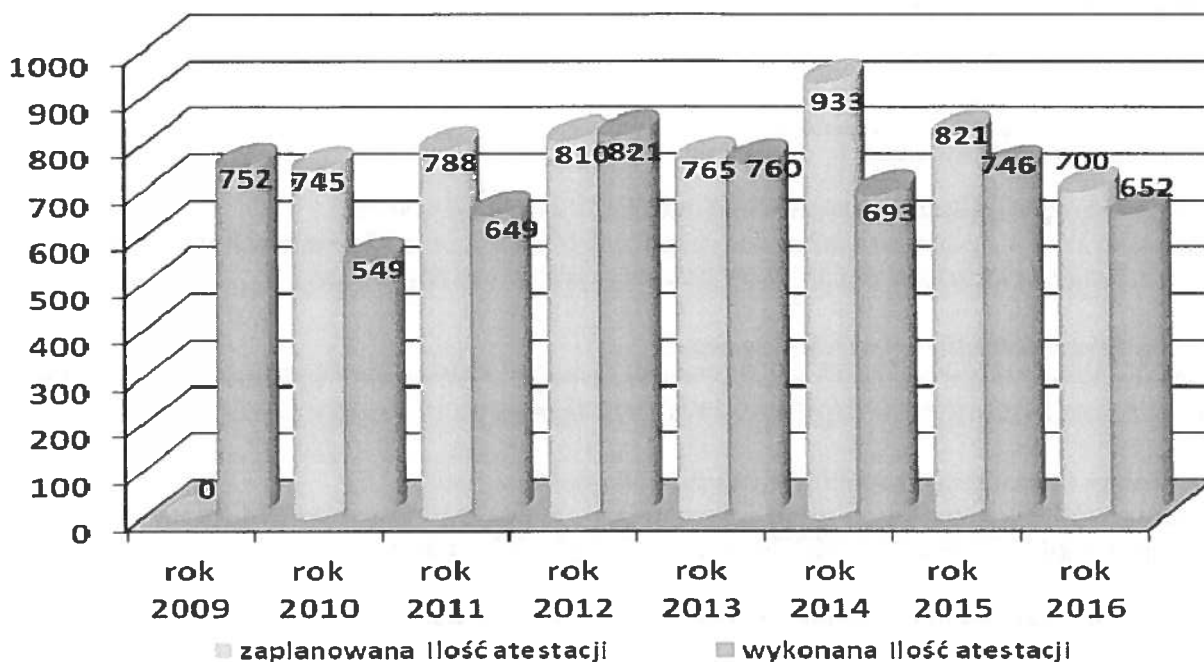
3. Badanie sprawności technicznej opryskiwaczy polowych - 652 badań

Na mocy ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin (Dz. U. z 2015 r., poz. 547 tj.) opryskiwacze muszą być poddawane cyklicznie co 3 lata, okresowym badaniom sprawności technicznej. W roku 2016 WMODR w Olsztynie dokonał z pozytywnym wynikiem 652 atestacji opryskiwaczy polowych u rolników na terenie całego województwa warmińsko-mazurskiego. Poprzez właściwą technikę stosowania środków ochrony roślin zmniejsza się zanieczyszczenia gleb i wód.

Wykres 12. Liczba przeprowadzonych w roku 2016 badań stanu technicznego opryskiwaczy polowych



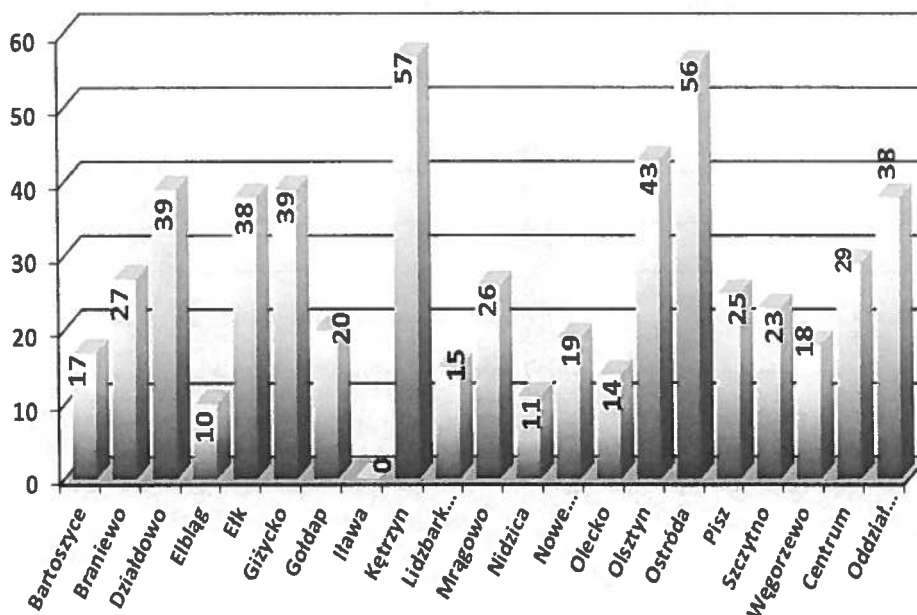
Wykres 13. Planowana i wykonana liczba badań stanu technicznego opryskiwaczy polowych w latach 2009-2016



4. Rachunkowość FADN – 565 ksiązek

W roku 2016 zostały podpisane dwie umowy pomiędzy WMODR a Instytutem Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej - PIB (IERiGŻ). Jedna dotyczyła zbierania danych z 565 gospodarstw, druga wprowadzania danych z roku ubiegłego do programu komputerowego opracowanego przez IERiGŻ dla 564 gospodarstw. Na koniec 2016 roku w badaniach z umowy Nr BR/990/Z/2016 pozostały 564 gospodarstwa. W ciągu roku wypadło 1 gospodarstwo z badań. Zostało wyłączone z badań z przyczyn określonych przez rolnika. Dodatkowo została podpisana umowa powierzenia przetwarzania danych osobowych do umów BR/990/Z, BR/990/D.

Wykres 14. Liczba ksiązek rachunkowych FADN wg komórek organizacyjnych



5. W ramach funkcjonującego w WMODR Ośrodka Oświatowo-Szkoleniowego, będącego placówką kształcenia ustawicznego, zorganizowano szkolenia i kursy tj.:

- **Szkolenia w zakresie stosowania środków ochrony roślin sprzętem naziemnym**, z wyłączeniem sprzętu montowanego na pojazdach szynowych i innego sprzętu stosowanego w kolejnictwie – 15 szkoleń podstawowych, 56 szkoleń uzupełniających.
- **Szkolenia w zakresie doradztwa dotyczącego środków ochrony roślin** – 1 szkolenie podstawowe, 2 szkolenia uzupełniające.
- **Kurs operatora kombajnów zbożowych/zielonkowych** – 2.

6. VIII Wiosenne Targi Ogrodnicze „Pamiętajcie o ogrodach”

W dniach 23-24.04.2016 r. na terenie Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego przy ul. Jagiellońskiej 91 w Olsztynie, odbyły się Wiosenne Targi Ogrodnicze „Pamiętajcie o ogrodach”. Była to już ósma odsłona wydarzenia, które rozpoczyna kalendarz imprez plenerowych w regionie i cieszy się dużym zainteresowaniem zarówno wystawców jak i mieszkańców Olsztyna i okolic a nawet całego województwa. Tysiące zwiedzających dowodzą tego, iż targi stały się doskonałą alternatywą ciekawie spędzonego czasu dla całej rodziny. W leśnej scenerii, u progu nowego sezonu działkowego i ogrodowego zaprezentowano bogatą gamę drzewek i krzewów owocowych, do tego rozmaitych bylin, roślin ozdobnych, rabatowych i balkonowych oraz ziół i rozsad warzywniczych. Liczni kupujący cieszyli się z różnorodności i zachwalali dobrą jakość sadzonek, co przekładało się również na zadowolenie wystawców. Uzupełnieniem dla szerokiego wachlarza roślin były nawozy i środki ochrony roślin. A kropką nad i w aranżacji ogrodu była oferta producentów mebli i ozdób ogrodowych. Miłośnicy rękodzieła i rzemiosła artystycznego mogli nabyć albo przynajmniej nacieszyć oko misternie wykonanymi robótkami na szydełku i drutach, wyrobami krawieckimi, ręcznie robioną biżuterią czy przedmiotami wykonanymi metodą decoupage. Dopełnieniem i oddaniem charakteru targów były ogrodowe wyroby ceramiczne i wiklinowe. Na głównym dziedzińcu przed budynkiem Ośrodka unosił się fantastyczny zapach świeżego pieczywa, wędzonego mięsa i aromatycznych ziół. To wszystko za sprawą obecności producentów żywności regionalnej i tradycyjnej. Mocny akcent sektora z wyrobami rolno-spożywczymi świadczy o dużej popularności i rosnącym zapotrzebowaniu na nisko przetworzoną żywność wśród konsumentów. Wszystkie prezentowane wyroby przygotowane były według tradycyjnych receptur z najlepszych naturalnych surowców. Można było rozsmakować się m.in. w domowych wędlinach, smalczyku ze skwarkami, chlebie pieczonym na zakwasie, serach korycińskich, naturalnych miodach i wielu wielu innych przysmakach.

Niezmiennie jak co roku, podczas Targów można było skorzystać z fachowego poradnictwa. Wiedzą i pomocą służyli przedstawiciele licznych instytucji i organizacji działających na rzecz rolnictwa w tym również specjaliści WMODR. Pomysłowością wykazały się również szkoły rolnicze, które swoją obecnością na targach zachęcały do podjęcia edukacji w jednej z nich.

7. XXIII Jesienne Targi Rolnicze „Wszystko dla rolnictwa”

W dniach 03-04 września 2016 r. na terenie Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Olsztynie, przy ul. Jagiellońskiej 91 w Olsztynie, odbyły się Jesienne Targi Rolnicze „Wszystko dla rolnictwa”. To już dwudziesta trzecia odsłona targów, które niezmiennie cieszą się dużym zainteresowaniem mieszkańców Olsztyna i regionu. Ze względu na swoją wieloletnią historię targi te na stałe zagościły w kalendarzu jesiennych imprez odbywających się w naszym mieście. W odróżnieniu od edycji wiosennej, nie są one skierowane głównie do działkowców a do rolników, hodowców oraz mieszkańców wsi i obszarów wiejskich.

Z każdym rokiem coraz większym zainteresowaniem cieszą się prezentowane instalacje wykorzystujące odnawialne źródła energii. Jest to branża, która w ostatnich latach bardzo dynamicznie rozwija się i znajduje zastosowanie, zarówno w gospodarstwach rolnych, jak i domach jednorodzinnych. Specjaliści z tej branży udzielali fachowych porad, jak żyć zdrowo, bezpiecznie i oszczędnie, prezentując kolektory słoneczne, pompy ciepła i inne urządzenia przyczyniające się do zminimalizowania kosztów ponoszonych na energię elektryczną i ciepłą w każdym gospodarstwie domowym. Zgodnie z tradycją, nie zabrakło twórców rękodzieła, sztuki

ludowej oraz smacznej kuchni regionalnej. Zaprezentowana została szeroka gama ręcznie wykonanych produktów zarówno użytkowych jak i artystycznych począwszy od biżuterii oraz kompozycji wykonanych na bazie ziół, przez galanterię drewnianą, po robótki szydełkowe, przedmioty zdobione metodą decoupage, wyroby z wikliny czy meble ogrodowe. Na miłośników swojskiego jedzenia czekały domowe wędliny, smalec ze skwarkami i świeży, wiejski chleb - wszystko według tradycyjnych, regionalnych receptur. Nie zabrakło również miodów pozyskanych z warmińsko-mazurskich pasiek. Dodatkowo dla zapewnienia bezpieczeństwa kupujących, sprzedawcy posiadali odpowiednie zezwolenia wydawane przez Sanepid, czy też Inspektora Weterynarii. Dodatkowo podczas Targów, odbywały się dwie imprezy:

- „*Festiwal Wieprzowiny*” 03.09.2016 r.

Jego organizatorem był Krajowy Związek Grup Producentów Rolnych – Izba Gospodarcza. Projekt sfinansowany został z Funduszu Promocji Mięsa Wieprzowego. Jednym z elementów Festiwalu Wieprzowiny był konkurs kulinarny „Najlepsza potrawa z wieprzowiny”. W konkursie tym udział brało 10 Kół Gospodyń Wiejskich z województwa warmińsko-mazurskiego.

- „*Jagnięcina i koźlecina w tradycji kulinarnej Warmii, Mazur i Powiśla*” 04.09.2016 r.

Impreza realizowana przez WMODR w ramach Planu Operacyjnego Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich na lata 2016–2017, we współpracy z Regionalną Izbą Gospodarczą Żywności Naturalnej i Tradycyjnej w Olsztynie. Celem operacji była promocja walorów prozdrowotnych i smakowych mięsa niszowego, jakim jest jagnięcina i koźlecina. Realizacja operacji przyczyniła się do podniesienia poziomu wiedzy wśród konsumentów oraz ich świadomości na temat walorów zdrowotnych i smakowych jagnięciny i koźleciny. Ponadto przyczyniła się do promocji przedsiębiorców korzystających z lokalnych i regionalnych surowców w produkcji żywności, kultywujących tradycje kulinarne Warmii, Mazur i Powiśla, m.in. członków sieci Dziedzictwa Kulinarne Warmia Mazury Powiśle, podmiotów zrzeszonych w Regionalnej Izbie Gospodarczej Żywności Naturalnej i Tradycyjnej w Olsztynie, a także podmiotów posiadających w swojej ofercie potrawy/produkty z jagnięciny i koźleciny. W ujęciu długofalowym efektem realizacji operacji była integracja hodowców owiec i kóz ze środowiskiem sektora przetwórstwa rolno-spożywczego, a następnie sektorem gospodarstw agroturystycznych, obiektów turystyki wiejskiej oraz restauracji. Promocja tego niszowego produktu przyczyniła się do wzrostu atrakcyjności kulinarnej regionu, a także propagowania wiedzy o tradycjach kuchni regionalnej.

4. Zadania zlecone przez inne jednostki

4.1. Gromadzenie i przetwarzanie danych rachunkowych z gospodarstw rolnych na zlecenie Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB w ramach Polskiego FADN

W województwie warmińsko-mazurskim rachunkowość rolna prowadzona jest od 2004 roku. Polega ona głównie na gromadzeniu i przetwarzaniu danych rachunkowych z gospodarstw rolnych na zlecenie Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej-PIB, w ramach Polskiego FADN. Obowiązek ten został nałożony na wszystkie kraje członkowskie, i służy do oceny i programowania Wspólnej Polityki Rolnej. Prowadzone przez doradców terenowych książki rachunkowe, realnie pokazują obraz dotyczący dochodów, uzyskiwanych w różnego rodzaju gospodarstwach rolnych. Dane te służą tworzeniu porównań pomiędzy gospodarstwami rolnymi.

Książki rachunkowe od 1 stycznia 2016 roku koordynowane były przez 3 koordynatorów Polskiego FADN, prowadzone były przez 68 rachmistrzów. W trakcie roku ilość rachmistrzów zmniejszyła się o 2 i na koniec grudnia wyniosła 66. Rachunkowość rolna prowadzona była dla 565 gospodarstw rolnych na podstawie dwóch umów dotyczących wprowadzania i zbierania danych rachunkowych w danym roku.

4.2. Udział w ogólnopolskiej kampanii edukacyjno-informacyjnej pn. „Przedsiębiorca z klimatem”

W roku 2016 planowano zrealizowanie wspólnie z Fundacją na Rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa (FDPA) konferencji pn. „Przedsiębiorca z klimatem”. Celem jaki miał przyświecać miało być podnoszenie wiedzy w zakresie ograniczenia oddziaływania mikro, małych i średnich przedsiębiorstw na środowisko i zmiany klimatyczne poprzez proekologiczne rozwiązania. Projekt nie został wdrożony, z uwagi na to że pod koniec 2015 roku FDPA rozwiązała umowę współpracy z WMODR.

4.3. Zapobieganie występowaniu niekorzystnych zjawisk atmosferycznych

Straty w rolnictwie Warmii i Mazur spowodowane wystąpieniem niekorzystnych zjawisk atmosferycznych: ujemnych skutków przezimowania, deszczu nawalnego, gradu, huraganu, suszy i powodzi wyniosły łącznie ponad 177 mln zł. Komisje Powiatowe przygotowały 1 961 protokołów z oszacowania zakresu i wysokości szkód w gospodarstwach rolnych spowodowanych wystąpieniem niekorzystnych zjawisk atmosferycznych. Najwyższe straty zostały spowodowane wystąpieniem ujemnych skutków przezimowania i dotknęły one swym działaniem obszaru całego województwa warmińsko-mazurskiego. Straty wystąpiły głównie w uprawach zbóż ozimych i rzepaku ozimego. Część rolników wystąpiła o przyznanie kredytów kłęskowych i dzięki pozyskanym środkom rolnicy mogli zmniejszyć skutki zaistniałych w gospodarstwie niekorzystnych zjawisk atmosferycznych.

ARiMR uruchomiła pomoc z budżetu krajowego dla rolników, którzy w 2016 r. zostali poszkodowani w wyniku wystąpienia suszy, gradu, huraganu i deszczu nawalnego. Z pomocy mogli skorzystać rolnicy, którzy ponieśli straty w uprawach rolnych w wysokości co najmniej 70% średniej rocznej produkcji rolnej w gospodarstwie. W drugim naborze z pomocy mogli skorzystać rolnicy, którzy ponieśli straty w uprawach w wysokości co najmniej 50% i mniej niż 70%. W ramach tego naboru z pomocy mogli skorzystać także rolnicy, którzy ponieśli straty w wyniku wystąpienia ujemnych skutków przezimowania.

5. Wybrane działania doradcze według rodzaju podejmowanych działań

5.1. DZIAŁALNOŚĆ UPOWSZECHNIENIOWA					
Lp.	Metoda/Temat	Zadanie z ustawy	Razem		
			plan	wykonanie	% wykonanych
I.	Wdrożenia		1	1	100%
1.	Nowe możliwości integrowanej ochrony przed chwastami - kapusty, kalafiora i brokołu z zastosowaniem mieszaniny metazachloru z dimetenamidem - P (Butisan Duo 400 EC)	7	1	1	100%
II.	Demonstracje		104	101	97%
1.	Technologia uprawy zbóż:		54	50	93%
1.1	Wpływ warunków glebowych oraz nawożenia i ochrony roślin na plonowanie pszenicy ozimej odmiany Arkadia w województwie warmińsko-mazurskim	7	22	22	100%
1.2	Wpływ warunków glebowych oraz nawożenia i ochrony roślin na plonowanie pszenżyta ozimego odmiany Borowik w województwie warmińsko-mazurskim	7	17	12	71%
1.3	Wpływ warunków glebowych oraz nawożenia i ochrony roślin na plonowanie pszenicy jarej odmiany rekomendowanej do uprawy w województwie warmińsko-mazurskim	7	8	8	100%
1.4	Wpływ warunków glebowych oraz nawożenia i ochrony roślin na plonowanie jęczmienia jarego odmiany rekomendowanej do uprawy w województwie warmińsko-mazurskim	7	7	8	114%
2.	Technologia uprawy kukurydzy:		28	27	96%
2.1	Wpływ warunków glebowych oraz nawożenia i ochrony roślin na plonowanie kukurydzy na kiszonkę w województwie warmińsko-mazurskim	7	28	27	96%
3.	Technologia uprawy rzepaku:		2	2	100%
3.1	Porównanie plonowania odmian rzepaku ozimego - tolerancyjnych i podatnych na kiłę	7	2	2	100%
4.	Technologia uprawy ziemniaka:		7	7	100%
4.1	Wpływ warunków glebowych oraz nawożenia i ochrony roślin na plonowanie ziemniaka jadalnego w wybranych rejonach województwa warmińsko-mazurskiego	7	7	7	100%
5.	Warzywnictwo:		1	1	100%
5.1	Fitosanitarna rola gorczycy białej i rzodkwi oleistej w zwalczaniu kiły kapusty w uprawach warzywniczych	7	1	1	100%

5.1. DZIAŁALNOŚĆ UPOWSZECHNIENIOWA

L.p.	Metoda/Temat	Zadanie z ustawy	Razem		
			plan	wykonanie	% wykonanych
6.	Trwałe użytki zielone:		6	9	150%
6.1	Renowacja trwałych użytków zielonych jako element poprawy ich wydajności	7	6	9	150%
7.	Produkcji żywca wieprzowego:		2	1	50%
7.1	Zbilansowanie dawek pokarmowych dla tuczników a efektywność produkcji	7	1	-	0%
7.2	Prawidłowe zastosowanie łubinów słodkich w żywieniu tuczników	7	1	1	100%
8.	Produkcja miodu:		3	3	100%
8.1	Dobre praktyki pszczelarskie	7	3	3	100%
9.	Produkcja ryb:		1	1	100%
9.1	Tradycyjna gospodarka stawowa i jej wpływ na jakość surowca	7	1	1	100%
III.	Pokazy		209	202	97%
1.	Najnowsze technologie sporządzania sianokiszzonek i kiszzonek	7	43	38	88%
2.	Renowacja trwałych użytków zielonych	7	29	29	100%
3.	Kalibracja opryskiwacza polowego	7	57	56	98%
4.	Próba kręcona siewnika	7	20	18	90%
5.	Cięcie i formowanie drzew i krzewów owocowych	7	9	8	89%
6.	Odnawialne źródła energii - zastosowanie w praktyce	7	8	9	113%
7.	Higieniczne pozyskiwanie miodu	7	5	4	80%
8.	Biotechniczne metody zwalczania warrozy pszczoł miodnych (kwasy organiczne, wycinanie czerwii trutowego)	7	3	2	67%
9.	Potrawy tradycyjne i regionalne: pieczenie chleba, pieczenie ciast, wędzenie ryb, kiszenie kapusty, kiszenie ogórków, warzenie piwa domowego	8	28	29	104%
10.	Rękodzieło tradycją regionu	8	7	9	129%

5.2. DZIAŁALNOŚĆ SZKOLENIOWA

L.p.	Metoda/Temat	Zadanie z ustawy	Razem			
			plan	wykonane	% wykonanych	uczestnicy
I.	Szkolenie praktyczne na bazie demonstracji	1k(7)	104	99	95%	1 257
II.	Szkolenia		541	530	98%	12 489
1.	Produkcja roślinna i zwierzęca		230	217	94%	4 947
1.1	Metodyki integrowanej ochrony roślin podstawowych upraw rolniczych (zboża, rzepak, kukurydza) obowiązujące i wspomagające pracę rolnika i doradcy. Obowiązkowe ubezpieczenia upraw	1k(7)	73	71	97%	1524
1.2	Przegląd nowych środków ochrony roślin w integrowanej ochronie roślin i zastosowanie w zwalczaniu patogenów w uprawach zbóż i rzepaku	1k(7)	37	37	100%	636
1.3	Integrowana ochrona roślin rolniczych i ogrodniczych przed kiłą kapusty	1k(7)	2	2	100%	41
1.4	Technologia uprawy i zbioru kukurydzy na ziarno i kiszonki. Kalkulacja opłacalności uprawy. Obowiązkowe ubezpieczenie uprawy	1a	12	11	92%	225
1.5	Potencjał produkcyjny użytków zielonych i możliwości jego poprawy. Kalkulacja kosztów różnych metod renowacji użytków zielonych	1a	8	8	100%	155
1.6	Technologie uprawy i ekonomiczne aspekty uprawy roślin bobowatych grubo i drobnonasiennych na pasze i nasiona	1b	33	32	97%	1014
1.7	Rola płodozmianu, zmianowania i międzyplonów w opłacalności produkcji gospodarstwa rolnego	1b	10	10	100%	251
1.8	Rola nawadniania w uprawach ogrodniczych	1a	3	3	100%	129
1.9	Zasady prowadzenia rolnictwa ekologicznego - produkcja roślinna, produkcja zwierzęca, produkcja ogrodnicza oraz możliwości wsparcia finansowego	1d	16	14	88%	325
1.10	Racjonalne żywienie krów mlecznych i prawidłowy odchów cieląt. Kalkulacja opłacalności produkcji mleka. Ubezpieczenie zwierząt	1a	10	10	100%	220
1.11	Nowoczesne technologie produkcji prosiąt i ich ekonomiczne aspekty	1a	2	2	100%	101
1.12	Produkcja jagniąt rzeźnych. Kalkulacja opłacalności chowu	1a	2	1	50%	22
1.13	Gospodarka pasieczna a ochrona środowiska. Biotechniczne metody zwalczania warzozy pszczoł	1k(7)	7	6	86%	127
1.14	Tradycyjna gospodarka stawowa i jej wpływ na bioróżnorodność	1k(7)	4	2	50%	21
1.15	Zadania wynikające z programów rolno-środowiskowych i ich realizacja w gospodarstwie	1n(10)	9	7	78%	132
1.16	Wymogi produkcji rolniczej na obszarach erozyjnych i obszarach szczególnie narażonych na odpływy azotu ze źródeł rolniczych	1n(10)	2	1	50%	24

5.2. DZIAŁALNOŚĆ SZKOLENIOWA

L.p.	Metoda/Temat	Zadanie z ustawy	Razem			
			plan	wykonanie	% wykonanych	uczestnicy
2.	Pomocowe środki finansowe		240	246	103%	6 329
2.1	Zasady i wymogi przyznawania płatności bezpośrednich i ONW w 2016 roku	lg	96	101	105%	2325
2.2	Bieżące informacje o poszczególnych działaniach PROW na lata 2014-2020, w tym przygotowanie dokumentacji merytorycznej i ekonomicznej	lg	81	84	104%	2637
2.3	Działania: Rolno-środowiskowo-klimatyczne i Rolnictwo ekologiczne w ramach PROW na lata 2014-2020 – pakiety, zadania, dofinansowanie	lg	54	53	98%	1188
2.4	Możliwości wsparcia finansowego przedsięwzięć w rolnictwie i na obszarach wiejskich ze środków krajowych lub zagranicznych (poza PROW na lata 2014-2020)	lg	9	8	89%	179
3.	Organizacja gospodarstwa, inne		71	67	94%	1 213
3.1	Normy i wymogi na poziomie gospodarstwa rolnego w zakresie: zarządzania gospodarstwem, uproszczonej rachunkowości rolnej, dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska, zasad integrowanej ochrony roślin (młodzi rolnicy)	3i	10	11	110%	249
3.2	Zakładanie i prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej; źródła finansowania; formy opodatkowania	le	1	3	300%	56
3.3	Możliwości rozwoju i współfinansowania modernizacji i przetwórstwa rolno-spożywczego w gospodarstwach rolnych, w tym sprzedaż bezpośrednia	lh	4	4	100%	87
3.4	Wykorzystanie programów komputerowych służących sprawnemu zarządzaniu gospodarstwem rolnym	li	1	1	100%	38
3.5	Wykorzystanie wyników rachunkowości Polski FADN w zarządzaniu gospodarstwem rolnym	lc	6	6	100%	131
3.6	Wykorzystanie w gospodarstwie mikroinstalacji OZE (biogazownie, fotowoltaika, kolektory słoneczne, przydomowe elektrownie wiatrowe, pompy ciepła) jako element wspomagający zrównoważony rozwój rolnictwa; źródła finansowania inwestycji	lk(7)	6	6	100%	129
3.7	Innowacyjność w prezentacji i promocji produktów lokalnych podczas imprez regionalnych	lj	5	3	60%	35
3.8	Dobre wzorce prowadzenia działalności w ramach agroturystyki i turystyki wiejskiej	lm(9)	8	7	88%	114
3.9	Wiejskie gospodarstwo domowe jako mikrocentrum tradycji i nowoczesności	lf	7	5	71%	63
3.10	Obrzędy i tradycje świąteczne w kulturze ludowej	ll(8)	23	20	87%	259
3.11	Nowe regulacje prawne obrotem ziemią rolną w świetle znowelizowanej ustawy	li		1	x	52

5.2. DZIAŁALNOŚĆ SZKOLENIOWA

L.p.	Metoda/Temat	Zadanie z ustawy	Razem			
			plan	wykonanie	% wykonanych	uczestnicy
III.	Szkolenia terenowe:		126	128	102%	2 782
1.	XII Międzynarodowe Targi Agrotechniki Sadowniczej FruitPro, Warszawa 12-13.01.2016 r.	1a	1	1	100%	17
2.	Targi Sadownictwa i Warzywnictwa TSW, Nadarzyn 13-14.01.2016 r.	1a	1	1	100%	20
3.	Targi POLAGRA-PREMIERY, Poznań 21-24.01.2016 r.	1h	1	1	100%	16
4.	Mazurskie AGRO SHOW Ostróda 2016, Ostróda 13-14.02.2016 r.	1h	4	12	300%	321
5.	XXII Międzynarodowe Targi Techniki Rolniczej AGROTECH, Kielce 18-20.03.2016 r.	1h	1	-	0%	0
6.	VIII Wiosenne Targi Ogrodnicze „Pamiętajcie o ogrodach”, Olsztyn 23-24.04.2016 r.	1h	8	12	150%	344
7.	Na Dni Pola (Bajdyty, Golubka, Ruska Wieś, Rychliki, Wrócikowo, in.)	1a	48	35	73%	478
8.	Na demonstracje	1k(7)	18	14	78%	175
9.	XXIII Jesienne Targi Rolnicze „Wszystko dla rolnictwa”, Olsztyn 03-04.09.2016 r.	1h	20	19	95%	572
10.	XVIII Międzynarodowa Wystawa Rolnicza AGRO SHOW, Bednary 23-26.09.2016 r.	1h	10	10	100%	288
11.	Targi Agromek, Herning, Dania listopad 2016 r.	1a	1	1	100%	1
12.	Święto Mleka	1a	2	1	50%	22
13.	Małe przetwórstwo na poziomie gospodarstwa rolnego w ramach MOL	1a	1	-	0%	0
14.	Dobre przykłady wdrażania innowacji w gospodarstwach rolnych	1h	5	2	40%	67
15.	Kreatywna wieś – dobre przykłady działalności na obszarach wiejskich	1m(9)	3	3	100%	46
16.	Wyjazdy studyjne w ramach Sieci na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (SIR)	1g	2	2	100%	66
17.	Przedsiębiorczość na obszarach wiejskich na Ukrainie, w dniach 29.02-04.03.2016 r.	1e		1	x	14
18.	BelAgro 2016, Mińsk, Białoruś, 02-06.06.2016 r.	1h		1	x	16
19.	XXII Jesienne Targi Ogrodniczo-Nasienne - Stare Pole	1h		1	x	34
20.	Międzygminne Targi Przedsiębiorczości, 09-10.09.2016, Pasym	1e		1	x	13
21.	Wyjazd terenowy na Dożynki Wojewódzkie	1a		1	x	47
22.	IX Międzynarodowe Targi Żywności Ekologicznej i Naturalnej NATURA FOOD	1d		1	x	8
23.	Mazurski Dzień Ziemniaka, Kraplewo 02.10.2016 r.	1a		2	x	60
24.	IV Ogólnopolski Zlot Zagród Edukacyjnych, Dąbrowa Górnicza, 16-18.11.2016 r.	1m		1	x	13
25.	Centralne Targi Rolnicze, Nadarzyn, 25-27.11.2016 r.	1h		6	x	145
IV.	Konferencja / seminarium		24	40	167%	2515

5.3. DZIAŁALNOŚĆ DORADCZA								
L.p.	Metoda/Temat	Zadanie z ustawy	Razem					
			konsultacje			wizyty		
			plan	wykonanie	% wykonanych	plan	wykonanie	% wykonanych
1.	Produkcja roślinna	7	3907	5535	142%	3150	3283	104%
2.	Produkcja ogrodnicza	7	396	450	114%	186	165	89%
3.	Integrowana ochrona roślin	7	2405	2783	116%	1647	1311	80%
4.	Integrowana produkcja roślinna	7	686	791	115%	359	296	82%
5.	Ochrona środowiska	7	872	1246	143%	434	385	89%
6.	Zadania wynikające z programów rolnośrodowiskowych	10	1281	2095	164%	764	831	109%
7.	Rolnictwo ekologiczne	8	1594	2474	155%	965	925	96%
8.	Melioracje w rolnictwie	7	604	919	152%	379	282	74%
9.	Odnawialne źródła energii	7	671	855	127%	282	163	58%
10.	Produkcja zwierzęca	7	3875	5222	135%	2754	3175	115%
11.	Produkcja surowców do wytwarzania żywności wysokiej jakości	8	307	397	129%	108	89	82%
12.	Zrównoważona gospodarka rybacka	7	259	187	72%	56	35	63%
13.	Pszczelarstwo	7	218	333	153%	94	83	88%
14.	Zasady nawożenia na obszarach szczególnie narażonych na zanieczyszczenia azotanami pochodzenia rolniczego (OSN)	10	50	129	258%	30	28	93%
15.	Zasady i wymogi przyznawania płatności bezpośrednich i ONW w 2016 roku	4	6464	8827	137%	2332	1601	69%
16.	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020:	4	9428	9520	101%	2998	2174	73%
	<i>Premie dla młodych rolników</i>		1192	1531	128%	272	212	78%
	<i>Restrukturyzacja małych gospodarstw</i>		1652	1292	78%	602	303	50%
	<i>Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa</i>		501	422	84%	92	32	35%
	<i>Modernizacja gospodarstw rolnych</i>		1780	2608	147%	675	712	105%
	<i>Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000</i>		151	101	67%	30	27	90%
	<i>Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN</i>		30	43	143%	15	8	53%
	<i>Wsparcie inwestycji w odwarzanie gruntów rolnych i przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych, w tym chorób zwierząt, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof</i>		116	98	84%	-	10	x
	<i>Wsparcie inwestycji w środki zapobiegawcze, których celem jest ograniczenie skutków prawdopodobnych klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk i katastrof</i>		105	15	14%	-	-	x
	<i>Tworzenie grup i organizacji producentów</i>		89	94	106%	17	12	71%

5.3. DZIAŁALNOŚĆ DORADCZA

L.p.	Metoda/Temat	Zadanie z ustawy	Razem					
			konsultacje			wizyty		
			plan	wykonanie	% wykonanych	plan	wykonanie	% wykonanych
	<i>Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej</i>		583	550	94%	125	63	50%
	<i>Rozwój usług rolniczych</i>		250	221	88%	69	44	64%
	<i>Przenwórstwo i marketing produktów rolnych</i>		78	76	97%	5	11	220%
	<i>Podstawowe usługi i odnowa miejscowości na obszarach wiejskich</i>		40	10	25%	14		0%
	<i>Leader</i>		105	109	104%	10	10	100%
	<i>Wsparcie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności</i>		30	7	23%	9	4	44%
	<i>Wsparcie na demonstracje i działania informacyjne</i>		24	3	13%	4		0%
	<i>Wsparcie dla korzystających z usług doradczych</i>		231	36	16%	99	13	13%
	<i>Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości żywności</i>		77	56	73%	22	5	23%
	<i>Wsparcie na przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych</i>		6	2	33%			x
	<i>Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne</i>		1046	1075	103%	502	383	76%
	<i>Rolnictwo ekologiczne</i>		879	783	89%	311	263	85%
	<i>Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW)</i>		323	309	96%	112	54	48%
	<i>Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych</i>		140	79	56%	13	8	62%
17.	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013:	4	746	950	127%	377	273	72%
	<i>Ułatwianie startu młodym rolnikom</i>		105	253	241%	30	40	133%
	<i>Program rolno-środowiskowy</i>		641	697	109%	347	233	67%
18.	Wspólna Polityka Rolna na lata 2014-2020	4	1709	2173	127%	740	631	85%
19.	Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (SIR), grupy operacyjne na rzecz innowacji (EPI)	(4) SIR	678	735	108%	57	16	28%
20.	Kredyty preferencyjne z dopłatami ARiMR do oprocentowania	4	309	383	124%	61	35	57%
21.	Informacja rynkowa - co, gdzie, kiedy, za ile?	5	733	904	123%	151	81	54%
22.	Kalkulacje rolnicze	11	139	112	81%	65	47	72%
23.	Grupowe formy działania producentów rolnych	7	56	81	145%	6	10	167%
24.	Spółdzielnie socjalne	8	74	94	127%	10	1	10%
25.	Rachunkowość rolna Polski FADN	11	203	155	76%	2161	4892	226%

5.3. DZIAŁALNOŚĆ DORADCZA

L.p.	Metoda/Temat	Zadanie z ustawy	Razem					
			konsultacje			wizyty		
			plan	wykonanie	% wykonanych	plan	wykonanie	% wykonanych
26.	Prowadzenie uproszczonej rachunkowości rolnej	2	290	179	62%	75	59	79%
27.	Wykorzystanie programów komputerowych służących sprawnemu zarządzaniu gospodarstwem rolnym	2	161	107	66%	16	11	69%
28.	Podatki i ubezpieczenia w rolnictwie	2	838	1062	127%	376	255	68%
29.	Źródła finansowania inwestycji w odnawialne źródła energii	4	247	154	62%	83	41	49%
30.	Efektywność energetyczna w gospodarstwie	7	70	27	39%	25	8	32%
31.	Mała przedsiębiorczość na obszarach wiejskich	8	268	288	107%	33	35	106%
32.	Sprzedaż bezpośrednia	8	679	468	69%	164	104	63%
33.	Działalność agroturystyczna i turystyka na obszarach wiejskich	9	762	634	83%	228	177	78%
34.	Promocja produktu lokalnego i regionalnego jako wsparcie dziedzictwa kulturowego	8	400	310	78%	53	48	91%
35.	Estetyzacja przestrzeni wiejskiej	8	342	277	81%	92	88	96%
36.	Podnoszenie kwalifikacji i umiejętności zawodowych mieszkańców obszarów wiejskich	3	244	209	86%	5	10	200%
37.	Kłęski żywiołowe, szacowanie szkód spowodowanych wystąpieniem niekorzystnych zjawisk atmosferycznych	4	388	2255	581%	158	1204	762%
38.	Zasady integrowanej ochrony roślin (monitoring agrofagów)	7			x		32	x
	pszenica ozima				x		16	x
	rzepak ozimy				x		15	x
	pozostałe rośliny				x		1	x
39.	Konsultacje dla doradców		2890	2863	99%			x
Razem			45 243	56 183	124%	21 474	22 884	107%

5.4. DZIAŁALNOŚĆ PROMOCYJNA

L.p.	Metoda/Temat	Zadanie z ustawy	Razem		
			plan	wykonanie	% wykonanych
I.	Wystawy		127	114	90%
1.	Dożynki gminne - prezentacja oferty W-MODR, doradztwo oraz prezentacja płodów rolnych	2	82	53	65%
2.	Dożynki powiatowe - prezentacja oferty W-MODR, doradztwo oraz prezentacja płodów rolnych	2	11	10	91%
3.	Prezentacja oferty W-MODR oraz doradztwo podczas imprez określonych w "Kalendarzu imprez regionalnych" oraz podczas:		32	40	125%
3.1	Targi Pszczelarskie	2	2	1	50%
3.2	Święto Pieczonego Ziemniaka	2	1		0%
3.3	Święto Mleka	2	1	1	100%
3.4	Święto Gęsi	2	1	1	100%
3.5	Majówka z ROLTOP	2	1	1	100%
3.6	Dni Pól	2	3	3	100%
3.7	Inne: podczas pikników, festiwali, świąt	2	23	33	143%
4.	Wystawa Zwierząt Ras Zachowawczych	7	1	1	100%
5.	Warmińsko-Mazurska Wystawa Zwierząt Hodowlanych	7	1	1	100%
6.	Wystawy o charakterze wojewódzkim(np.: targi rolnicze w Expo Mazury, Nadarzynie, podczas Dożynek Wojewódzkich)	2	2	9	450%
II.	Konkursy (organizacja)		13	14	108%
1.	VII edycja konkursu fotograficznego „Rolnictwo to moja pasja”	7	1	1	108%
2.	Konkurs wiedzy ogrodniczej i BHP w rolnictwie	7	1	1	100%
3.	Konkurs wiedzy o rolnictwie ekologicznym	8	1	2	200%
4.	Konkurs wiedzy rolniczej	7	1	1	100%
5.	Ogród przyjazny rodzinie i turystom	9	1	1	100%
6.	Agroliga (etap wojewódzki)	7	1	1	100%
7.	Najlepsze gospodarstwo ekologiczne (etap wojewódzki)	8	1	1	100%
8.	VII edycja konkursu fotograficznego „Najciekawszy Obiekt Przyrody”	7	1	1	100%
9.	Konkurs „Od pola do stołu”	8	1	1	100%
10.	Konkurs „Na najlepsze wypieki domowe”	8	1	1	100%

11.	Konkurs wiedzy „W UE tylko bezpieczne żniwa”	7	1	1	100%
12.	Konkurs kulinarny – bożonarodzeniowe potrawy	8	1	-	0%
13.	Konkurs promujący dziedzictwo kulturowe (m.in. najładniejszy koszyk wielkanocny, najładniejsza palma wielkanocna, najładniejszy wieniec, itp.)	8	1	2	200%
III.	Przygotowanie zgłoszeń uczestników do konkursu		82	61	74%
1.	Agroliga	7	16	11	69%
2.	Konkurs na najlepszego producenta mleka i producenta bydła mięsnego	7	5	1	20%
3.	Farmer Roku	7	11	8	73%
4.	Bezpieczne gospodarstwo rolne	8	9	9	100%
5.	Sposób na sukces	8	4	5	125%
6.	Najlepsze gospodarstwo ekologiczne	8	4	4	100%
7.	Smaki Warmii, Mazur oraz Powiśla na stołach Europy	8	5	4	80%
8.	Ogród przyjazny rodzinie i turystom	9	20	15	75%
9.	Zielone Lato - konkurs agro-eko-turystyczny	9	8	5	63%
IV.	Udział w komisji konkursowej		53	68	128%
1.	AgroLiga	7	4	5	125%
2.	Konkursy promujące dziedzictwo kulturowe (np. najładniejszy koszyk wielkanocny, najładniejsza palma wielkanocna, najładniejszy wieniec, itp.)	8	13	14	108%
3.	Ogród przyjazny rodzinie i turystom	9	3	2	67%
4.	Czysta i piękna zagroda - estetyczna wieś	8	1	3	300%
5.	Najładniejszy ogródek przydomowy	9	2	-	0%
6.	Inne: podczas lokalnych pikników, festiwali, świąt	8	30	41	137%
7.	Najlepsze gospodarstwo ekologiczne	8		3	x
V.	Olimpiady		2	2	100%
1.	Olimpiada Młodych Producentów Rolnych – finał wojewódzki	7	1	1	100%
2.	Olimpiada Wiedzy Rolniczej, Ochrony Środowiska i BHP w Rolnictwie	7	1	1	100%
3.	Olimpiada Wiedzy Rolniczej, Ochrony Środowiska i BHP w Rolnictwie (eliminacje powiatowe)	7	19	19	100%
IV.	Targi		2	2	100%
1.	VIII Wiosenne Targi Ogrodnicze "Pamiętajcie o ogrodach" 23-24.04.2016 r.		1	1	100%
2.	XXIII Jesienne Targi Rolnicze "Wszystko dla rolnictwa" 03-04.09.2016 r.		1	1	100%
V.	Inne: Zgłoszenie produktu/potrawy na LPT			4	x

5.5. DZIAŁALNOŚĆ INFORMACYJNA					
L.p.	Metoda/Temat	Zadanie z ustawy	Razem		
			plan	wykonanie	% wykonanych
I.	Artykuły:	2	305	327	107%
1.	Bieżące informacje dotyczące gminy, powiatu, regionu		70	66	94%
2.	Produkcja roślinna		76	83	109%
3.	Integrowana ochrona roślin		13	6	46%
4.	Produkcja zwierzęca		33	33	100%
5.	Zrównoważona gospodarka rybacka		4	2	50%
6.	Ochrona środowiska, rolnictwo ekologiczne		12	18	150%
7.	Odnawialne źródła energii		7	6	86%
8.	Wsparcie finansowe rolnictwa i obszarów wiejskich ze środków UE i krajowych: Wspólna Polityka Rolna, w tym: PROW na lata 2014-2020, płatności bezpośrednie		24	33	138%
9.	Aspekty ekonomiczne gospodarstw i poszczególnych działalności		6	7	117%
10.	Sprzedaż bezpośrednia produktów z gospodarstwa oraz działalność marginalna, ograniczona i lokalna		4	4	100%
11.	Przedsiębiorczość na obszarach wiejskich		13	12	92%
12.	Agroturystyka i turystyka na obszarach wiejskich		10	8	80%
13.	Wiejskie gospodarstwo domowe		22	38	173%
14.	Informacje prawne		11	11	100%
II.	Artykuł w wydawnictwach zewnętrznych	2	9	27	300%
III.	Informacja na stronie internetowej (news'y)	2	60	166	277%
IV.	Informacja rynkowa (miesięcznie)	5	255	267	105%
V.	Notowania cenowe (tygodniowo)	5	52	150	288%
VI.	Kalkulacje nadwyżek bezpośrednich działalności rolniczych	11	10	58	580%
VII.	Meldunek żniwny (tygodniowo)	5	284	265	93%
VIII.	Broszury i ulotki	2	45	55	122%
IX.	Monitoring agrofagów (tygodniowo)	5		29	x
Razem			1 020	1 344	132%

5.6. DZIAŁALNOŚĆ KOMERCYJNA

L.p.	Metoda/Temat	Razem		
		plan	wykonanie	% wykonanych
I.	Płatności bezpośrednie i ONW - wniosek o pomoc	9863	10796	109%
II.	Działania PROW na lata 2007-2013	781	1337	171%
1.	Ułatwianie startu młodym rolnikom 2007-2013	1	14	1400%
	<i>wniosek o płatność</i>	1	-	0%
	<i>uzupełnienie wniosku i planu na wniosek rolnika</i>		14	x
2.	Program rolno-środowiskowy 2007-2013	754	1248	166%
	<i>wniosek kontynuacyjny + wniosek obszarowy</i>	718	1181	164%
	<i>zmiana planu RŚ</i>	29	49	169%
	<i>prowadzenie rejestru RŚ</i>	2	1	50%
	<i>pozostała dokumentacja RŚ</i>	5	17	340%
3.	Plan nawożenia - pakiet rolnictwo zrównoważone 2007-2013	26	33	127%
4.	Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności 2007-2013		41	x
	<i>wniosek o płatność</i>		41	x
5.	Grupy producentów rolnych - opracowanie wniosku o płatność 2007-2013		1	x
III.	Działania PROW na lata 2014-2020	984	1017	103%
1.	Premia dla młodych rolników	83	30	36%
1.1	<i>wniosek o pomoc</i>	63	28	44%
1.2	<i>wniosek o płatność</i>	20	2	10%
2.	Restrukturyzacja małych gospodarstw	154	-	0%
2.1	<i>wniosek o pomoc</i>	124	-	0%
2.2	<i>wniosek o płatność</i>	30	-	0%
3.	Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa	23		0%
3.1	<i>wniosek o pomoc</i>	18	-	0%
3.2	<i>wniosek o płatność</i>	5	-	0%
4.	Modernizacja gospodarstw rolnych	150	223	149%
4.1	<i>wniosek o pomoc</i>	118	222	188%
4.2	<i>wniosek o płatność</i>	32	1	3%
5.	Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000	16	-	0%
5.1	<i>wniosek o pomoc</i>	14	-	0%
5.2	<i>wniosek o płatność</i>	2	-	0%
6.	Tworzenie grup i organizacji producentów	1	1	100%
6.1	<i>wniosek o pomoc</i>	1	1	100%
7.	Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej	19	-	0%
7.1	<i>wniosek o pomoc</i>	19	-	0%

5.6. DZIAŁALNOŚĆ KOMERCYJNA

L.p.	Metoda/Temat	Razem		
		plan	wykonanie	% wykonanych
8.	Rozwój usług rolniczych	12	1	8%
8.1	<i>wniosek o pomoc</i>	12	1	8%
9.	Przetwórstwo i marketing produktów rolnych	3	1	33%
9.1	<i>wniosek o pomoc</i>	3	1	33%
10.	Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości żywności	3	3	100%
10.1	<i>wniosek o pomoc</i>	1	1	100%
10.2	<i>wniosek o płatność</i>	2	2	100%
11.	Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne	332	476	143%
11.1	<i>nowy plan RŚ-K i wniosek + wniosek obszarowy</i>	105	263	250%
11.2	<i>wniosek kontynuacyjny RŚ-K + wniosek obszarowy</i>	222	200	90%
11.3	<i>zmiana planu RŚ-K</i>	3	13	433%
11.4	<i>pozostała dokumentacja RŚ-K</i>	2	-	0%
12.	Plan nawożenia - pakiet rolnictwo zrównoważone 2014-2020	8	2	25%
13.	Rolnictwo ekologiczne	178	279	157%
13.1	<i>nowy plan RE i wniosek + wniosek obszarowy</i>	69	163	236%
13.2	<i>wniosek kontynuacyjny RE + wniosek obszarowy</i>	99	96	97%
13.3	<i>zmiana planu RE</i>	4	6	150%
13.4	<i>pozostała dokumentacja RE</i>	6	14	233%
14.	Zalesianie i tworzenie terenów zielonych	2	1	50%
14.1	<i>wniosek o pomoc</i>	2	1	50%
IV.	Biznesplan	10	7	70%
V.	Wniosek o kredyt klęskowy	45	1	2%
VI.	Deklaracja podatku VAT	280	420	150%
VII.	Pomoc w prowadzeniu korespondencji urzędowej	25	101	404%
VIII.	Plan rocznej produkcji dla gospodarstwa ekologicznego	14	17	121%
IX.	Plan przestawienia gospodarstwa na ekologiczny sposób produkcji	4	-	0%
X.	Wniosek zgłoszeniowy do systemu rolnictwa ekologicznego	14	16	114%
XI.	Wnioski o dopłaty do materiału siewnego	215	245	114%
XII.	Atestacja opryskiwaczy	1327	1332	100%
1.	<i>zgłoszenie</i>	709	680	96%
2.	<i>przeprowadzenie</i>	618	652	106%
XIII.	Kurs operatora kombajnów zbożowych/zielonkowych	2	2	100%
XIV.	Kurs organizacji usług agroturystycznych	1	-	0%
XV.	Szkolenia chemizacyjne - podstawowe	2	15	750%
XVI.	Szkolenia chemizacyjne - uzupełniające	58	56	97%
XVII.	Szkolenie w zakresie doradztwa dot. śr. ochr. roś. - podstawowe	1	1	100%
XVIII.	Szkolenie w zakresie doradztwa dot. śr. ochr. roś. - uzupełniające	3	2	67%
XIX.	Szkolenie w zakresie IP - podstawowe	2	-	0%
XX.	Audyt plantacji roślin energetycznych	1	8	800%
XXI.	Wykład na szkoleniach (chemizacyjne, śr. ochr. roślin, agroturystyczny, kombajnista)	56	82	146%
XXII.	Wniosek o udzielenie nadzwyczajnego wsparcia w sektorze mleka i wieprzowiny		129	x
1.	<i>wniosek o udzielenie wsparcia producentom mleka</i>		1	x
2.	<i>wniosek o udzielenie wsparcia producentom świń</i>		128	x

5.6. DZIAŁALNOŚĆ KOMERCYJNA

L.p.	Metoda/Temat	Razem		
		plan	wykonane	% wykonanych
XXIII.	Opracowanie projektu, programu (FAPA, MSZ, KSOW)	4	6	150%
1.	WFOŚiGW	2	1	50%
2.	KSOW	2	2	100%
	<i>KSOW (szkolenia, wyjazdy)</i>	2	1	50%
	<i>KSOW (konkursy, wystawa)</i>		1	x
4.	RPO WM 2014-2020		3	x
XXIV.	Normy i wymagania na poziomie gospodarstwa rolnego młodego rolnika w zakresie: zarządzania gospodarstwem, dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska, zasad integrowanej ochrony roślin – szkolenie dla Młodych Rolników		1	x
XXV.	Prowadzenie rachunkowości rolnej przez rolników korzystających z PROW na lata 2014-2020 - analiza kosztów i przychodów gospodarstwa – szkolenie dla Młodych Rolników		1	x
	Razem	13 692	15 592	114%

5.7. DOSKONALENIE KADRY (W PZDR)

Lp.	Zakres doskonalenia	razem		
		plan	wykonanie	% wykonanie
1.	Ogólne zasady i wymogi przyznawania płatności bezpośrednich i ONW w 2016 roku	17	19	112%
2.	Rachunkowość rolna, podatki w rolnictwie, ubezpieczenia (m.in.: VAT, podatek dochodowy, uproszczona rachunkowość na potrzeby PROW na lata 2014-2020)	4	3	75%
3.	Szacowanie strat	1	2	200%
4.	Analiza najczęściej popełnianych błędów w ksiązkach Polski FADN; omówienie raportów indywidualnych	11	9	82%
5.	Bieżące informacje o poszczególnych działaniach PROW na lata 2014-2020, w tym przygotowanie dokumentacji merytorycznej i ekonomicznej oraz:	19	18	95%
	<i>wsparcie finansowe ze środków krajowych</i>			
	<i>wsparcie procesów innowacyjnych na obszarach wiejskich grupowe formy działania rolników</i>			
6.	Przedsiębiorczość na obszarach wiejskich - aspekty prawne, organizacyjne, finansowe	1	1	100%
	Przetwórstwo na poziomie gospodarstwa rolnego w ramach MOL – aspekty prawne i organizacyjne			
7.	Technologiczne i ekonomiczne aspekty uprawy roślin bobowatych grubo i drobnonasiennych oraz ich zastosowanie w żywieniu bydła i trzody chlewnej	19	13	68%
	Podstawy technologii produkcji zwierzęcej			
8.	Dokumentacja do działań: Program rolnośrodowiskowy z PROW na lata 2007-2013 oraz Działanie rolnośrodowiskowo-klimatyczne z PROW na lata 2014-2020	3	4	133%
9.	Agrotechnika upraw rolniczych, w tym:	19	13	68%
	<i>podstawy agrotechniki</i>			
	<i>rola płodozmianu, zmianowania i międzyplonów w optymalności produkcji w gospodarstwie rolnym</i>			
	<i>metodyki integrowanej ochrony roślin podstawowych upraw rolniczych, jako elementy obowiązujące i wspomagające pracę rolnika i doradcy technologiczne i ekonomiczne aspekty uprawy roślin bobowatych grubo i drobnonasiennych na pasze i nasiona</i>			
10.	Zasady prowadzenia rolnictwa ekologicznego - produkcja roślinna, produkcja zwierzęca, produkcja ogrodnicza oraz możliwości wsparcia finansowego	3	3	100%
	Metody biologicznego zwalczania chorób i szkodników w uprawach rolniczych i ogrodniczych			
11.	Konsultacje i nadzór w zakresie prawidłowego dokumentowania pracy zgodnie z Instrukcją Kancelaryjną i Jednolitym Rzeczowym Wykazem Akt		1	x
12.	Wsparcie działań informacyjnych i promocyjnych realizowanych przez grupy producentów na rynku wewnętrznym "Wsparcie i przystępowanie do systemów jakości"		1	x
13.	Spotkania koordynacyjne nt. metodyki doradztwa; doskonalenie umiejętności w zakresie SPiS		2	x
14.	ASF - realne zagrożenia		1	x
15.	Tworzenie Sieci Systemu Innowacji w Rolnictwie		1	x
SUMA:		97	91	94%

Doskonalenie kadry własnej organizowane przez instytucje zewnętrzne

Specjaliści i doradcy WMODR stale podnoszą swoją wiedzę i umiejętności, a także śledzą zmiany w dziedzinach związanych z rolnictwem. Doskonalenie odbywa się głównie poprzez udział w szkoleniach, konferencjach, seminariach, warsztatach, a także w formie samokształcenia. Udział kadry WMODR w ważniejszych formach doskonalenia organizowanych przez instytucje zewnętrzne przedstawiono poniżej.

Doskonalenie kadry doradczej WMODR organizowane przez instytucje zewnętrzne

Lp.	Nazwa / liczba uczestników	Zakres zagadnień	Forma doskonalenia	Termin realizacji	Podmiot organizujący doskonalenie
1.	Zasady naliczania sankcji i zwrotu płatności w działaniu rolno-środowiskowo-klimatycznym i działaniu rolnictwo ekologiczne oraz programie rolnośrodowiskowym PROW 2007-2013, sankcje z tytułu nieprzestrzegania rozp. 834/2007/ 11 os.	Zasady naliczania sankcji i zwrotu płatności w działaniu rolno-środowiskowo-klimatycznym i działaniu rolnictwo ekologiczne	szkolenie	02.02.2016	CDR Brwinów O/ Radom
2.	Podniesienie jakości umiejętności interpersonalnych w zawodzie doradcy rolniczego / 16 os.	Europejskie standardy pracy, typologia zachowań interpersonalnych, identyfikacja własnego stylu działania, kultura roli zawodowej - zajęcia z trenerem interpersonalnym	szkolenie	19.02.2016	Studium Rozwoju Umiejętności Twórczych Zofia Łuksza; współorganizacja WMODR
3.	Szkolenie z zakresu wypełniania e-wniosek o dopłaty bezpośrednie / 8 os.	Przygotowanie doradców do wypełniania wniosków o dopłaty bezpośrednie za pomocą e-aplikacji	e-learning	11-15.03.2016	CDR Brwinów
4.	Praktyczne aspekty prowadzenia działalności upowszechnieniowych finansowanych ze środków PROW 2014-2020 / 2 os.	Istota działalności upowszechnieniowej, możliwości finansowania, planowanie i organizacja upowszechniania innowacji	szkolenie	07-08.06.2016	CDR Brwinów /O Poznań
5.	XI Ogólnopolskie Warsztaty Metodyki Doradztwa dla Kierowników Działów Metodyki Doradztwa Szkoleń i Wydawnictw / 2 os.	Omawianie procedury przygotowania planów rocznych, sprawozdań z realizacji planów wg obowiązującego wzoru	warsztaty	27-29.06.2016	CDR Brwinów O/ Kraków
6.	Platforma integrowanej ochrony roślin / 4 os.	Tematyka integrowanej ochrony roślin	konferencja	30.06.2016	CDR Brwinów O/ Radom
7.	XII Ogólnopolskie Warsztaty Metodyki Doradztwa dla Kierowników Działów Metodyki Doradztwa Szkoleń i Wydawnictw / 2 os.	Omawianie procedury przygotowania planów rocznych, sprawozdań z realizacji planów wg obowiązującego wzoru	warsztaty	06-08.09.2016	CDR Brwinów

Lp.	Nazwa / liczba uczestników	Zakres zagadnień	Forma doskonalenia	Termin realizacji	Podmiot organizujący doskonalenie
8.	Techniki sprzedaży i badania rynku w przedsiębiorstwach zlokalizowanych na obszarach wiejskich / 12 os.	Procesy sprzedaży, wizja i strategia sprzedaży, relacje z klientem i zarządzanie nimi, techniki sprzedaży, handel, metody badania rynku, etapy analizy rynku	e-learning	19.09-28.10.2016	CDR Brwinów O/ Kraków
9.	Regionalne Programy Operacyjne 2014-2020 dla Rozwoju Obszarów Wiejskich / 6 os.	upowszechnianie i poszerzanie wiedzy z zakresu Regionalnych Programów Operacyjnych	e-learning	15.09-14.10.2016	CDR Brwinów O/ Kraków
10.	Spółdzielnie socjalne / 2 os.	Tematyka funkcjonowania spółdzielni socjalnych	e-learning	05-06.10.2016	CDR Brwinów
11.	Innowacje w produkcji mleka / 1 os.	nowe techniki i technologie w gospodarstwach produkujących mleko	wyjazd studyjny	26-28.09.2016	CDR Brwinów O/ Radom
12.	Pierwsze doświadczenia w tworzeniu i funkcjonowaniu grup operacyjnych / 1os.	wymiany doświadczeń z zakresu funkcjonowania grup operacyjnych	wyjazd studyjny	10-14.10.2016	CDR Brwinów O/ Radom
13.	Nowoczesny warsztat dziennikarza / 2 os.	zasady tworzenia efektywnych newsletterów	szkolenie	18-19.10.2016	CDR Brwinów /O Poznań
14.	Kreowanie partnerstwa w ramach SIR dla działania Współpraca PROW 2014-2020 / 2 os.	Aspekty prawne działania Współpraca, Ogólna charakterystyka, rola partnerów SIR w tworzeniu grup operacyjnych	szkolenie	24-26.10.2016	CDR Brwinów O/ Kraków
15.	Nauka Doradztwu Rolniczemu / 2 os.	Celem było zapoznanie się pracowników ODR-ów z wynikami prac Instytutu	szkolenie	03-04-11-2016	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
16.	Działalność Lokalnych Grup Działania w Holandii jako przykład funkcjonowania LGD przy wykorzystaniu środków prywatnych do realizacji wybranych działań - funkcjonowanie LGD i Organizacji W wybranych krajach Europy / 3 os.	upowszechnienie i poszerzanie wiedzy z zakresu działalności LGD	e-learning	24.11.2016	CDR Brwinów
17.	Forum wiedzy i innowacji / 9 os.	sześć sesji panelowych oraz posterowych w zakresie: nawozów, nasiennictwa, pasz, innowacji w ochronie roślin, innowacyjnych rozwiązaniach w agrotechnice upraw rolniczych oraz przetwórstwa na poziomie gospodarstwa	konferencja	08-09.11.2016	CDR Brwinów

Lp.	Nazwa / liczba uczestników	Zakres zagadnień	Forma doskonalenia	Termin realizacji	Podmiot organizujący doskonalenie
18.	Profilaktyka weterynaryjna w budynkach inwentarskich oraz Bioasekuracja jako najbardziej skuteczna ochrona świń przed Afrykańskim Pomorem Świń / 1 os.	Tematyka ASF, Bioasekuracja, prezentacja aktualnych danych	szkolenie	24.11.2016	CDR Brwinów O/ Radom
19.	Możliwości pozyskania środków finansowych na działalność prowadzoną przez niezarejestrowane organizacje / 18 os.	informacja o badaniu potrzeb społeczności lokalnych poprzez te grupy, kontekstów ich powstawania, oraz możliwości pozyskiwania przez nie wsparcia finansowego dla działań służących zaspokajaniu potrzeb mieszkańców obszarów wiejskich	e-learning	02-20.12.2016	CDR Brwinów O/ Kraków
20.	Możliwości pozyskania środków finansowych na działalność prowadzoną przez zarejestrowane organizacje / 2 os.	Przekazanie wiedzy zakresu funkcjonowania organizacji pozarządowych w Polsce oraz możliwości pozyskiwania przez nie środków finansowych na działalność statutową.	e-learning	03-21.12.2016	CDR Brwinów O/ Kraków
21.	Przygotowanie doradców do wspierania działań innowacyjnych / 2 os.	Przygotowanie doradców do udzielenie pomocy rolnikom w zakresie innowacyjnych rozwiązań	szkolenie	05-07.12.2016	CDR Brwinów /O Poznań

6. Wybrane działania doradcze o charakterze wojewódzkim

Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie									
Wykonanie 2016									
Lp.	Temat	Zadanie z ustawy	Forma	Planowany termin realizacji	Realizacja	Konferencje i seminaria			
						Adresaci, liczba uczestników	Inne instytucje uczestniczące w realizacji		
Dział Systemów Produkcji Rolnej, Standardów Jakościowych i DoświadczaInictwa									
1	Aktualne problemy w produkcji zbóż i rzepek w województwie warmińsko-mazurskim	1a	konferencja	marzec	10 marca	producenci rolni, przedstawiciele instytucji otoczenia rolnictwa/ 89	UWM, W-MIR, ARR, Urząd Marszałkowski		
2	Współczesne wyzwania w zakresie gospodarowania wodą na obszarach wiejskich - Olsztyn	1k(7)	seminarium	marzec-kwiecień	27 kwietnia	rolnicy, pracownicy urzędów gmin, mieszkańcy obszarów wiejskich/ 72	WZMIUW w Olsztynie		
3	Współczesne wyzwania w zakresie gospodarowania wodą na obszarach wiejskich - Olecko	1k(7)	seminarium	marzec-kwiecień	29 kwietnia	rolnicy, pracownicy urzędów gmin, mieszkańcy obszarów wiejskich/ 58	WZMIUW w Olsztynie		
4	Współczesne wyzwania w zakresie gospodarowania wodą na obszarach wiejskich - Elbląg	1k(7)	seminarium	marzec-kwiecień	26 kwietnia	rolnicy, pracownicy urzędów gmin, mieszkańcy obszarów wiejskich/ 39	WZMIUW w Olsztynie		
5	Użytki zielone i pasze objętościowe podstawą efektywnego żywienia bydła mlecznego	1a	konferencja	kwiecień	7 kwietnia	hodowcy bydła mlecznego, producenci mleka/ 63	firmy paszowe, firmy nasienne		
6	Dobre praktyki pszczelarskie. Biotechniczne metody zwalczania warrozy u pszczoł	1k(7)	konferencja	kwiecień	17 lutego	pszczelarze/ 162	Związek Pszczelarski		
7	Rolnictwo ekologiczne w gospodarstwach drobnotwarowych województwa warmińsko-mazurskiego	1d	seminarium	październik	17 marca	rolnicy, uczniowie szkół rolniczych/ 33	ZSRiL-Olecko, ZDZ Białystok, WMZHK Olsztyn		

Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie

Wykonanie 2016							Konferencje i seminaria	
Lp.	Temat	Zadanie z ustawy	Forma	Planowany termin realizacji	Realizacja	Adresaci, liczba uczestników	Inne instytucje uczestniczące w realizacji	
8	Nowoczesne technologie produkcji trzody chlewnej	1a	konferencja	październik	11 października	hodowcy trzody chlewnej / 78	LUB-TUCZ Lubawska Spółdzielnia Producentów Trzody, WIWET, firmy paszowe	
9	Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (SIR) - produkcja roślinna	1g SIR	seminarium	listopad	-	partnerzy SIR, rolnicy, przedsiębiorcy, przedstawiciele jednostek naukowych / 50	KSOW	
10	Zasady przyznawania płatności bezpośrednich, rolnośrodowiskowych, rolno-środowiskowo-klimatycznych w 2016r	1g	seminarium	-	14 marca	doradcy WMODR, mieszkańcy obszarów wiejskich / 34	Starostwo Powiatowe Olecko	
11	Funkcjonowanie Platformy Sygnalizacji Agrofaagów oraz monitorowanie ważnych gospodarczo organizmów szkodliwych roślin uprawnych	1k	seminarium	-	5 października	doradcy i specjaliści WMODR / 46	IOR	
12	System QMP, profesjonalne doradztwo szansą zwiększenia dochodowości bydła opasowego	1b	seminarium	-	25 października	rolnicy, hodowcy bydła mięsnego / 86	Polskie Zrzeszenie Producentów Bydła Mięsnego	
13	Aktualne problemy i wyzwania w hodowli owiec i kóz	1b	konferencja	-	24 listopada	rolnicy, mieszkańcy obszarów wiejskich, hodowcy owiec i kóz / 91	WMRZHOiK, UWM - Katedra Hodowli Owiec i Kóz	
Dział Przedsiębiorczości, Wiejskiego Gospodarstwa Domowego i Agroturystyki								
1	Wsparcie finansowe rolnictwa i obszarów wiejskich ze środków krajowych i UE oraz funduszy LGD	1g	seminarium	marzec	10 marca	rolnicy, mieszkańcy obszarów wiejskich / 65	ARiMR, VET, UM, Starostwo Powiatowe, LGD	

Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie

Wykonanie 2016

Konferencje i seminaria

Lp.	Temat	Zadanie z ustawy	Forma	Planowany termin realizacji	Realizacja	Konferencje i seminaria	
						Adresaci, liczba uczestników	Inne instytucje uczestniczące w realizacji
2	Grupowe formy działania rolników - aspekty prawne, korzyści, wsparcie finansowe	1k(7)	seminarium	czerwiec	28 czerwca	rolnicy zainteresowani zespołowymi formami działania, członkowie istniejących grup producentów/ 55	ARR, Urząd Marszałkowski
3	Mała przedsiębiorczość w rozwoju obszarów wiejskich	1e	seminarium	październik	20 października	rolnicy, mieszkańcy obszarów wiejskich/ 70	ARR, OWES Elk, UP
4	Perspektywa rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich - kierunki, trendy, wyzwania i zagrożenia	1b	konferencja	listopad	1 grudnia	rolnicy, UWM, instytucje i organizacje rolnicze/ 142	WMIR, ARR, ARiMR, ANR, WIW, UWM, IERIGA, MRiRW
5	Praktyczne informacje wynikające z wdrażania działań PROW 2014-2020	1g	seminarium	-	5 lutego	doradcy WMODR/ 75	ARiMR, ARR
6	Praktyczne aspekty dotyczące opracowania wniosków i biznesplanów z działań PROW 2014-2020 Modernizacja gospodarstw rolnych i Premie dla młodych rolników (we współpracy z ARiMR - OR w Olsztynie)	1g	seminarium	-	12 kwietnia	doradcy WMODR, specjaliści Centrum i O/Olecko, pracownicy ARiMR/ 25	ARiMR
7	Konkurencyjność wydatków w ramach działań PROW 2014-2020 - zamówienia publiczne	1g	seminarium	-	24 maja	doradcy WMODR, pracownicy ARiMR/ 35	ARiMR
8	"Dziedzictwo kulturowe Kół Gospodyń Wiejskich na przestrzeni wieków" w ramach Jubileuszu 150-lecia Kół Gospodyń Wiejskich	1l	seminarium	-	17-18 czerwca	Koła Gospodyń Wiejskich / 39	Urząd Marszałkowski, Koła Gospodyń Wiejskich

Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie						
Wykonanie 2016						
Lp.	Temat	Zadanie z ustawy	Forma	Planowany termin realizacji	Realizacja	Adresaci, liczba uczestników
9	Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej	1g	seminarium	-	10 listopada	rolnicy i ich domownicy, mieszkańcy obszarów wiejskich/ 21 ARIMIR
Sekcja Wiejskiego Gospodarstwa Domowego i Agroturystyki						
1	Możliwości rozwoju sprzedaży bezpośredniej w gospodarstwach rolnych	1l(8)	seminarium	lutym	4 marca	rolnicy, przedsiębiorcy/ 32 WSSE, ZUS, KRUS, Sanepid, Powiatowa Stacja Weterynarii
2	Możliwości rozwoju sprzedaży bezpośredniej w gospodarstwach rolnych	1l(8)	seminarium	marzec	15 marca	rolnicy, przedsiębiorcy, mieszkańcy obszarów wiejskich/ 125 RIGŹNIT, WSSE, WIW, ZUS, KRUS, LGD
3	Możliwości kreowania jakości produktu tradycyjnego i regionalnego w województwie warmińsko-mazurskim	1j	seminarium	wrzesień	24 listopada	rolnicy, przetwórcy, Koła Gospodyń Wiejskich, mieszkańcy obszarów wiejskich/ 22 ARR, Urząd Marszałkowski, W-MIR, UWM
4	Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (SIR) - przetwórstwo rolno-spożywcze pn.: Certyfikacja produktu tradycyjnego jako innowacyjne podejście do produkcji żywności wysokiej jakości (SIR)	1g SIR	seminarium	październik	11-12 października	rolnicy, producenci, przetwórcy żywności, przedsiębiorcy, przedstawiciele UWM, przedstawiciel Samorządu Województwa, doradcy rolni/ 29 KSOW w ramach SIR
Dział Ekonomiki						
1	Zasady przyznawania płatności bezpośrednich i ONW w roku 2016	1g	seminarium	marzec	8 marca	doradcy, pracownicy ARIMR/ 36 ARIMIR

Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie

Wykonanie 2016							Konferencje i seminaria	
Lp.	Temat	Zadanie z ustawy	Forma	Planowany termin realizacji	Realizacja	Adresaci, liczba uczestników	Inne instytucje uczestniczące w realizacji	
2	Pozyskiwanie mleka krowiego z zachowaniem wymogów obowiązujących przy produkcji metodami ekologicznymi	1d	seminarium	-	24 lutego	rolnicy, producenci mleka/ 27	"EkoLukta" Sp. z o.o., ARR, "BioExpert" Sp. z o.o.	
Sekcja FADN								
1	Podsumowanie rachunkowości rolnej Polski FADN w województwie warmińsko-mazurskim za 2016 rok	1c IERiGŻ	konferencja	listopad	21 listopada	doradcy Polskiego FADN, rolnicy/ 87	IERiGŻ-PIB Warszawa	
2	Podatek VAT w rolnictwie	1c	seminarium	-	11 lutego	doradcy WMODR/ 67	US Olsztyn	
Dział Metodyki Doradztwa, Szkoleń i Wydawnictw								
2	Przedsiębiorca z klimatem Instalacje OZE w gospodarstwie rolnym z dotacji UE	1k	konferencja	marzec	2 marca	przedsiębiorcy, rolnicy, samorządowcy, LGD, NGO/ 63	FDPA Spółdzielnia Energetyczna	
1	Różnorodność biologiczna	1k	konferencja	czerwiec	16-17 czerwca	rolnicy, mieszkańcy obszarów wiejskich, JST, CEE Elk/ 50	Starestwa-Pewiatowe KSOW	
3	Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (SIR) - odnawialne źródła energii	1g SIR	seminarium	październik	-	partnerzy SIR, rolnicy, przedsiębiorcy, przedstawiciele jednostek naukowych, NGO, samorządu terytorialnego	KSOW w zakresie SIR	
4	Akademia zakiszenia Schaumanna	1a	seminarium	-	17 lutego	rolnicy, doradcy WMODR/ 41	Schaumann Polska	

Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie

Wykonanie 2016

Konferencje i seminaria

Lp.	Temat	Zadanie z ustawy	Forma	Planowany termin realizacji	Realizacja	Konferencje i seminaria	
						Adresaci, liczba uczestników	Inne instytucje uczestniczące w realizacji
5	Ogólnopolski Dzień Softysa-Opiekun i Gospodarz Wsi	1m	seminarium	-	16 marca	softysi województwa warmińsko-mazurskiego/ 103	Urząd Marszałkowski
6	Omówienie wyników oceny użytkowości hodowlanej krów ze szczególnym uwzględnieniem parametru kazeiny w tabulogramie	1a	seminarium	-	22 maja	rolnicy, producenci mleka/ 20	WMOZHBM Olsztyn
7	Warsztaty pn. Wykorzystanie technik brokerskich w pracy doradczej przy budowaniu sieci kontaktów w celu wyłonienia partnerów do współpracy w ramach Działania Współpraca z terenu województwa warmińsko-mazurskiego	1g SIR	seminarium	-	16-17 listopada	doradcy i specjaliści WMODR, instytucje i organizacje rolnicze, pracownicy naukowci, media/ 63	KSOW w zakresie SIR
8	Spotkania terenowe w ramach operacji pn. Wykorzystanie technik brokerskich w pracy doradczej przy budowaniu sieci kontaktów w celu wyłonienia partnerów do współpracy w ramach działania „Współpraca” z terenu województwa warmińsko-mazurskiego	1g SIR	seminarium	-	5-16 grudnia	partnerzy SIR, przedsiębiorcy rolni, przedstawiciele JST, instytucji około rolnictwa, nauki i biznesu, doradcy WMODR/ 100	KSOW w zakresie SIR
9	Seminarium podsumowujące operacje pn. Wykorzystanie technik brokerskich w pracy doradczej przy budowaniu sieci kontaktów w celu wyłonienia partnerów do współpracy w ramach działania „Współpraca” z terenu województwa warmińsko-mazurskiego	1g SIR	seminarium	-	20 grudnia	partnerzy SIR, przedsiębiorcy rolni, przedstawiciele JST, instytucji około rolnictwa, nauki i biznesu, doradcy WMODR/ 63	KSOW w zakresie SIR

Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie

Wykonanie 2016							Konferencje i seminaria	
Lp.	Temat	Zadanie z ustawy	Forma	Planowany termin realizacji	Realizacja	Adresaci, liczba uczestników	Inne instytucje uczestniczące w realizacji	
Sekcja Organizacji Powiatowych Zespołów Doradztwa Rolniczego								
1	Ochrona przed agrofagami i rola nawadniania w uprawach roślin sadowniczych i jagodowych	1a	konferencja	styczeń	23 lutego	rolnicy, sadownicy/ 124	MIRPOL Orneta, Instytut Ogrodnictwa w Skierniewicach	
2	Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (SIR) - warzywnictwo i sadownictwo	1g SIR	seminarium	sierpień	17-18 sierpnia	partnerzy SIR, rolnicy, przedsiębiorcy, przedstawiciele jednostek naukowych, NGO, samorządu terytorialnego/ 45	KSOW w zakresie SIR	
3	Nowoczesne technologie w pielęgnacji, zbiorze, przechowywaniu i przygotowaniu owoców	1a	seminarium	-	6 grudnia	rolnicy, mieszkańcy obszarów wiejskich, sadownicy, producenci owoców/ 40	UWM	

Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie

Wykonanie 2016

Broszury i ulotki

Lp.	Temat	Zadanie z ustawy	Rodzaj publikacji	Planowany termin wydania	Realizacja	Nakład	Format	Liczba stron
Dział Systemów Produkcji Rolnej, Standardów Jakościowych i Doświadczalnictwa								
1	Poradnik operatora opryskiwacza polowego	2	broszura	luty	luty	3 000	A5	48
2	Próg ekonomicznej szkodliwości jako element podejmowania decyzji w integrowanej ochronie roślin	2	broszura	marzec	maj	300	A5	16
3	Korekcja racic	2	ulotka	marzec	marzec	300	A5	8
4	Dobre praktyki pszczelarskie	2	broszura	kwiecień	kwiecień	500	A5	28
5	Gospodarstwa ekologiczne - możliwości finansowania	2	broszura	kwiecień	kwiecień	200	A5	20
6	Nowoczesna produkcja trzody chlewnej	2	broszura	kwiecień	kwiecień	500	A5	16
7	Jak zrobić dobrą kiszonkę	2	broszura	maj	maj	500	A5	16
8	Odmiany roślin uprawnych rekomendowane do uprawy w województwie warmińsko-mazurskim	2	ulotka	wrzesień	-	200	A4	4
9	Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000	2	ulotka	październik	październik	150 100	A5	4
10	Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach szczególnie narażonych na zanieczyszczenie azotanami pochodzenia rolniczego (OSN)	2	ulotka	październik	październik	100	A5	4
11	Tradycyjne rybactwo stawowe	2	broszura	listopad	listopad	300	A5	16

Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie

Wykonanie 2016

Broшуry i ulotki

Lp.	Temat	Zadanie z ustawy	Rodzaj publikacji	Planowany termin wydania	Realizacja	Nakład	Format	Liczba stron
12	Sprawozdanie z przeprowadzonych demonstracji polowych sezon 2014/2015	2	broшуra	-	marzec	100	A5	16
13	Jagnięcina i koźlęcina w tradycji kulinarnej Warmii, Mazur i Powiśla	2	broшуra	-	październik	700	A5	56

Dział Przedsiębiorczości, Wiejskiego Gospodarstwa Domowego i Agroturystyki

1	Wsparcie finansowe rolnictwa i obszarów wiejskich ze środków krajowych i UE	2	broшуra	luty	luty	200 100	A5 A4	24 36
2	Informator dla doradczy i rolnika - programy, regulacje prawne, wydarzenia, adresy	2	broшуra	kwiecień	kwiecień	200	A5	20 34
3	Wybrane działania PROW 2014-2020	2	ulotka	kwiecień	kwiecień	300	A5	16 8
4	Wybrane działania PROW 2014-2020	2	ulotka	kwiecień	kwiecień	200	A5	8
5	Bieżące informacje z PROW na lata 2014-2020	2	ulotka	kwiecień	kwiecień	200	A5	8
6	Bieżące informacje o rolnictwie i obszarach wiejskich	2	ulotka	kwiecień	kwiecień	200	A5	4
7	Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich	2	ulotka	kwiecień	-	200	A5	4
8	Wybrane działania PROW 2014-2020	2	ulotka	wrzesień	wrzesień	200	A5	8 10
9	Bieżące informacje o rolnictwie i obszarach wiejskich	2	ulotka	wrzesień	wrzesień	200	A5	8

Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie

Wykonanie 2016		Broszury i ulotki						
Lp.	Temat	Zadanie z ustawy	Rodzaj publikacji	Planowany termin wydania	Realizacja	Nakład	Format	Liczba stron
10	Bieżące informacje o rolnictwie i obszarach wiejskich - restrukturyzacja małych gospodarstw rolnych	2	ulotka	wrzesień	wrzesień	200	A5	4
11	Bieżące informacje o rolnictwie i obszarach wiejskich - dofinansowanie dla innowacyjnych firm - działalność B+R przedsiębiorstw	2	ulotka	wrzesień	wrzesień	200	A5	4 8
12	Bieżące informacje o rolnictwie i obszarach wiejskich Zasady konkurencyjności dotyczące nabywania maszyn i urządzeń oraz realizacji inwestycji w ramach PROW 2014-2020	2	ulotka	wrzesień	kwiecień	200	A5	4
13	Perspektywa rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich - kierunki, trendy, wyzwania i zagrożenia	2	broszura	listopad	listopad	200	A4	32
14	Premia dla młodych rolników	2	ulotka	-	luty	140	A5	4
15	Modernizacja gospodarstw rolnych - kwestie praktyczne	2	ulotka	-	luty	200	A5	4
16	Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego 2014-2020. "Wsparcie Przedsiębiorczości". Program Operacyjny Polska Wschodnia 2014-2020. "Platformy startowe dla nowych pomysłów"	2	ulotka	-	luty	50	A5	2
17	Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 (osie priorytetowe)	2	ulotka	-	luty	100	A5	2
18	Wielkość ekonomiczna gospodarstwa - SO	2	ulotka	-	kwiecień	200	A5	6
19	Funkcjonowanie grup producentów rolnych w nowym PROW na lata 2014-2020	2	ulotka	-	wrzesień	200	A5	8

Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie

Wykonanie 2016

Broszury i ulotki

Lp.	Temat	Zadanie z ustawy	Rodzaj publikacji	Planowany termin wydania	Realizacja	Nakład	Format	Liczba stron
20	Mała przedsiębiorczość na obszarach wiejskich	2	broszura	-	wrzesień	60	A4	32
21	Przetwórstwo i marketing produktów rolnych	2	ulotka	-	październik	200	A5	8
22	Rozwój usług rolniczych- rozwój przedsiębiorczości	2	ulotka	-	październik	100	A5	8

Sekcja Wiejskiego Gospodarstwa Domowego i Agroturystyki

1	Wariacje kulinarne z gospodynią cz. 1	2	broszura	luty	grudzień	500	A5	33 28
2	Elementy marketingu w produkcyjnym gospodarstwie rolnym	2	broszura	marzec	marzec	300	A5	12
3	Wariacje kulinarne z gospodynią cz. 2	2	broszura	marzec	grudzień	500	A5	32
4	Przedsiębiorczość na obszarach wiejskich na przykładzie zagród edukacyjnych	2	broszura	marzec	marzec	500	A5	36
5	Zdrowa żywność i skutki niezdrowego odżywiania	2	ulotka	wrzesień	wrzesień	300	A5	8
6	Organizacja usług turystycznych na obszarach wiejskich - poradnik	2	broszura	wrzesień	grudzień	300	A5	24 28
7	Działalność turystyczna na obszarach wiejskich - dobre przykłady wsi tematycznych	2	ulotka	listopad	listopad	100	A5	4 10
8	Produkty i potrawy tradycyjne/Lista Produktów Tradycyjnych	2	ulotka	-	luty	100	A5	4

Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie

Wykonanie 2016

Broszury i ulotki

Lp.	Temat	Zadanie z ustawy	Rodzaj publikacji	Planowany termin wydania	Realizacja	Nakład	Format	Liczba stron
9	Certyfikacja produktu tradycyjnego jako innowacyjne podejście do produkcji żywności wysokiej jakości	2	broszura	-	listopad	500	A5	60

Dział Ekonomiki

1	Kredyty preferencyjne z dopłatami ARIMR do oprocentowania	2	broszura	marzec	maj	300	A5	29 24
2	Zasady prowadzenia uproszczonej rachunkowości w gospodarstwie rolnym	2	ulotka	marzec	marzec	300	A5	4 7
3	Polskie rolnictwo - fakty i liczby	2	broszura	czerwiec	czerwiec	1 000	A5	24
4	Deklaracje VAT	2	ulotka	wrzesień	styczeń	200	A5	4
5	Nadzwyczajne wsparcie w sektorze mleka i wieprzowiny	2	ulotka	-	luty	100	A5	4

Dział Metodyki Doradztwa, Szkoleń i Wydawnictw

1	Szkolenia w zakresie ochrony roślin - oferta	2	ulotka	marzec	marzec	100	A5	4
2	Jak uzyskać kwalifikacje rolnicze? Cz.1 Rolnicze Kwalifikacje zawodowe	2	ulotka broszura	kwiecień	kwiecień	50 100	A5	4 12
3	Wspieramy innowacyjność - przewodnik po funduszach krajowych i zagranicznych	2	broszura	czerwiec	-	500	A5	60
4	Oferta szkół kształcących w zawodach rolniczych w województwie warmińsko-mazurskim	2	ulotka	czerwiec	czerwiec	200	A5	4

Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie

Wykonanie 2016

Broszury i ulotki

Lp.	Temat	Zadanie z ustawy	Rodzaj publikacji	Planowany termin wydania	Realizacja	Nakład	Format	Liczba stron
5	Bezpieczeństwo i higiena pracy w gospodarstwie rolnym	2	ulotka	lipiec	grudzień	500 100	A5	8 4
6	Jak uzyskać kwalifikacje rolnicze? - cz.2	2	ulotka	wrzesień	-	50	A5	4
7	Zagrożenia zdrowia w środowisku pracy rolników	2	broszura	listopad	listopad	200	A5	16
8	Wykorzystanie technik brokerskich w pracy doradczej przy budowaniu sieci kontaktów w celu wyłonienia partnerów do współpracy w ramach działania Współpraca z terenu województwa warmińsko - mazurskiego [SIR]	2	broszura	-	grudzień	350	A4	40
9	Budowanie partnerstwa w zakresie innowacyjnych rozwiązań dotyczących efektywnego wykorzystania energii w produkcji rolniczej	2	broszura	-	grudzień	1 000	A5	32

Sekcja Organizacji Powiatowych Zespołów Doradztwa Rolniczego

1	Innowacyjność w ogrodnictwie – dobre praktyki Dobre przykłady i innowacyjne rozwiązania w gospodarstwach ogrodniczych na terenie województwa warmińsko - mazurskiego	2	broszura	czerwiec	październik	300 500	A5	16 30
2	Charakterystyka odmian roślin sadowniczych do uprawy w województwie warmińsko-mazurskim	2	ulotka	czerwiec	-	100	A5	8
3	Biologiczne zwalczanie agrofagów w uprawach ogrodniczych	2	ulotka	październik	grudzień	100	A5	4
4	Broszura informacyjna dla uczestników wyjazdu studyjnego "Stymulowanie zrównoważonych środowiskowo innowacji..."	2	broszura	-	listopad	45	A5	20

Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie

Wykonanie 2016

Imprezy promocyjne

Lp.	Temat	Zadanie z ustawy	Forma	Planowany termin realizacji	Realizacja	Adresaci
Dział Systemów Produkcji Rolnej, Standardów Jakościowych i Doświadczalnictwa						
1	Konkurs wiedzy o rolnictwie ekologicznym	8	konkurs	maj	16 lutego	rolnicy, młodzież wiejska / 10 os.
2	Najlepsze gospodarstwo ekologiczne	8	konkurs (etap wojewódzki)	czerwiec - wrzesień	czerwiec - wrzesień	rolnicy ekologiczni / 6 os.
3	Wystawa/Pekaz Zwierząt Ras Zachowawczych Regionalna Wystawa Zwierząt Hodowlanych, Wystawa Zwierząt Ras Zachowawczych - Owce	7	wystawa	3-4 września	3-4 września	hodowcy bydła mlecznego, koni, owiec/ 24 wystawców, ok 5 tys. zwiedzających
4	Warmińsko-Mazurska Wystawa Zwierząt Hodowlanych 13-14 luty 2016 Expo Arena w Ostródzie	7	wystawa	-	13-14 lutego	hodowcy bydła mlecznego, mięsnego, owiec i kóz, koni/ 44 wystawców, ok 40 tys. zwiedzających
5	Konkurs wiedzy ekologicznej	8	konkurs	-	29 lutego	rolnicy, uczniowie, mieszkańcy obszarów wiejskich/ 13 os.
Dział Przedsiębiorczości, Wiejskiego Gospodarstwa Domowego i Agroturystyki						
1	Targi hodowlane ZAGRODA Stoisko-promocyjne WMODR i UM WW-M	2	wystawa	-	13-14 lutego	rolnicy, instytucje rolnicze/ 150 wystawców, 50 tys. zwiedzających
2	Zielona Arena - stoisko informacyjno-doradcze	2	wystawa	-	19-20 marca	przedsiębiorcy, rolnicy mieszkańcy wsi i miast regionu/ 40 wystawców, ok. 5 tys. zwiedzających

Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie

Wykonanie 2016

Imprezy promocyjne

Lp.	Temat	Zadanie z ustawy	Forma	Planowany termin realizacji	Realizacja	Adresaci
3	Twój Dom-Twój Ogród - stoisko informacyjno-doradcze	2	wystawa	-	9-10 kwietnia	mieszkańcy obszarów wiejskich, miast, rolnicy, sadownicy, ogrodnicy/ 50 wystawców, ok 10 tys. zwiedzających
4	Festiwal smaków- Mazury HoReCa, Innowacje w rolnictwie - SIR - stoisko informacyjno-doradcze	2	wystawa	-	13-14 maja	przedsiębiorcy, producenci rolni, szkoły, gastronomia, producenci żywności/ 123 wystawców, ok. 1,5 tys. zwiedzających
5	PRO DEFENSE - stoisko informacyjno-doradcze	2	wystawa	-	2-5 czerwca	mieszkańcy Polski/ 127 wystawców, 35 tys. zwiedzających
6	Asia Trade Know-How, Innowacje w doradztwie i rolnictwie - stoisko informacyjno-doradcze	2	wystawa	-	22-24 września	przedsiębiorcy, producenci rolni, ambasadry/ 70 wystawców, ok. 2,5 tys. zwiedzających
7	Hubertus Arena - stoisko informacyjno-doradcze	2	wystawa	-	7-9 października	rolnicy, leśnicy, uczniowie, mieszkańcy obszarów wiejskich/ 90 wystawców, ok. 5 tys. zwiedzających
8	Centralne Targi Rolnicze, Nadarzyn, "Innowacje w rolnictwie i na obszarach wiejskich" - stoisko informacyjno-doradcze	2	wystawa	-	24-27 listopada	rolnicy, mieszkańcy obszarów wiejskich, przedsiębiorcy, Instytucje, instytucje otoczenia rolnictwa i nauki/ 250 wystawców, ok. 12 tys. zwiedzających
Sekcja Wiejskiego Gospodarstwa Domowego i Agroturystyki						
1	Ogród przyjazny rodzinie i turystom	9	konkurs	maj-lipiec	30 czerwca	rolnicy, kwaterodawcy, mieszkańcy terenów wiejskich/ 19 os.

Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie

Wykonanie 2016

Imprezy promocyjne

Lp.	Temat	Zadanie z ustawy	Forma	Planowany termin realizacji	Realizacja	Adresaci
2	Najlepsze wypieki domowe	8	konkurs	sierpień	18 grudnia	Kola Gospodyń Wiejskich, stowarzyszenia, mieszkańcy obszarów wiejskich/ 8 os.
3	Konkurs kulinarny - bożonarodzeniowe potrawy	8	konkurs	grudzień	-	Kola Gospodyń Wiejskich, mieszkańcy obszarów wiejskich
4	Najlepsza potrawa z kozłęciny	8	konkurs	-	4 września	gospodarstwa agroturystyczne, obiekty turystyki wiejskiej/ 5 podmiotów
Dział Metodyki Doradztwa, Szkoleń i Wydawnictw						
1	Olimpiada Młodych Producentów Rolnych (finał wojewódzki)	7	olimpiada	luty	25 lutego	młodzi producenci rolni 17-40 lat/ 48 os.
2	Konkurs fotograficzny "Rolnictwo to moja pasja" - VII edycja	7	konkurs	luty-kwiecień	10 czerwca	mieszkańcy obszarów wiejskich/ 4 karty zgłoszenia, 42 zdjęcia
3	VIII Wiosenne Targi Ogrodnicze "Pamiętajcie o ogródach"		targi	23-24 kwietnia	23-24 kwietnia	rolnicy, mieszkańcy obszarów wiejskich i miast województwa / 141 wystawców, około 15 tys. zwiedzających
4	Quiz-wiedzy-rolniczej Konkurs wiedzy rolniczej "Wspólna Polityka Rolna"	7	konkurs	24 maja	22 maja	mieszkańcy obszarów wiejskich/ 22 os.
5	Olimpiada Wiedzy Rolniczej, Ochrony Środowiska i BHP w Rolnictwie	7	olimpiada	22 czerwca	22 czerwca	producenci rolni w wieku 18-35 lat/ 51 os.

Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie

Wykonanie 2016

Imprezy promocyjne

Lp.	Temat	Zadanie z ustawy	Forma	Planowany termin realizacji	Realizacja	Adresaci
6	VII Edycja Regionalnego Konkursu Fotograficznego "Najciekawszy Obiekt Przyrody"	7	konkurs	lipiec-wrzesień	1 czerwca - 15 września	mieszkańcy obszarów wiejskich / 21 kart zgłoszenia, 63 zdjęcia
7	Od pola do stołu	8	konkurs	sierpień	18 września	rolnicy, mieszkańcy obszarów wiejskich / 20 os.
8	W UE tylko bezpieczne żywnia	7	konkurs	8 września	10 września	rolnicy, przedstawiciele organizacji rolniczych / 30 os.

Sekcja Wydawnictw i Informacji

1	XXIII Jesienne Targi Rolnicze "Wszystko dla rolnictwa"		targi	3-4 września	3-4 września	rolnicy, mieszkańcy obszarów wiejskich i miast województwa / 175 wystawców, ok. 25 tys. zwiedzających
---	--	--	-------	--------------	--------------	---

Sekcja Organizacji Powiatowych Zespołów Doradztwa Rolniczego

1	Konkurs wiedzy ogrodniczej i BHP w rolnictwie	7	konkurs	23 kwietnia	24 kwietnia	uczestnicy Wiosennych Targów Ogrodniczych / 6 os.
2	AgroLiga 2015 (etap wojewódzki)	7	konkurs	czerwiec-sierpień	26 sierpnia	rolnicy / 9 os. przedsiębiorcy / 2 os.
3	Warmińsko-Mazurskie Dożynki Wojewódzkie	2	wystawa	wrzesień	17-18 września	rolnicy, mieszkańcy obszarów wiejskich / ok. 8 tys. zwiedzających

Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie

Wykonanie 2016

Projekty i programy

Lp.	Temat	Adresaci	Zasięg	Plan, np.: ilość szkoleń, liczba uczestników	Realizacja	Źródło finansowania
1.	Rachunkowość Polski FADN	rolnicy	województwo	565 gospodarstw objętych rachunkowością	565 gospodarstw objętych rachunkowością	IERIGŻ-PIB
2.	Przedsiębiorca z klimatem	mikro, mali i średni przedsiębiorcy z obszarów wiejskich	województwo	konferencja/ 50 os.	Rozwiązanie umowy z FDPA w 2015 r.	NFOŚiGW, FDPA
3.	Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (SIR)	partnerzy SIR, rolnicy, przedstawiciele jednostek naukowych	województwo	4 seminaria/ 220 os. 2 broszury, 1 ulotka 2 wyjazdy studyjne	2 wyjazdy studyjne/ 62 os. 2 seminaria połączone z wyjazdem studyjnym/ 74 os. 3 warsztaty/ 226 os. 4 broszury	KSOW w zakresie SIR
4.	Olimpiada Wiedzy Rolniczej, Ochrony Środowiska i BHP w Rolnictwie	produkcenci rolni w wieku 18-35 lat	województwo	olimpiada	22.06.2016 / 51 os.	KSOW WMODR
5.	„Propagowanie zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich poprzez organizację czterech działań szkoleniowo-promocyjnych”	rolnicy, mieszkańcy obszarów wiejskich	region	-	1 seminarium/ 50 os. 1 wyjazd studyjny/ 50 os. 1 konkurs fotograficzny/21 kart zgłoszenia, 63 zdjęcia, 1 konkurs wiedzy /20 os.	KSOW WMODR
6.	"Jagnięcina i kozłęcina na stołach Warmii, Mazur i Powiśla"	rolnicy, mieszkańcy obszarów wiejskich	województwo	-	1 konkurs "Najlepsza potrawa z kozłęciny" / 5 podmiotów 1 broszura	KSOW WMODR

D Y R E K T O R
 Warmińsko-Mazurskiego
 Ośrodka Doradztwa Rolniczego
 z siedzibą w Olsztynie
Dawian Godziński

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
540 EAST 57TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637
1997